

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Liisi Kruusa

Kolhooside elamuehitus endises Halinga vallas
Libatse, Pärnu-Jaagupi ja Vahenurme näitel

Magistritöö

Juhendaja: Riin Alatalu, PhD
Oliver Orro, MA

Tallinn 2020

Autorideklaratsioon

Kinnitan, et olen koostanud antud magistritöö iseseisvalt ning seda ei ole kellegi teise poolt varem kaitsmisele esitatud.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on töös viidatud.

„ .... ” ..... 2020. a.

.....
üliõpilase allkiri

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele :

„ .... ” ..... 2020.a.

.....
juhendaja allkiri, akadeemiline või teaduskraad

Kaitstud hindele:

.....
„ .... ” ..... 2020. a.

.....

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Kolhooside loomine ja nende areng	6
2. Elamute ehitus kolhoosides	9
3. Kortermajade ehitamine	11
4. Individuaalmajade ehitamine	13
5. Pärnu-Jaagupi asustuslugu	16
6. Uduvere asustuslugu	20
7. Libatse küla asustuslugu.....	22
8. Vahenurme küla asustuslugu.....	26
9. Asulate tänapäev	27
10. Asulate hoonestus.....	29
10.1 Väiksemad kortermajad.....	29
10.1.1 Väiksemate kortermajade muutused tänapäeval	38
10.2 Suuremad kortermajad	38
11. Kortermajade muudatused tänapäeval	60
12. Individuaalmajad.....	65
12.1. Kõrge viilkatusega majad Pärnu-Jaagupis	65
12.1.1. Kokkuvõtte kõrge viilkatusega hoonete tänapäevastest muutustest.....	86
12.2. Madalakaldelise katusega majad Pärnu-Jaagupis	87
12.2.1 Kokkuvõtte madalakaldeliste katustega hoonete tänapäevastest muutustest.....	97
12.3 . Libatse individuaalmajad	97
12.3.1 Kokkuvõtte Libatse individuaalmajadest	106
12.4 Vahenurme individuaalmajad	107
Kokkuvõtte	109
Summary	111
Kasutatud kirjandus.....	113

Sissejuhatus

Kolhooside loomine tähendas kogu Eestis suuri poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid muutusi, seniajani on keskkonnas kõige paremini tajutavateks ümberkorraldusteks kolhoosiaegsete asulate rajamine. Pärast kolhoosiaja lõppu on asulate seis palju muutunud, mõned piirkonnad on jäänud päris tühjaks, teistes piirkondades tundub elu paremini minevat: hooneid on värskelt renoveeritud ja ümbrust korras hoitud.

Töös on uurimise all kolm Pärnumaal endises Halinga vallas asuvat endist kolhoosiasulat: Halinga kolhoosi kuulunud Pärnu-Jaagupi alev, Edasi kolhoosi keskus Libatses ja Vahenurme kolhoosi rajatud kolhoosiasula Vahenurme külas. Kuigi asulad paiknevad samas piirkonnas, on nende kujunemislööd ja tänapäevane seis üsnagi erinevad. Neist suurim on Pärnu-Jaagupi alev, mille tihedam asutus hakkas kujunema 20. sajandil keskaegse kiriku ümber. Siiski sai alevi kiirem areng ja elamuehitus hoogu alles pärast Teist Maailmasõda. Nõukogude ajal alustas ehitustegevusega kolhoosi kõrval maaparandusjaam, pärast selle ümberkolimist 1970. aastatel jäi ehitajaks Halinga kolhoos. Libatse ja Vahenurme kolhoosiasulad rajati mõlemad 1970. aastatel endistele mõisasüdametele. Libatse asum planeeriti väga läbimõeldult, piirkonda ehitati nii elumajaderajoon kui ka tööstushoonete ala. Vahenurme elamupiirkond on teiste asulatega võrreldes väiksem ja kompaktsem.

Töö eesmärk on välja uurida, kuidas valitud asulad on arenenud, milliseid projekte on elumajade ehitamise puhul kasutatud ning kas need erinevad asulate lõikes. Lisaks on oluline välja tuua ka hilisemad muutused hoonete käekäigus, mis leidsid aset pärast kolhoosiaja lõppu.

Töö koosneb 12 peatükist. Esimeses peatükis on põgus ülevaade olukorrast enne Teist Maailmasõda, seejärel on kirjeldatud üldiselt kolhooside loomist ja nende arengut, et anda töö teemale veidi taustainfot. Teises peatükis tuleb juttu kolhoosiasulate rajamisest, elamute ehitamisest ning ehitusorganisatsioonide loomisest ja tegevusest. Järgnevas kahes peatükis on täpsemalt kirjeldatud nii kortermajade ehitamist kui ka individuaalmajade ehitamisega seotud norme ja tingimusi. Viies, kuues ja seitsmes peatükk annavad ülevaate valitud piirkondade: Pärnu-Jaagupi, Libatse ja Vahenurme kujunemisest enne Teist Maailmasõda ja kolhoosideaegsel perioodil. Eraldi peatükk käsitleb ja võrdleb asulate tänapäevast olukorda, nende elanike vähenemise probleemi ja jätkusuutlikuse võimalikkust.

Viimased peatükid on pühendatud konkreetsetele asulatesse ehitatud kortermajade ja eramajade projektide kirjeldustele. Kõikide ehitatud hoonete kohta on Rahvusarhiivist välja otsitud

projektide joonised. Kortermajade puhul oli lihtsam aru saada, milliste tüüpprojekti eeskujul need püstitati. Kuid kõikide eramajade kohta ei olnud võimalik välja selgitada, milliste projektide järgi need ehitatud olid, seega tuli need jaotada teatud tunnuste järgi tinglikult tüüpideks, üldisem jaotus toimus katuse kuju järgi: kõrged viilkatusega majad ja madalakaldelise katusega majad.

Kortermajade tänapäevaste renoveerimistöõde väljaselgitamiseks on elanike seas läbiviidud kümnest küsimusest koosnenud ankeetküsitlus. Eramajade hetkeseisu ja ümberehituste väljaselgitamiseks viisin läbi empiirilise vaatluse ning võrdlesin nähtut projektimaterjalidega.

1. Kolhooside loomine ja nende areng

1930. aastateks oli Eestimaal väljakujunenud üksikult põldude vahel asuvate taluhoonetega hajaasustus ja ka veidi tihedama asustusega külad. 67% rahvastikust elas maal ja teenis oma põhisissetuleku põllu- ja metsamajandusest. Eesti oli agraarmaa, kus põllumajanduses tehti töö ära põhiliselt käsitööna.¹ 23. juulil 1940. aastal kuulutati Riigivolikogu maadeklaratsiooniga kogu maa rahva omandiks. Maast moodustati fond ning umbes pool sellest jagati ümber väiketalunikele ning uustalunikele, et olukorda maaelanike vahel võrdustada. Teise Maailmasõja tõttu ja Saksa okupatsiooni ajal võõrandamine katkes, kuid see viidi lõpule 1947. aastal. Uuesti moodustati natsionaliseeritud maast riiklik maafond, üle 60% maast anti maata talupoegadele, sovhoosidele, masina-traktorijaamadele ja hobu-masinariistade laenutuspunktidele, ülejäänud jäeti reservi. Natsionaliseerimise alla ei kuulunud ainult maa, vaid ka taludes olevad loomad ja suuremad põllutööriistad.²

21. mail 1947. aastal võttis ÜK(b)P vastu otsuse „Kolhooside loomisest Leedu, Läti ja Eesti NSV-s”. Kollektiviseerimise ametlik põhjus oli, et väikemajapidamised pole võimelised kasutama kaasaegseid põllutöömasinaid ja võtteid. Selle järgi pidi kollektiviseerimine tagama maarahvale kultuurilise ja materiaalse taseme tõusu ning lähendama maa-elu linnale.³

1948. aasta augustis anti välja määrus, mis kehtestas kõrgendatud maksutariifid ning selle alusel hakati välja selgitama kulakutalusid. Talude tööjõulistele inimestele kehtestati ülejõukäivad voori-, tee- ja metsatöökohustused. Selliste nõudmiste eesmärk oli survestada inimesi kolhoosidesse astuma. Algusaastatel ei ühinenud kolhoosidega nii palju talusid, kui oli planeeritud ning rahva vastuseisu murdmiseks võttis NSV Liit vastu salajase määruse küüditamisoperatsiooni läbiviimiseks.⁴ Küüditati peamiselt kulakuks tunnistatud perekonnad, et eemaldada kolhoseerimist segav ja nõukogudevastane element. Kulakuks loeti eelkõige taluinimesi, kes olid majanduslikult paremal järjel ning kasutasid lisaks oma pereliikmetele ka palgatööjõudu.⁵ Halinga vallast ja Pärnu-Jaagupi alevist küüditati kokku 130 inimest ning valla külades jäi tühjaks ligi 40 kodu,⁶ Eestist kokku küüditati pea 20 000 inimest. Pärast küüditamist toimus massiline kolhoosidesse astumine. Kui enne märtsiküüditamist 1949. aastal oli kolhoosidesse astunud 8,2% taludest, siis sama aasta maikuus oli protsent tõusnud

---

¹ I. Jääts, Sotsialistlik Põllumajandus: Varane kolhoosiaeg Oisu piirkonnas Järvamaal, Akadeemia 2004 nr 1, lk 135.

² Samas, lk 136.

³ Samas, lk 138.

⁴ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, Pärnu-Jaagupi: S. Seeland, 2006, lk 127.

⁵ I. Jääts, Sotsialistlik Põllumajandus..., lk 136.

⁶ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, lk 128.

71% ja 1952. aastaks kuulusid kolhoosidesse 97% taludest. Initsiatiiv kolhooside loomiseks pidi tulema valla või maakonna parteiorganitelt.⁷

Kolhoos kujutas endast ühismajandit, mis oli juriidiline üksus. Kolhoosi varad kuulusid kolhoosnikele ning majand tegutses registreeritud põhikirja alusel. Kolhooside põhiülesandeks oli põllumajandussaaduste tootmine ja turustamine ning selle läbi NSV Liidu suurtootmises osalemine. Teatud piirkondades võis külanõukogu asemel kolhoosist saada ka laiem omavalitsuslikke kohustusi täitev üksus, niisiis hoolitsesid kolhoosid ka teehoolduse, transpordi, hariduse andmise, tervishoiu ja muude teenuste eest.⁸

Pärast küüditamist toimus põllumajanduses järsk allakäik. Kolhoosnikele arvestati normipäevi, mis olid palgaarvestuse aluseks. Igal kolhoosi liikmel oli kohustus aasta jooksul töötada teatud arv normpäevi, näiteks „Edasi” kolhoosis oli normpäevade arvuks 200. Ühe normipäeva eest sai kolhoosnik 1, 75 kg vilja, veidi kartuleid, põhku ja raha. Madal tasu oli üheks põhjuseks, miks paljud noored kolhoosidest linna kolisid ning see põhjustas omakorda kolhooside langust. Paremaks läks olukord siis, kui tööjõupuudust hakkas leevendama tehnika kasutuselevõtt ja masina-traktorijaamade loomine. 1950. aastate lõpul alustati endise Halinga valla külade varustamist elektriga.⁹ Kui võimule tuli Nikita Hruštšov, hakati põllumajandusele suuremat tähelepanu pöörama, suurendati riiklikke investeeringuid, riiklikke kokkuostu hindu ja norme.¹⁰ See tähendas majanduskasvu ning samal ajal mindi majandites üle ka rahapalgale, mis tekitas inimestes suurema tahtmise tööd teha. Jõukuse kasvades hakkasid kolhoosid ehitama ka kaasaegsemaid töökodasid ning silmapaistva arhitektuuriga keskusehooneid ja elamuid.¹¹

Algselt loodi Eestis kokku 2500 kolhoosi, aja jooksul kolhoose ühendati ning 1970. aastateks oli kolhooside arv alla 200.¹² Halinga valda jäi pärast ühendamist kolm kolhoosi: „Edasi” Libatse külas, „Halinga” Pärnu-Jaagupi alevis ja „Vahenurme” Vahenurme külas, mis kõik kuulusid Pärnu rajoonis edukamate kolhooside hulka.¹³

Kolhoosist kujunes maa ühiselu vorm. Riik andis maa kolhoosidele tasuta kasutamiseks. Tootmishooned, masinad ja loomad olid kolhoosnike ühisosa. Kolhoosi varad ei kuulunud siiski kolhoosi liikmete vahel jagamisele. Kolhooside tegevus oli paika pandud Nõukogude

---

⁷ I. Jääts, Sotsialistlik Põllumajandus..., lk 137.

⁸ M. Karu, Kus pidi kolhoosnik elama? Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni. Bakalaureusetöö. Tallinn, 2005, lk 8–9.

⁹ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, lk 129.

¹⁰ M. Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 10.

¹¹ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, lk 129.

¹² M. Kalm, Ons linnaelu maal hea? Majandi keskasula Eesti NSV-s-Kunstiteaduslikke Uurimusi 2008, kd 17(4), lk 65.

¹³ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, lk 129.

Liidu seadustega. Kolhoosiperel oli õigus omada isiklikku abimajapidamist, kuhu kuulus elamu, kõrvalhoone, poole hektari suurune õueaiamaa, lehm, sead, lambad või kitsed ja kodulinnud.¹⁴ Loomade pidamine võimaldas vähem kvalifitseeritudel ja vanematel inimestel teenida lisaissetulekut. Ka omakasvatatud aiasaaduseid sai tarvitada ise oma pere tarbeks või müüa maha.¹⁵

---

¹⁴ I. Jääts, Sotsialistlik Põllumajandus..., lk 138.

¹⁵ V. Malmre, Täna arvestades, mõeldes homsele–Horisont 3/77, lk 3.

2. Elamute ehitus kolhoosides

Kolhooside toimimiseks oli vaja ehitada tootmishooneid majandite tarvis ja elamuid kolhoosnikele. Esimestel kolhoosiaastatel ei panustatud ei põllumajanduse arendamisse ega ka kolhoosiasulate rajamisse. Seega kasutati algusaastatel sõja üleelanud majandushooneid. Kuid ehitustegevus muutus aktiivsemaks 1950. aastatel ning saavutas kõrgpunkti 1960.–1970. aastatel.¹⁶ Tollel ajal planeeriti kogu Eesti territooriumile kolhooside keskasulad, kuhu koondati majandi tootmishooned, haldus- ja ühiskondliku funktsiooniga hooned ja kolhoosnike elamud. Tulenevalt transpordikulude vähendamisest rajati tööliste elamud töökohtade ja tootmishoonete lähedale.¹⁷ Rajatavad keskasulad planeeriti rajada küll tühjale kohale, kuid tavaliselt ehitati need siiski üles endiste mõisasüdamete, kihelkonnakeskuste või külade olemasolevat infrastruktuuri kasutades. Keskasulatesse kolijad said ka mitmeid soodustusi, kuid ülejäänud külad ja vanad talud kannatasid selle all, jäid tühjaks ja hääbusid. Võim soovis talude mahajätmist ka selletõttu, et kardeti metsavendi, keda abistati just metsataludest.¹⁸ Kui 1970. aastani elas 86% Eesti maaperedest endiselt taludes, siis järgneva kolmekümne aasta jooksul muutus olukord drastiliselt: 2000. aastate alguses elas taludes ainult 31% , kortermajades 40% ja era- või ridaelamutes 29% maarahvast.¹⁹

Alguses tegelesid ehitamisega ja ehituseks vajamineva materjali otsimisega majandid ise. NKPL pleenumil võeti 1955. aastal vastu otsus luua majanditevahelised kolhooside ehituskontorid ehk KEKid kolhoosiehituse edendamiseks. 1962. aastal moodustati KEKide juhtimiseks keskorgan Eesti NSV Kolhoosidevaheliste Ehitusorganisatsioonide Vabariiklik Nõukogu ehk EKE.²⁰ Pärnusse loodi KEK 1958. aastal.²¹

Eluasemekriisi efektiivsemaks lahendamiseks püüeldi kiirema elamute ehitamise poole. Sellega seoses nähti ette kogu ehituse industrialiseerimist, sellest tulenes ka vajadus tüüpprojektide kasutamise järele. Nõukogude Liit pidi olema identne Vladivostokist Ida-

---

¹⁶ M. Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 10.

¹⁷ H. Kähi, Perioodil 1960–1990 ehitatud korterelamute seisukord ja korrashoiu perspektiivid maa-asulates (Vastse-Kuuste valla näitel). Magistritöö, Tartu, 2014, lk 13.

¹⁸ M. Kalm, Kolhoosiarhitektuur– Modernistliku ehitatud keskkonna kujunemine (1955–1960. aastad). - Eesti kunsti ajalugu 6.köide I osa (1940–1990), lk 439.

¹⁹ H. Pärdi, 20. sajand – murrang Eesti maa-arhitektuuris. Maa-arhitektuur ja maastik. Eesti Vabaõhumuuseumi toimetised, Tallinn 2008, lk 117–119.

²⁰ Kalm, Mart. 2013. "Collective Farms of Soviet Estonia: Promoters of Architecture". In *Survival of Modern from Cultural Centres to Planned Suburbs*, edited by Claes Caldenby and Ola Wedebrunn, 22-33. Copenhagen: Royal Danish Academy of Fine Art.

²¹ E. Hallik, Pärnu KEK. Mitte üksnes kellust, paneelist ja pintslist. Tallinn: Valgus, 1988, lk 23.

Berliinini. Sellega muutus vastehitatud maa-asulate väljanägemine üsna üheülbaliseks ja lakooniliseks.²²

1950. aastatel kujunes välja projekteerimisbüroode ehk Riiklike Projekteerimise Instituutide süsteem. RPI Eesti Projekt tegeles ühiskondlike hoonete projektide, asulate ja linnade generaalplaanide ja elamute ning tüüpprojektidega. RPI Kommunaalprojekti ja RPI Tööstusprojekti ülesanneteks olid vastavalt kommunaalobjektide ja tööstusobjektide planeerimine. RPI Põllumajandusprojekt tegeles maaehitiste projekteerimise ja maa-asulate generaalplaneerimisega.²³

KEKid suutsid ehitada kvaliteetsemalt kui riiklikud ehitustrustid, lõpuks olid KEKid majanduslikult nii edukad, et kippusid kolhooside eest ise otsustama, mida nad ehitada tahavad. 1966. aastal moodustati EKE Projekt ehk Kolhoosidevaheliste Ehituskontorite Vabariikliku Nõukogu projekteerimisbüroo, kuhu olid koondunud nooremad arhitektid, kellele avanes võimalus kavandada hooneid ka jõukamatele kolhoosidele. See võimaldas ambitsioonikamaid projekte kui tavaline Nõukogude arhitektuur.²⁴ 1977. aastal anti Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi poolt välja „Maaelamute ja ühiskondlike hoonete projektide kataloog” ja 1978. aastal RPI „Eesti Maachitusprojekti” poolt „Individuaalelamute projektide kataloog”, EKE Projekt andis 1975. aastal välja „Silikaltsiidetailidest maaelamute projektide kataloogi”.²⁵ Lisaks ilmusid 1980. aastatel ka mõned ülevaatlilikud esindusraamatud kolhoosi ehituse parimatest näidetest, nagu „Kolhoosiehitus Nõukogude Eestis” ja „Eesti küla ehitab”.

---

²² А. Иконников, Простота и сложность архитектурной формы, Архитектура СССР, 1980, nr 10, lk 40.

²³ M. Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 11.

²⁴ M. Kalm, Kolhoosiarhitektuur – Modernistliku ehitatud keskkonna kujunemine (1955–1960. aastad). – Kunstiajalugu 6 I osa 1940–1991, lk 439.

²⁵ U. Sisa, Maakodu.–Sirp ja Vasar, nr 34. 21 IX 1981, lk 3.

3. Kortermajade ehitamine

Kolhoosikeskustesse korterelamute rajamise eesmärgiks oli liita linna- ja maaelu plussid: luua linlik tihe asustus, samal ajal maaelu eripära säilitades. Maale ehitatavates kortermajades pidi olema sama mugav elada kui linnamajades, selleks varustati uued korterelamud keskkütte, veevärgi, kanalisatsiooni ja elektriga. 1950. aastatel anti kolhoosi elamute tarvis välja kolhoosielamuprojektide album, kuhu olid koondunud arhitektuurivõistluste parimad tööd. 1958. aastal hakkasid majandid maale rajama linnatüüpi korterelamuid. Ehitusel kasutati tüüpprojekte.²⁶ Terve Nõukogude aja vältel tegelesidki kolhoosid peamiselt korterelamute ehitamisega, selleks oli mitmeid põhjuseid. Esiteks oli asi rahas: sama paljudele elanikele sai soodsamalt ehitada kortermaja, kui individuaalmaja. Teiseks võtsid mitmekorterilised majad vähem ruumi kui mitu kõrvuti paigutatud eramaja, mis aitas kokkuhoida ka vee-, kanalisatsiooni-, elektri- ja küttevõrkude rajamisel.²⁷ Iseenesest pole tüüpprojektide kasutamises midagi uut, sest tüüpprojekteerimise idee lähtub juba valgustusajastust, mil peeti oluliseks inimestes kasvatada head ja õiget käitumist ning seda teha näidiste ehk tüüpprojektide kaudu. Väga mugav oli tüüpprojekte kasutada ka seoses tööstusliku ehitamise üha suureneva hooga. Tüüpprojektide loomisel tegid kaasa parimad arhitektid ning tüüpprojektid olid ette nähtud iga hoone liigi jaoks.²⁸

Kõige tuntumaks ja enim kasutatud kortermaja projektiks kujunes Boris Mirovi 1958. aastal koostatud tüüpprojekt nr 61. Projekti järgi ehitatud majad olid kahekorruselised ja nelja kuni kaheksa korteriga. Hoonetüübil on silikaatkividest seinad ja madalakaldeline katus. Erinevalt linnakorteritest lisati maaelamutele panipaik ning vannituba ehitati tualetist eraldi, kuna kanalisatsiooni puudulikkuse tõttu rajati kuivkäimlad. Antud projekt oli aastail 1958–1962 maal kõige levinum, selle järgi ehitati 32% elamuist. Alates 1964. aastast hakati andma kolhoosidele ehituslaenu, mis hoogustas ehitustegevust. Jõukamad kolhoosid ehtasid majad valmis ning töölised maksid need 5–7 aasta jooksul kolhoosile kinni. Kui kolhoosnik töötas korralikult, võis osa majavõlast ka kustutada.²⁹

Siiski peeti korterelamute suureks puuduseks abiruumide vähesust, sest kehtivad ehitusnormid ei lubanud suuremaid panipaiku. Teine mure oli pesemine, maainimesed olid harjunud end

---

²⁶ H. Pärdi, 20. sajand – murrang Eesti maa-arhitektuuris. – Maa-arhitektuur ja maastik. Eesti Vabaõhumuuseumi toimetised I, Tallinn 2008, lk 119.

²⁷ M. Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 21.

²⁸ M. Kalm, Tüüpprojektid – Modernistliku ehitatud keskkonna kujunemine (1955–1960. aastad). – Kunstiajalugu 6 I 1940–1990, lk 427.

²⁹ H. Pärdi, 20. sajand – murrang Eesti maa-arhitektuuris. Maa-arhitektuur ja maastik, lk 118.

pesema saunas ja riideid pesuköögis, korterelamutes neid võimalusi ei olnud.³⁰ Talurahvale omase looma- ja köögiviljakasvatuse traditsiooni jätkamiseks rajati kortermajade juurde peenramaad ja ühislaudad.³¹

Kolhoosiaja alguses ehitati väiksema korterite arvuga ja kuni kahe korrusega kortermaju. Alates 1960. aastate lõpust ja 1970. aastatest kerkisid asulatesse juba kolmekorruselised ja kuni 24-korteriga elamud.³²

---

³⁰ V. Malmre, Tänast arvestades, mõeldes homsele–Horisont 3/77, lk 2–3.

³¹ H. Kähi, Perioodil 1960–1990 ehitatud korterelamute seisukord ja korrashoiu perspektiivid maa-asulates, lk 14.

³² M. Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 22.

4. Individuaalmajade ehitamine

Individuaalmajade ehituse puhul saab rääkida aktiivsest ja vähemaktiivsest ehitusperioodist. Sõjajärgsetel aastatel oli individuaalehitus piiratud, kuna eraomandit ei soositud, kuid kuna ainult riiklike vahenditega ei suudetud vajalikul määral elamispindu suurendada, hakati 1950. aastate alguses hoogustama individuaalelamute ehitamist. Eriti oli seda märgata Eesti väikelinnades ja alevites.³³ Selleks koostati NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus „Elamuehituse arendamisest NSV Liidus”, mis anti välja 31. juulil 1957. aastal ja EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus 8. oktoobrist 1957. aastast „Abinõudest elamuehituse arendamiseks Eesti NSV-s”. Individuaalelamute ehitamiseks tehti riigi poolt mitmeid soodustusi seoses ehitusmaterjalidega varustamise, ehitusmehhanismide ja transpordiga.³⁴

1950. aastatel koostatud linnade generaalplaanid panid paika, kuhu ja millisel hulgal individuaalelamuid ehitada võis.

Individuaalelamuid võis ehitada nii tüüp-, korduvkasutatava- kui ka eriprojektide järgi. Riigi poolt eelistati tüüp- ja korduvkasutusprojekte, sest need kiirendasid planeerimist ja nii oli ökonoomne ning normile vastav lahendus samuti tagatud. Esimesed arhitektuurivõistlused toimusid juba 1944. aastal ning esitatud kavandite eeskujul koostati tüüpprojektid.³⁵ Tüüpprojekte kasutati 1958. aastaks 25–30% ulatuses. Tolle aegne individuaalhoonete arhitektuur tugines laias laastus piirkondade ehitustraditsioonidel. Elamute siselahendused ja ruumijaotused olid suhteliselt vabad, kuid välisarhitektuur määrati vastavalt rajoonide planeerimiskavadele. Kõige levinum elamutüüp oli ühekordne katusekorrusega elamu, mille ehitusprotsent suuremates linnades oli 50–60% ja väikeasulates lausa 80–90%. Viiekümnendate aastate lõpul oli rohkem ette nähtud ka ühe- ja kahekordseid lamekatusega elamuid.³⁶

Individuaalelamu ehitamiseks tuli täita nõuded, millega määrati hoone suurus ja ratsionaalne ruumijaotus. 1958. aasta Ministrite Nõukogu määrusega nr 834 pandi paika individuaalmaja maksimaalne lubatud suurus. Elamispind võis selle järgi olla kuni 60 ruutmeetrit ning kasulik pind 90 ruutmeetrit.³⁷ Kokku tohtis hoonesse ehitada viis tuba, mis jaotati järgnevalt: elutuba,

---

³³ K. Kallas Linnastumine ja vastulinnastumine Eestis 2000. a. Rahva ja eluruumide loenduse elamufondi andmete põhjal. Bakalaureusetöö, Tartu, 2007, lk 14.

³⁴ A. Veski, Individuaalehitaja käsiraamat, Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1959, lk 3.

³⁵ M. Aavik, Sõjajärgne individuaalmaja, Tallinn: Tallinna Kultuuriväertuste Amet, 2014, lk 4.

³⁶ A. Veski, Individuaalehitaja käsiraamat, Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1959, lk 4.

³⁷ M. Aavik, Sõjajärgne individuaalmaja, lk 4.

söögituba, kabinet, magamistuba vanematele ja omaette tuba lastele. Kõige suurem ruum oli 20-ruutmeetiline elutuba, mille avarus ja esinduslikkus vastandub kommunaalkorteritele. Köögid ehitati suhteliselt väikesed, võttes enda alla vaid 8 ruutmeetrit, oluliseks peeti köögist eraldi väljapääsu õue, mis oli eriti vajalik hoonetele, kus puudusid vesi ja kanalisatsioon. Köögi lähedusse planeeriti ka sahvri ja kelder. Soe vesi saadi vannituppa kas vanniahjude või köögipliidiga soojendatavate boilerite abil. Majandusruumid nagu puukuur, pesuköök, garaaž ja juurviljahoidla soovitati paigutada keldrisse või püstitada eraldi abihoonena.

Oluline oli ka krundi haljastus, aed kujundati kas iluaiaks või tarbeaiaks.

Hoone välisseinte ehitamiseks kasutati peamiselt silikaattellist või puitu, välisseinte konstruktsioonidena eelistati harju-, gerardi- või roloktüüpi seinu. Puitseinte puhul olid valdavad sõrestiktäidisseinad. Alusmüürid ehitati paekivist, raudkivist või betoonist. Keldrikorruse laed tehti reeglina betoonist, elukorrustel puidust.³⁸

Eramaju ehitati tavaliselt samasse kanti üksteise lähedale, et hoida kokku vee- ja elektrivõrkude rajamise pealt. Hooned paigutati ülejäänud asula keskusest natuke eemale, eelistades looduskaunist kohta. Individuaalmajad olid algselt mõeldud eelkõige juhtkonnale ja eeskujulikemale töötajatele, kellest sõltus kolhoosi majanduslik edukus.³⁹

Individuaalehituse esimene laine kestis 1960. aastate keskpaigani. Seejärel suurendati riiklikke elamuehituse programme ja individuaalehituse osakaal vähenes. Takistuseks sai ehituskruuntide vähendamine ja ehitusmaterjalidega varustamise keerukus.⁴⁰

1970. aastate lõpul hakkas riik jällegi soodustama eramajade ehitamist, see võimaldas oma maja saada juba palju suuremal osal kolhoosnikest. Selleks koostati iga individuaalelamu üleandmise kohta kolhoosi ja elamu omaniku vahel leping. Leping võimaldas omanikul maja eest tasuda pangalaenuga 20 aasta jooksul, omanik pidi vaid sissemaksuks tasuma, mis moodustas 10–20% ehitusmaksumusest. 1983. aastast muutusid asjad veelgi paremaks, kui sissemakse võis teostada kahe aasta jooksul ning pangalaenu tasumiseks anti 25 aastat. Selle tulemusena kasvas Pärnu KEKi toodetud eramute maht neljakordseks.⁴¹ Siiski said laenu ainult need, kes oma maja tüüpprojekti järgi ehitasid.⁴²

Maa-elamu ehituskooperatiivide liikumise alustamiseks loodi EKE Projektis üksus Külatare. Maksimaalselt võis elamutes olla kasulikku pinda 110 ruutmeetrit, kuhu pidi mahtuma köök, elutuba, kolm kuni neli magamistuba ja sanitaarsõlm. Maaelamukooperatiividele saavutati

³⁸ H. Roopalu, Individuaalelamute ehitamise küsimusi. Ehitus ja ehitusmaterjalid 1958, lk 10.

³⁹ M. Kalm, Maaelamukooperatiiv.–100 sammu läbi 20. sajandi Eesti arhitektuuri. Tallinn: Eesti Arhitektuurimuuseum, 2013, lk 92.

⁴⁰ K. Kallas, Linnastumine ja vastulinnastumine Eestis 2000. a..., lk 19.

⁴¹ M. Kalm, Kolhoosiarhitektuur..., lk 438.

⁴² H. Tohver, Uusi ühepereelamuid.–Sotsialistlik Põllumajandus, nr 2, 1982, lk 34.

luba ehitada elamuga ühise katuse alla ka saun, garaaž ja abiruum.⁴³ Saunade projekteerimine oli keeruline, kuna nõukogude arusaamade järgi oli saun amoraalne koht, mida seostati ennekõike pidude korraldamisega. Mõningatel juhtudel ehitati sauna asemele lihtsalt tühi ruum, kuhu elanik sai ise vajadusel kerise ja lava ehitada. Üleliidulises võrdluses enneolematu oli ka garaaži ehitus elumajaga sama katuse alla.⁴⁴

EKE Projektis kasutati ehituseks Johannes Hindi leiutatud tehnoloogiaga liiva ja lubja segust silikaltsiiti. Silikaltsiidi tehased rajati Paliverre ja Aravetele, kus toodeti hoone korrusekõrguseid plokke. Individuaalmajade katusekattematerjalina kasutati reeglina eterniiti, siseruumide seinad kaeti krohvi ja keraamilise plaadiga ning põrandad laudadega.⁴⁵

1980.–1990. aastatel moodustas individuaalehitus vaid 8–9%, rõhk oli suurpaneelendamise ehitamisel, mis moodustas 74% kogu elamuehitusest. Üldine ehitusmaht hakkas järsult vähenema Nõukogude aja lõpuaastatel, kuigi 1987. aastal võeti vastu suur ehitusprogramm, mis pidi likvideerima eluaseme puuduse. Programmi ei õnnestunud ellu viia rahaliste vahendite ja ehitusvõimsuse puudumise tõttu.⁴⁶

---

⁴³ T. Kolk, Pilguheit Antsude ja Maiade kerkimisaega.–Äripäev 1 VI 2005

<https://www.aripaev.ee/uudised/2005/05/31/pilguheit-antsude-ja-maiade-kerkimise-aega> (vaadatud 28. XII 2018)

⁴⁴ R. Varblane, Eesti kolhoosiehituse fenomen.–Sirp 22 II 2008 <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/eesti-kolhoosiehituse-fenomen/> (vaadatud 28 XII 2018).

⁴⁵ T. Kolk, Pilguheit Antsude ja Maiade kerkimisaega.

⁴⁶ Kätlin Kallas Linnastumine ja vastulinnastumine Eestis 2000. a..., lk 20.

5. Pärnu-Jaagupi asustuslugu

Pärnu-Jaagupi alev asub Pärnumaa põhjaosas, Tallinna-Pärnu ja Kalli-Lelle maantee ristil. Muinasajal oli alevi ümbrus tähistatud nimega „Korbe”. Korbe katoliiklik kirikukihelkond kujunes arvatavasti pärast Saare-Lääne piiskopile alistumist 1226. aastal. Esmased andmed kirikukihelkonna ja preestri olemasolust pärinevad aastast 1325. Rahvapärimuse järgi asus praeguse kiriku kohal esmalt muinaseestlaste kultusekoht, seejärel puukirik ja viimaks praegune kivikirik. Korbe oli maakoha, Vana-Eesti haldusüksuse ja kihelkonna nimena kasutusel kuni 16. sajandi keskpaigani, kui seoses kivist kiriku ehitamisega ja selle pühendamisega kaitsepühak Jaakobus vanemale, tõrjus Jakobuse nimi Korbe nime välja. Pärast kiriku ehitustööde lõppu, 1534. aastal, hakkas Pärnu-Jakobi alevik kujunema kirikukihelkonna keskuseks. Kuni Eesti Vabariigi loomiseni kuulus Halinga valla territoorium kolmele mõisale: Jakobi kirikumõisale, Halinga mõisale ja Uduvere, hilisemale Enge-Uduvere mõisale. Esialgne asustus püsis muutumatuna 19. sajandi keskpaigani. Sajandi teisel poolel hakkasid kirikute ja kõrtside lähedusse omale maju ehitama käsitöölised ja kaupmehed.⁴⁷ 20. sajandi alguses hoogustus majandustegevus uuesti, kui ehitati koolimaja, postkontor, apteek, palvemaja. Eesti Vabariigi algusaastail, kui mõisatele kuulunud maad võõrandati ja aleviku osas kruntideks jagati, ehitati 20 aasta jooksul kuuskümmend uut maja.⁴⁸ Niisiis oli enne Nõukogude aega kõige tihedamalt hoonestatud keskne peatänav, Pärnu maantee, mille ääres asusid ka kirik, paar poodi ja kõrts. Veel olid eramud ehitatud Kergu ja Kalli maantee äärde ning Kooli, Pika ja Karja tänavale. Tolleks ajaks oli Pärnu-Jaagupi omandanud tüüpilise väikealevi ilme oma puidust pooleteistkorruseliste eramutega. 13. septembril 1945. aastal moodustati ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega Pärnu-Jaagupi linnatüüpi alev alluvusega Halinga Valla TSN Täitevkomiteele, mis omakorda allus Pärnumaa TSN Täitevkomiteele. Alevi territoorium moodustati kahe endise aleviku Pärnu-Jaagupi ja Uduvere aladest. 26. septembril 1950. aastal moodustati Pärnu-Jaagupi rajoon, alevinõukogu jäi selle alluvusse. Elanike arv suurenes, tekkis palju uusi asutusi, muuhulgas rajati maaparandusjaam. Pärnu-Jaagupi oli rajoonikeskus 9 aastat, kuni 24. jaanuaril 1959. aastal rajoon likvideeriti ning allutati Pärnu Linna Tööraha Saadikute Nõukogule. 1962. aastal taastati Pärnu rajoon ning alevinõukogu jäi selle alluvusse.

---

⁴⁷ S. Seeland, Pärnu-Jaagupi alevi hoonestus 1532–1990. Pärnu-Jaagupi Kultuurfond, 1991, lk 3.

⁴⁸ Samas, lk 4.

1948.–1949. aastal moodustati piirkonnas kolm väiksemat kolhoosi. Esimene kolhooside ühinemine toimus 1950. aastal, kui loodi S. M. Kirovi nimeline ja Lembitu kolhoos. 1971. aastal ühendati ka need kolhoosid ning uus ühismajand sai nimeks Halinga kolhoos.

Pärast sõja lõppu algas alevis sõjas kannatada saanud hoonete taastamine ja uuete ehitamine. Esimesel sõjajärgsel viisaastakul ehitati alevisse 10 uut hoonet. 1950. aastatel, kui alevist sai rajoonikeskus, elavnes ehitustegevus veelgi ning selle aja jooksul ehitati juurde 67 uut hoonet.⁴⁹ 1956. aastast on pärit Pärnu-Jaagupi generaalplaan. Sellega oli ette nähtud projekteerida mõned ühiskondlikud hooned ning eramajadega ääristatud tänav. Võrreldes generaalplaani olemasoleva olukorraga, ehitati selle järgi näiteks koolimaja, haigla, saun ja lauluväljak ning rajati plaanil märgitud tänav, mille äärde hakati järjest maju ehitama.⁵⁰

Nagu juba mainitud, oli Nõukogude aja alguse poole maaparandusjaam põhiline töandja ja uuete hoonete ehitaja, hiljem kandis maaparandusjaam nime Pärnu EPT Koondis. 1950. aastatel rajati peamiselt eramaju ja paar väiksemat, kuni kaheksa korteriga, nii kivist kui puidust kortermaja. 1958. aasta juulis alustati alevi vesivarustuse kanalisatsiooni kaevamisega. Varem juhiti alevi reoveed suurde kraavi, mis suundus Pärnu jõgikonna poole. Keskkonna reostamise lõpetamiseks ja vähendamiseks ehitati alevi äärde puhastusseadmed.

Kui EPT Koondis 1976. aastal Pärnu-Jaagupist Paikusele viidi, jäi ainsaks ehitajaks Halinga kolhoos ning alev jäi ilma ka suurimast töandjast.⁵¹

Suure elamuehituse ajal rajati ka uusi tänavaid. 1960. aastatel rajati Uus tänav, kuhu ehitati lisaks individuaalelamutele ka paneelidest kahekorruselisi ahjuküttega korterelamuid.

Vaade Uuele tänavale 1970ndatel aastatel.

⁴⁹ S. Seeland, Halinga ja Pärnu-Jaagupi valla ajalugu, lk 44.

⁵⁰ Pärnu-Jaagupi planeerimise ja hoonestamise projekt koos I jrk. detailplaneerimisega. RA, ERA.T-14.4-6.8441

⁵¹ S. Seeland, Pärnu-Jaagupi alevi hoonestus 1532–1990, lk 57–58.

1970. ja 1980. aastatel valmisid Soo ja Ülase tänavad, mille äärde ehitas Halinga kolhoos kolmekorruselisi rõdude ja keskküttega varustatud kortermaju. Soo tänavale moodustus kompaktne seitset korterelamut hõlmav ala. Kõige hilisematel kolhoosiaastatel 1980-ndate lõpus rajati alevi servale Sinilille tänav, selle ja Pärnu maantee algusesse rajati vaikne, kümnest sama projekti järgi ehitatud eramust koosnev piirkond.⁵²

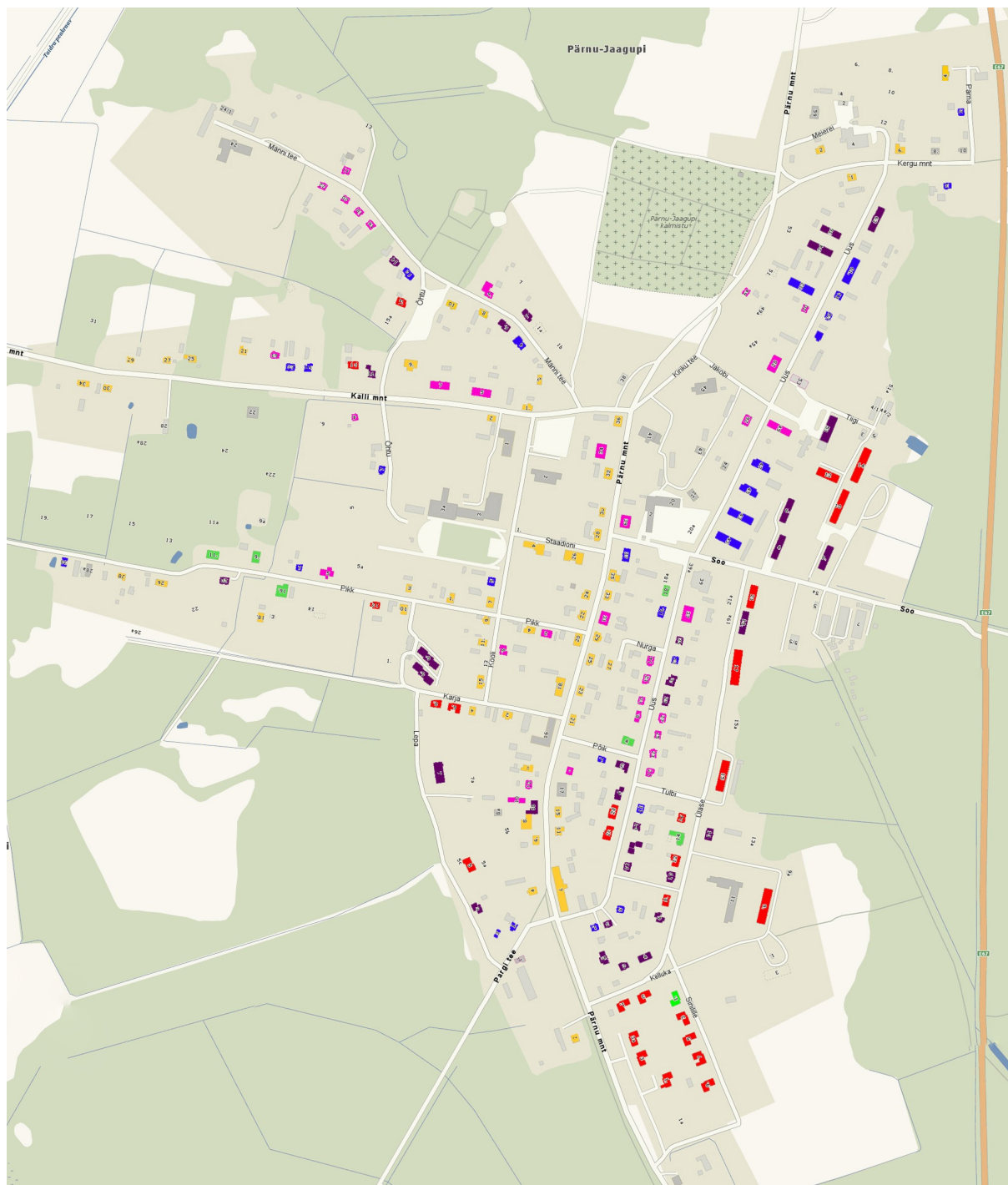
Vaade Sinilille tänaval asuvatele eramutele

Niisiis jääb kortermajade ehituse kõrgaeg endises Halinga vallas 1980. aastatesse, kui valda ehitati 15 kortermaja ja 69 ühepereelamut. Pärast 1990. aastat pole juurde ehitatud ühtegi korterelamut, ühepereelamute ehitamine langes tol ajal poole võrra. Kokku ehitati Halinga vallas 1990. aastatel umbes 25 uut elamut. 2007. aasta seisuga on vallas 1733 eramut ja 69 korterelamut.⁵³

---

⁵² S.Seeland, Halinga valla ajaloost, lk 147.

⁵³ Halinga valla arengukava 2007–2011. –Riigi Teataja
<https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/0000/1286/6996/12867024.pdf> (vaadatud 2 I 2019).

Pärnu-Jaagupi hoonestus

Kollasega märgitud eluhooned 1900-1949

Roosaga märgitud eluhooned 1950-1960

Sinisega märgitud eluhooned 1961-1970

Lillaga märgitud eluhooned 1971-1980

Punasega märgitud eluhooned 1981-1990

Rohelisega märgitud eluhooned 1991-...

6. Uduvere asustuslugu

Esimesed teated Uduvere külast pärinevad 1518. aastast ning Uduvere-nimeline mõis rajati 1620. aastal. Uduvere alevik hakkas moodustuma pärast õigeusu kiriku ehitamist 1866. aastal ja õigeusu koolimaja ehitamist 1878. aastal. Varemalt oli piirkonda ehitatud üksikuid talumaju. 19. sajandi teisel poolel ehtasid oma majad käsitöölised ja kaupmehed. 1910. aastal ehtas Georg Hansen endale jahu- ja saeveski, pärast seda algas ka alevi jõudsam arenemine. Töötas ka elektrijõujaam, mis varustas elektriga erinevad ettevõtteid ja asutusi.⁵⁴ 1920. ja 1930. aastatel jätkus vilgas ehitustegevus, mille käigus ehitati peamiselt Uduveret läbiva Kergu maantee äärde. Uduveres tegutsesid ka mitmed seltsid, neist kõige aktiivsem oli Enge Põllumeeste Selts.

II Maailmasõja järel alustati sõjas kannatada saanud hoonete taastamistöödega ja uute hoonete ehitamisega. Uduveresse korterelamuid ei ehitatud, kerkisid vaid individuaalmajad.⁵⁵

Tänapäeval käsitletakse teisel pool Pärnu-Tallinna maanteed asuvat Uduvere Pärnu-Jaagupi alevi osana, kuid Uduvere oli alates oma tekkimisest kuni 1945. aastani eraldi alevik ning ei kuulunud mitte Halinga valla (nüüd Põhja-Pärnumaa vald), vaid naabervalla, Enge valla, koosseisu. 13. septembril 1945. aastal ühendati ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadusega Uduvere ja Pärnu-Jaagupi alevikud.⁵⁶

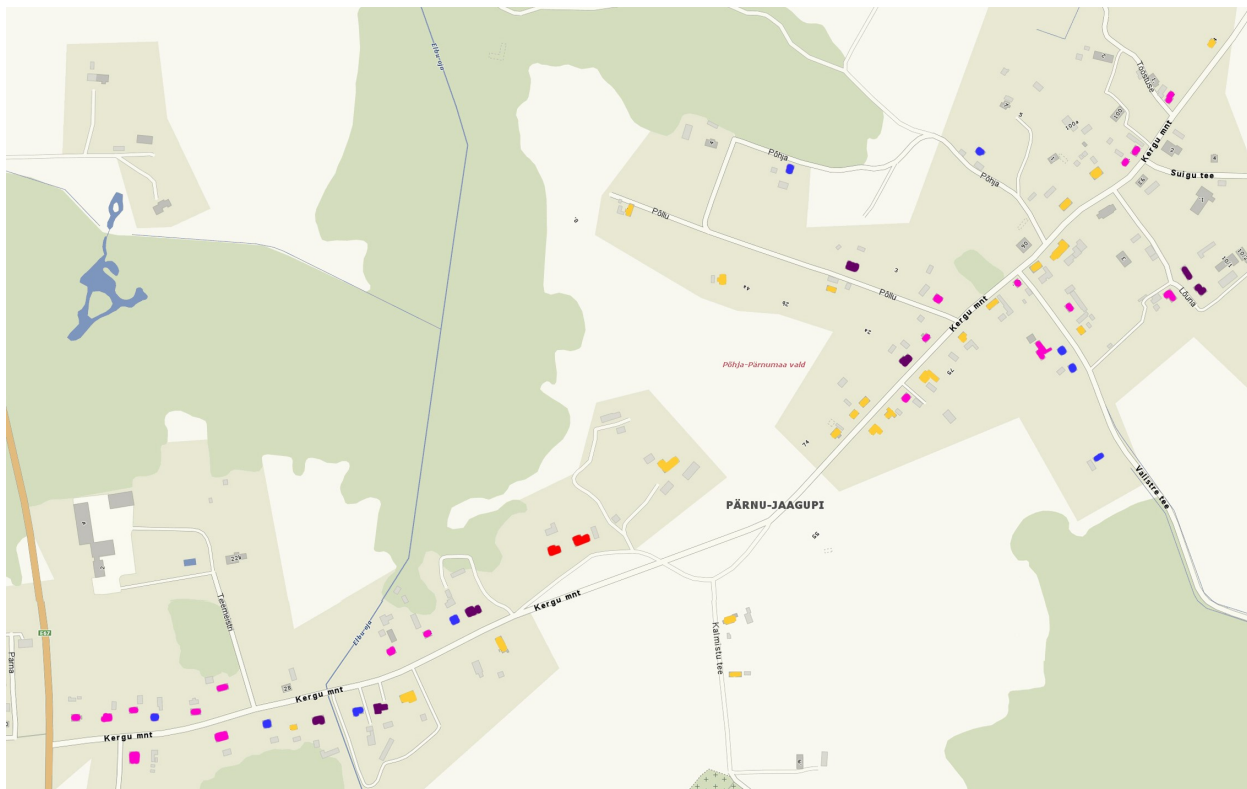

1974. aasta vaade Uduverele

⁵⁴ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, lk 56.

⁵⁵ S. Seeland, Uduvere läbi sajandite. Pärnu-Jaagupi: Uduvere Selts, 2017, lk 50.

⁵⁶ S. Seeland, Uduvere läbi sajandite, lk 23.

Uduvere hoonestus

Kollasega märgitud eluhooned 1900–1949

Roosaga märgitud eluhooned 1950–1960

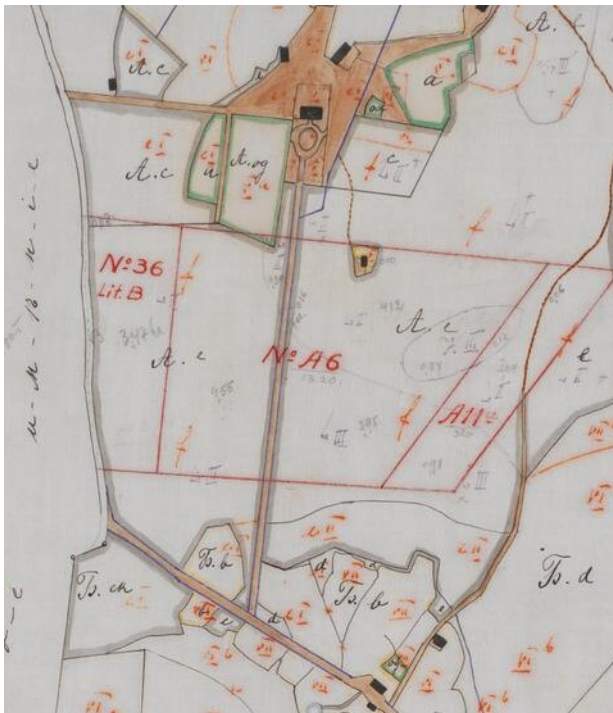
Sinisega märgitud eluhooned 1961–1970

Lillaga märgitud eluhooned 1971–1980

Punasega märgitud eluhooned 1981–1990

7. Libatse küla asustuslugu

Libatse küla asub Põhja-Pärnumaa vallas, Pärnu-Tallinna maantee ääres. Libatse küla piirkond kuulus kuni 1826. aastani Kaelase ja Roodi mõisatele. Libatse mõisa rajamise eestvedajaks oli paruniproua, Kaelase mõisniku Bernhard Christoph Nikolai von Derfeldeni abikaasa Amalie Elisabeth von Derfelden. 1830. aastal ühendas ta Roodi mõisniku käest ostetud maatüki ja Kaelase mõisale kuulunud üksiktalud ning rajas Wildenau- nimelise mõisa. Eestikeelne nimetus Libatse pärineb härrastemaja kohal asunud Libbeda ehk Libatse talu nimest. Pärast Amalie Elisabeth von Derfeldeni surma kuulus mõis Bernhard Julius von Nasackenile, seejärel Hans Köverjalale ja kuni võõrandamiseni Hans Virkusele. Mõisal oli ühekordne puidust peahoone, kus võõrandamisjärgselt, aastatel 1925–1968, asus Libatse tuberkuloosiravi haigla.⁵⁷

Libatse mõisasüda, 1907. aastal.

Libatse mõisa peahoone 1970. aastal.

Talude jõudsam areng sai võimalikuks pärast mõisamaade jagamist ning tekkis Libatse asundusküla. 1949. aastal asutati Edasi kolhoos ning veel paar väiksemat kolhoosi, kuhu pidid astuma kõik Libatse ja ümbruses asuvate külade talud. Järgnevate aastate jooksul ühendati mitu korda kolhoose, kuni 1971. aastal ühinesid viimased kaks Edasi kolhoosiks. Seejärel

⁵⁷ S. Seeland, Halinga valla ajalugu, lk 456.

asus kolhoos rajama 300 elanikku mahutavat kolhoosi keskasulat. Pärast seda, kui elamispinna puuduse leevendamiseks ehitati paar korterelamut, avanes võimalus ühepereelamute rajamiseks. Esimesed valmisid 1972. aasta Tõnu Kulli projekti järgi. 1975. aastal sai valmis arhitektide Tiit Krosmanni, Boris Mirovi ja Maie Penjami projekteeritud keskusehoone. 1978. aastal ehitati arhitekt Olga Brunsi kavandite järgi Libatse kauplus.⁵⁸ 1976. aasta ajakirjas Horisont kirjutatakse, et Edasi kolhoosi elamispiirkond on rajatud võsastunud lehtpuumetsa, kus ehitised on loodusega hästi sobitatud. Majade ümbruses on teostatud sanitaarraiet, külvatud muru ja lilli ning rajatud teeradu. Elamutele on üsna lähedale ehitatud tootmishooned ja farmid, kuid need ei mõju häirivalt.⁵⁹

Libatse keskusehoone

Libatse kauplus

Libatse küla keskmes on kompakte Nõukogude aegne hoonestus, kus ühel pool asuvad tööstushooned ja teisel pool elamud. Eluhoonete piirkonda läbib keskne tänav, millest ühele poole jääb avatum, 10 korrusmajaga ala ja teisele poole intiimsem 16 individuaalelamu piirkond.⁶⁰ Kortermajade vaheline ala on läbimõeldult kujundatud ja haljastatud, hoonete vahele on paigutatud pesukuivatusaedikud. Libatse kolhoosiasula on silmapaistev planeeringu, mitmekesise hoonete tüpologia ja haljastuse poolest.⁶¹

⁵⁸ S. Seeland, Halinga valla ajaloo, lk 457–458.

⁵⁹ L. Pisa, Maa-asulale oma nägu – Horisont, 1976 nr 11, lk 20.

⁶⁰ Halinga valla arengukava aastani 2020 – Riigi Teataja

<https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4200/9201/6008/Halinga%20valla%20arengukava%20muutmine%20september%202016.pdf#> (vaadatud 2 I 2019).

⁶¹ E. Lankots, Pärnu maakonna välitööd ja hinnang ehituspärandile. Eesti 20. sajandi arhitektuuri kaitse programm, 2008.

https://register.muinas.ee/ftp/XX_saj._arhitektuur/maakondlikud%20ylevaated/parnumaa/parnumaa%20XXsaj.pdf (vaadatud 02.III 2020).

Kolhoosi keskasula ehitati üles võrdlemisi kiiresti, 20 aasta jooksul. Nii kortermajade kui ka individuaalmajade ehitamisel on kasutatud peamiselt tüüpprojekte, mis olid samal ajal populaarsed ka mujal Eesti väikeasulates. Kortermajad kerkisid viie erineva tüüpprojekti järgi. 1968. aastal ehitati valmis esimene 12 korteriga kortermaja projekti 114-022-13 järgi. Aadressil Libatse Keskus 2 asuv kolmekorruseline kortermaja ehitati 1971. aastal ning kasutati tüüpprojekti 111-22-39. 1974–1977 aastatel ehitati Libatse keskus 3 ja Libatse keskus 4 projekti 78093/71 (37) järgi. Järgmised kolm hoonet Libatse keskus 5, 6 ja 7 ehitati tüüpprojekti 113EKE-11-3 põhjal. Libatse keskus 8 ja 9 ehitati 113EKE-11-4 järgi ning viimasena kerkis 1990. aastal Libatse keskus 10 on ühe sektsiooni võrra pikem kui 113EKE-11-4 projekti järgi ehitatud majad.⁶² Vestlusest Edasi kolhoosi endise esimehe Vello Printsiga selgus, et kortermajade tüüpprojektide vahel väga valida ei olnud ning kuna kolhoos kasvas järjest suuremaks, valiti kortermajade projekte selle järgi, kus oleks üha rohkem kortereid. Nii oli esimene kortermaja, mis Libatse asulasse ehitati, 12 korteriga ning viimane 24 korteriga. Hooned kerkisid iga paari aasta tagant ning korraga ehitati järjest mitu maja, kasutades ühte projekti.⁶³

Individuaalmajad asuvad kahe tänava – Kuuse ja Metsa ääres. Ühepereelamute ehitust alustati veidi pärast esimese viie kortermaja ehitamist 1970. aastate lõpul. Hoonete ehitamise jaoks on valdavalt kasutatud nelja erinevat tüüpprojekti. Kuuse 2, 3 ja 4 on ehitatud tüüpprojekt „Toomas” eeskujul. Metsa 1, 3 ja 12 on ehitatud Tõnu Kulli projekti „Kullipesa” järgi. Metsa 2, 4 ja 6 on ehitatud Ülevi Eljandi projekti „Ella” järgi, Metsa 8, 9 ja 10 on ehitatud tüüpprojekti „Jaan” järgi.

---

⁶² M. Põder, L. Jammin, „Edasi” keskuse kujunemisest. Pärnu-Jaagupi Keskkooli kodu-uurimistööd, 1985, lk 7.

⁶³ Vestlus endise Edasi kolhoosi esimehe Vello Printsiga, 2020. Märkmed autori valduses.

Libatse keskus

8. Vahenurme küla asustuslugu

Vahenurme küla asub Põhja-Pärnumaa vallas. Küla mainiti esmakordselt 1518. aastal ning alates sellest ajast kuni 1617. aastani kuulus küla Koonga mõisale. Ajavahemikul 1620–1638 läänis küla rittmeister Gerd Hünninghausen. Küla riigistati 1681. aastal, kuid anti pärast Põhjasõda endisele suguvõsale tagasi. Seejärel rajati küla endistele maadele mõis. 18. sajandil kuulus mõis Pärnu raehärrale Jacob von Dohrenile ning paarkümmend järgnevat aastat kapten Cornelius Eduard von Ulrichile. 19. sajandil on mõisa ajalugu seotud von Nasackinite suguvõsaga, kellele kuulus ka lähedal asuv Roodi mõis.⁶⁴

20. sajandi alguses jaotati endine mõisamaa kruntideks ning rajati talud. Mõisa peahoone kohale ehitati asundustalu hoone.⁶⁵ Nõukogude aja alguses moodustati piirkonnas kolm ühismajandit. Ühinemiste ja nime muutmiste tagajärjel moodustus 1971. aastal Vahenurme kolhoos ja külla hakati rajama kolhoosikeskust. Sarnaselt Libatsele valiti keskuse asupaigaks endise mõisasüdame ala. Vahenurmesse kerkis väike ja kompaktne vabaplaneeringuline elamuala, kuhu kuuluvad kaheksa kahe- ja kolmekorruselist kortermaja, mis ehitati ajavahemikul 1968–1989. Esimene kortermaja ehitati Vahenurmesse 1968. aastal projekti 1E-10-1 järgi. Järgmised kolm kortermaja, aadressidega Vahenurme keskus 2, 3 ja 4 ehitati projekti nr 78093 eeskujul ning hooned kerkisid aastatel 1973–1979. Järgnevalt ehitati kolmekorruselisi ja keskküttega maju aadressidele Vahenurme keskus 5, 6 ja 7 projekti 113EKE-11-3 järgi. Viimasena ehitati 1989. aastal aadressile Vahenurme keskus 8 projekti 153-EKE-75 põhjal.⁶⁶ Veidi kortermajade plokist eemale rajati 1983. aastal monteeritavatest puitpaneelidest neli eramaja. Hooned on ehitatud projekti „Mini-Priit-4” järgi, mille autor on insener Andres Ringo.⁶⁷

---

⁶⁴ S. Seeland, Halinga valla ajaloost, lk 496.

⁶⁵ Vahenurme mõis, Muinsuskaitse ameti arhiiv.

⁶⁶ Vahenurme küla, elamu nr 1–8. EAA.P-1184.2.2690... EAA.P-1184.2.2700.

⁶⁷ Vahenurme küla, „Mini-Priit” nr 3. EAA.P-1184.2.2695.

9. Asulate tänapäev

Kõigis kolmes asulas on viimase paarikümne aasta jooksul elanike arv tunduvalt vähenenud. Nagu ka mujal Eestis, on suurim probleem sündide vähenemine võrreldes 1990. aastatega – sünde on vallas poole vähem kui surmasid. Teiseks on rahvaarvu vähenemine tingitud eelkõige noorte lahkumisest linnadesse – lapsi ja noori elab valla territooriumil 16%.⁶⁸

2006. aastal elas Pärnu-Jaagupi alevis 1346 inimest, 2020. aastaks on see arv kahanenud 1098 inimeseni. Vahenurme külas elas 2006. aastal 222 inimest, neliteist aastat hiljem 153 inimest. Libatse elanike arv kahanes samade aastate võrdluses 487 inimeselt 336 inimesele.⁶⁹

Elanike vähenemine annab tunda ka asulate koolides. Pärnu-Jaagupis on antud haridust alates 19. sajandi algusest. Järgmise sajandi algusaastatel ehitati alevisse ka koolimaja. 1952. aastal hakkas kool tegutsema keskkoolina ning kooli õpilaste arvu suurenedes ehitati ka uus koolimaja. Keskhariidust jõuti Pärnu-Jaagupis anda üle 60 aasta, kuid 2016. aastal muudeti kool õpilaste vähesuse tõttu taas põhikooliks.⁷⁰ Libatsesse ja Vahenurmesse rajati lasteaedalgkoolid 1993. aastal. Libatses õppis parematel aegadel ligi sadakond last, kuid nüüd on kool avatud veel viimast aastat, lasteaed jätkab oma tegevusega. Lisaks laste vähesusele mängib kooli sulgemisel rolli ka asjaolu, et inimesed on muutunud liikuvamaks ja linnas tööl käivad vanemad eelistavad ka lapsi viia mujale koolidesse, Pärnu-Jaagupisse või Pärnusse.⁷¹ Vahenurme kool muudeti paar aastat tagasi kuueklassilisest neljaklassiliseks. Kuna õpilaste arv on suuresti vähenenud ja kogu koolipersonal kõiki ruume ei kasuta, tegutseb vabades kooli ruumides alates 2015. aastast hooldekodu.⁷²

Valla rahvast 60% on tööealised.⁷³ Väikeasulate rahulik ja looduslähedane elukeskkond on küll paljude jaoks oluline, kuid eluliselt tähtsal kohal on siiski töökohtade olemasolu. Valla kahjuks räägivad ühelt poolt tööpuudus ja teisalt kvalifitseeritud tööjõupuudus, inimeste vähene huvi ettevõtlusega tegelemisel, suurettevõtjate ja investorite väike huvi piirkonna vastu, valla piirkondade erinev arengutase, halb transpordiühendus valla külade ja keskuste

---

⁶⁸ Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030.

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4270/9201/8001/Arengukava_2030.pdf#, lk 5.

⁶⁹ Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2003

Halinga valla arengukava 2007–2010. <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/0000/1274/6459/12746462.pdf#>, lk 9.

⁷⁰ Pärnu-Jaagupi Põhikooli kodulehekülg. <https://www.pjkool.ee/et/meie-koolimaja>

⁷¹ Libatse algkool jääb veel aastaks. Pärnu Postimees, 22.III 2019. <https://parnu.postimees.ee/6550927/libatse-alkkool-jaab-veel-aastaks>.

⁷² Perefirma avas turvakodu Vahenurmes – Pärnu Postimees, nr 38, 26. II 2015.

⁷³ Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4270/9201/8001/Arengukava_2030.pdf#, lk 5.

vahel ning vabaaja veetmise valikuvõimaluste vähesus.⁷⁴ Suur pluss on aga asukoht Tallinna-Pärnu maantee ääres, Pärnu lähedus ja hea bussühendus Pärnu ja Tallinnaga.

Pärnu-Jaagupi on uue Põhja-Pärnumaa valla üks kolmest halduskeskusest, kuhu on koondatud valla juhtimisfunktsioonid ja elanikke teenindavad asutused.⁷⁵ Seega on Pärnu-Jaagupi elamiskohana jätkusuutlik, kuhu on läinud elama noori peresid nii vallasiseselt kui ka vallast väljaspoolt. Palju elab alevis ka pensionäre, mitmed elanikud on elanud samas korteris või majas alates hoone valmimisest. Jätkusuutlikkus paistab välja ka alevi üldilmest: korras majad ja hooldatud aiad, asustatud ja renoveeritud kortermajad, heakorrastatud ning puhas ümbrus.

Libatse külas on väga tegus külaliikumine, mis hoolitseb küla heakorra eest ning on kooli jätkamise eest võidelnud. Küla majad on endiselt asustatud, kortermajad on toimivate korteriühistute poolt kõik renoveeritud. Üldilme on väga puhas ning korras, veidi on isegi veel aimata kunagise musterkolhoosi hiilgust: läbimõeldud planeeringud, loodusesse sobitatud elamugrupid ning kaunilt mõjuv haljastus. Kohalikud inimesed hoiavad seda pärandit edasi. Asulale tuleb kindlasti kasuks selle paiknemine Pärnu-Tallinna maantee ääres ning Pärnu lähedus.

Vahenurme on pisut nukramas seisus. Küla tundub kõrvalejätuna ja veidi räämas. Ometi on siingi tubli külaselts suutnud üht-teist korda teha: renoveeritud on vana meiereihoone ja võetud kasutusele rahvamajana, rahvusmustritesse on maalitud bussiootepaviljon. Miskipärast ei ole aga saadud toimima korteriühistuid ja seetõttu on kortermajad kõik renoveerimata ning kipuvad lagunema. Vahenurme kahjuks räägib küla paiknemine valla piirimail, halb bussühendus Pärnu-Jaagupi ja Pärnuga. Eriti halb on olukord pärast valdade ühinemist, sest Vahenurme jäi veel kaugemale valla keskustest, mis toob kaasa vallasisese ääremaastumise.

Remontimata majad lasevad aga ehedalt välja paista kõigelt, mis nüüdseks on juba omaette väärtuseks kujunenud: näeme originaalseid detaile ja materjale ning terviklikult säilinud ajastutruud hooneteansamblit.

Kuna endises Halinga vallas olevad vaatamisväärsused on hetkel kirikud, mõisad, pargid ja kaitsealad, tuleks kindlasti turismi seisukohast kasuks, kui vaatamisväärsustena käsitletakse ka terviklikult säilinud Nõukogude aegset hoonestust.

---

⁷⁴ Samas, lk 17.

⁷⁵ Samas, lk 5.

10. Asulate hoonestus

Et teada saada, kuidas on kortermaju renoveeritud ja nende siseplaneeringut muudetud, viidi elanike seas läbi küsitlus, mille käigus paluti vastata järgnevatele küsimustele:

1. Kas korteris on vannituba ja tualettruum kokku ehitatud?
2. Kas korterites on köök ja elutuba kokku ehitatud?
3. Milliseid muudatusi on läbi viidud korteri siseuste paigutuses?
4. Kas korterites on lammutatud või ümberehitatud ehitusaegseid panipaikasid ja seinakappe?
5. Milline on korterite küttesüsteem?
6. Kas kortereid on laiendatud keldrisse või pööningule?
7. Kas kortereid on ehitatud omavahel kokku?
8. Kui palju hoonete akendest ja välisustest on välja vahetatud?
9. Kas hoone on soojustatud?
10. Kas hoone rõdud on kinniehitatud või klaasitud?

10.1 Väiksemad kortermajad

Väiksemaid kortermaju ehitati ainult Pärnu-Jaagupi alevisse päris kolhoosiaja alguses, nende ehitamisel tavaliselt tüüpprojekte ei kasutatud.

Pärnu- Jaagupisse loodi 1950. aastal Masina- ja Maaparandusjaam (MMJ), millest sai alevis põhiline tööandja ja uute hoonete ehitaja. Paari väiksema ja vanema korterelamu puhul on teada, et tegemist on endiste talumajadega, mis palkideks lahti võeti ning alevisse toodi. Näiteks 1952. aastal toodi Maaparandusjaama eestvedamisel Suigu külast ühe talumaja palgid, mis Pärnu- Jaagupis uuesti kokku pandi. Maaparandusjaama peainsenerina töötanud Boris Kuusik projekteeris hoonesse viis korterit. Esimesele korrusele ehitati kolm kahetoalist ja katusekorrusele kaks ühetoalist korterit ning punanurk, mis oli ette nähtud koosolekute pidamiseks ja traktoristide kursuste korraldamiseks. Korterites puudusid vannitoad, ühiseks kasutamiseks mõeldud kuivkäimlad ehitati mõlema korruse koridoridele. Hoovi peale ehitati pesuköök. Hoone sai aadressiks Uus 26. Kortermaja oli ette nähtud Maaparandusjaama töötajate perede elumajaks.⁷⁶ Hoone on ühekorruseline ja väljaehitatud katusekorrusega. Fassaad on sümmeetriline, avatäidetena on kasutatud kitsaid, kahepoolseid aknaid. Hoonel on rõhtne laudvooder ning kõrge kaldega viilkatust katab eterniit.⁷⁷

⁷⁶ B. Kuusik, Pärnu-Jaagupi Maaparandusjaama ehitustegevusest. Käsikiri, Pärnu-Jaagupi, lk 26.

⁷⁷ Uus tn 26. EAA.P-1184.2.2529.

Tänapäev: hoones on muudetud kuivkäimlad vesiklosettideks, muid siseplaneeringulisi muudatusi teostatud ei ole.

1953. aastal sai MMJ direktor Täitevkomitee esimehelt loa ära vedada veel üks tühjalt seisev taluhoone Pärnu-Jaagupist ning see ümber ehitada nelja korteriga hooneks. Hoone pandi püsti Uus 26 kõrvale, see sai aadressiks Uus 24. Boris Kuusik projekteeris esimesele korrusele kaks kahetoalist korterit ja katusekorrusele ühe kahetoalise korteri.⁷⁸ Hoone alusmüürid on ehitatud paekivist, seinad rõhtpalkidest, väljast kaetud voodrilauaga, hoone algseks katusekattematerjaliks oli sindel. Korterialtel puuduvad esikud, trepikojast pääseb otse kööki ning köögist edasi tubadesse. Samuti ei ole korterites vannitube ega tualettruume. Kolme korteri peale ühiseks kasutamiseks mõeldud kuivkäimla ehitati trepikotta. Kortereid köetakse ahjudega.⁷⁹

Tänapäev: hoonet on oluliselt ümber ehitatud ning nüüd on hoonest saanud korterelamu asemel ühepere-elamu.

Jätakuvalt suurenes 1950. aastatel pidevalt Maaparandusjaama tööliste arv, kuid neile ei jätkunud Pärnu-Jaagupis elukohti. Maaparanduse Peavalitsusel oli olemas riiklikke kapitaalmahte elamuehituseks, kuid nende kasutamiseks puudusid projektid. Vähe oli projekteerimisorganisatsioone ning need ei jõudnud tellimusi täita, ka ehitusmaterjalidest oli suur puudus. Siiski oli ehituseks saada puitmaterjali ning 1956. aastal sai valmis Boris Kuusiku projekteeritud seitsme korteriga puidust elumaja aadressil Uus 28. Esimesel korrusel asuvad kolm kahetoalist ja üks kolmetoaline korter ja katusekorrusel kaks ühetoalist ja üks kahetoaline korter. Korteri esikutest pääseb kööki, tualettruumi ja elutuppa, elutoast edasi avanevad ukSED magamistubadesse. Iga korteri juurde kuulub suur sahvER. Korterte kütmiseks on ahjud.⁸⁰

1980. aastatel toimus majas suurem kapitaalremont, mille käigus vahetati algne sindelkatus eterniitplaatide vastu. Algselt olid korterites kuivkäimlad, Nõukogude ajal toodi majja kanalisatsioon ning iga korter ehitas endale tualettruumid.

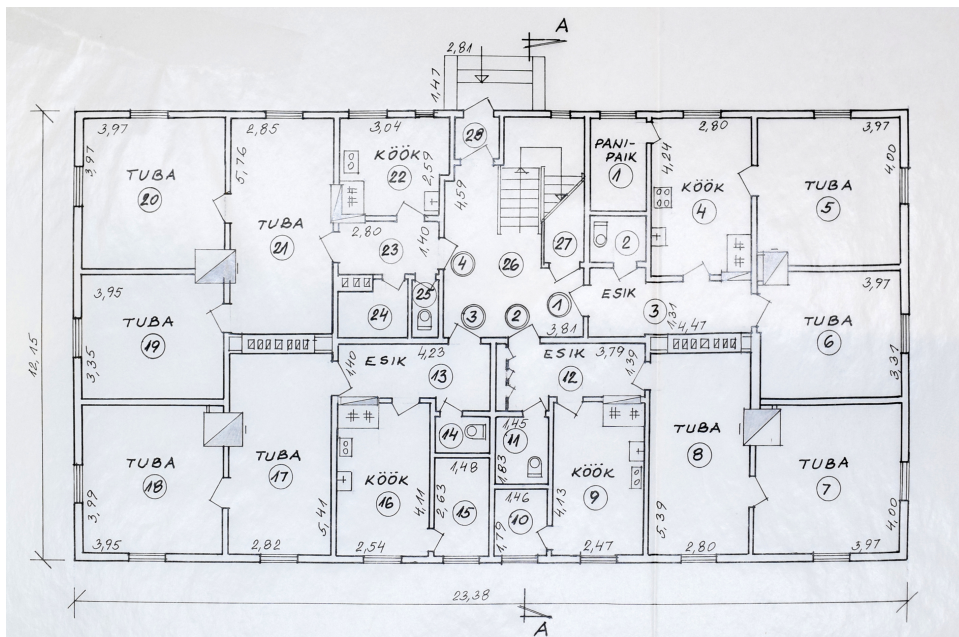
---

⁷⁸ B. Kuusik, Pärnu-Jaagupi Maaparandusjaama ehitustegevusest, lk 57.

⁷⁹ Uus tn 24. EAA.P-1184.2.2527.

⁸⁰ B. Kuusik, Pärnu-Jaagupi Maaparandusjaama ehitustegevusest, lk 59.

Tänapäeval on sahvrite asemele ehitatud vannitoad ning tehtud ka muid muudatusi ruumide paigutuses. Algsed puitraamidega aknad on plastikraamidega akende vastu välja vahetatud viies korteris seitsmest.⁸¹

Uus 28 vaade ja põhiplaan

Kalli mnt 5

1964. aastal ehitati puidust väike korterelamu. Hoone on ühekorruseline, osaliselt on väljaehitatud katusekorrus. Hoone alusmüürid on betoonist, seinad on ehitatud rõhpalkidest ning neid katab voodrilaud, hoonel on kõrge kaldega eterniidist viilkatus. Hoone on jaotatud

⁸¹ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 28.

viieks korteriks. Põhikorrusel asuvad üks ühetoaline, kaks kahetoalist ja üks kolmetoaline korter, katusekorrusele on ehitatud üks kolmetoaline korter. Kõik korterid on väga erineva planeeringuga. Poolte korterite sissepääsud on ehitatud hoone tänavapoolsele küljele, teise majapoolse elanikud saavad korteritesse hoovipoolset sissepääsu kasutades. Kõikides korterites asuvad kuivkäimlad.⁸²

Tänapäev: ainult ühes korteris on sisseehitatud vesiklosett ja dušinurk. Teised korterid kasutavad endiselt kuivkäimlaid, elanikud saavad vee õuepealsest pumbast ning kasutavad pesukööki. Hoone küljele on ehitatud terrass.⁸³

Vaade hoonele Kalli mnt 5

Kalli mnt 7

Hoone on ühekorruseline ja madala viilkatusega. Seinad on sõrestiktäidisega ning väljast krohvitud. Fassaadi muudavad ilmekamaks korrapäraselt vahelduvad suuremad ja väiksemad aknad. Elamus on kuus korterit. Neli korterit on kahetoalised, kaks korterit on ühetoalised, kusjuures nende korterite köögid on erakordselt suured – 17 ruutmeetrit. Kortertes pääsemiseks on kaks koridori, mis ulatuvad läbi maja. Mõlema koridori peal asuvad kolme korteri peale ühiseks kasutamiseks mõeldud käimlad. Kortertes on pikad koridorid, mille kaudu pääseb tubadesse ja köökidesse. Igal korteril on ka pisikesed sahvrid. Hoonet köetakse ahjudega.⁸⁴

Tänapäeval on maja jagatud kaheks korteriks, nendesse pääseb erinevatest sissepääsudest. Ühes korteris püsivat elanikku ei ole, ning seal ei ole läbi viidud ka siseplaneeringulisi muudatusi. Teine korter on ehitatud kolmetoaliseks, ära on kaotatud üleliigsed köögid,

⁸² Kalli mnt 5. EAA.P-1184.2.2288.

⁸³ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Kalli mnt 5.

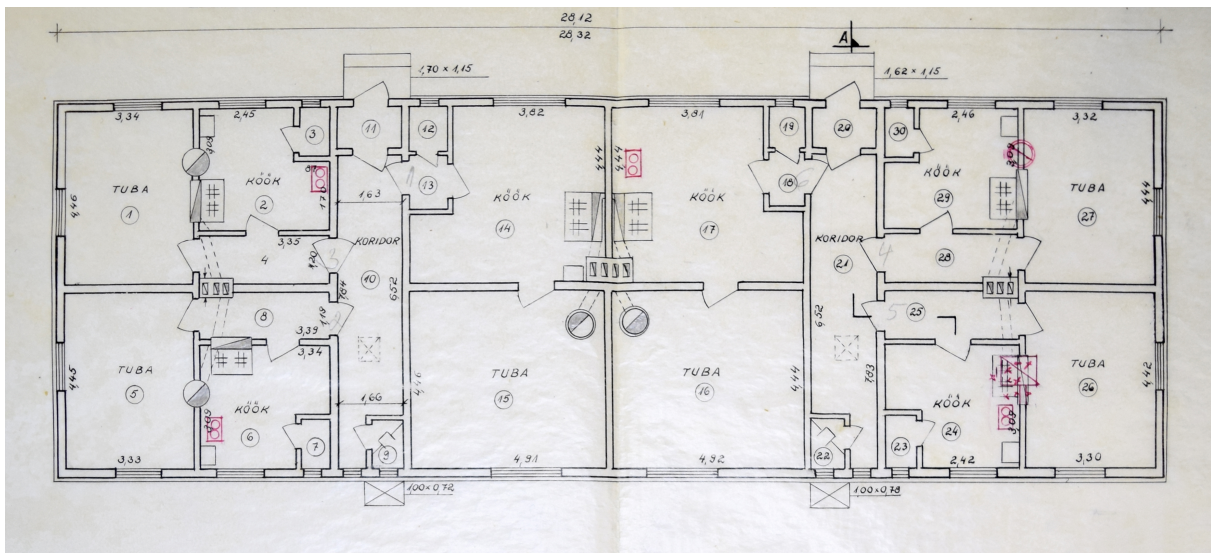
⁸⁴ Kalli mnt 7. EAA.P-1184.2.2290

hoonesse on toodud vesi, sellega seoses ka vesiklosett ja dušš. Hoone katusekate ja aknad on välja vahetatud.⁸⁵

Kalli mnt 7

Kalli mnt 7 põhiplaan

Aia 2

Hoone on ühekorruseline ja kõrge viilkatusega. Hoones asuvad neli pisikest, umbes 25-ruutmeetrist kahetoalist korterit. Korterite peale on ehitatud kaks kuivkäimlat, mis asuvad trepikojas. Koridori on ehitatud ka iga korteri jaoks panipaigad.⁸⁶

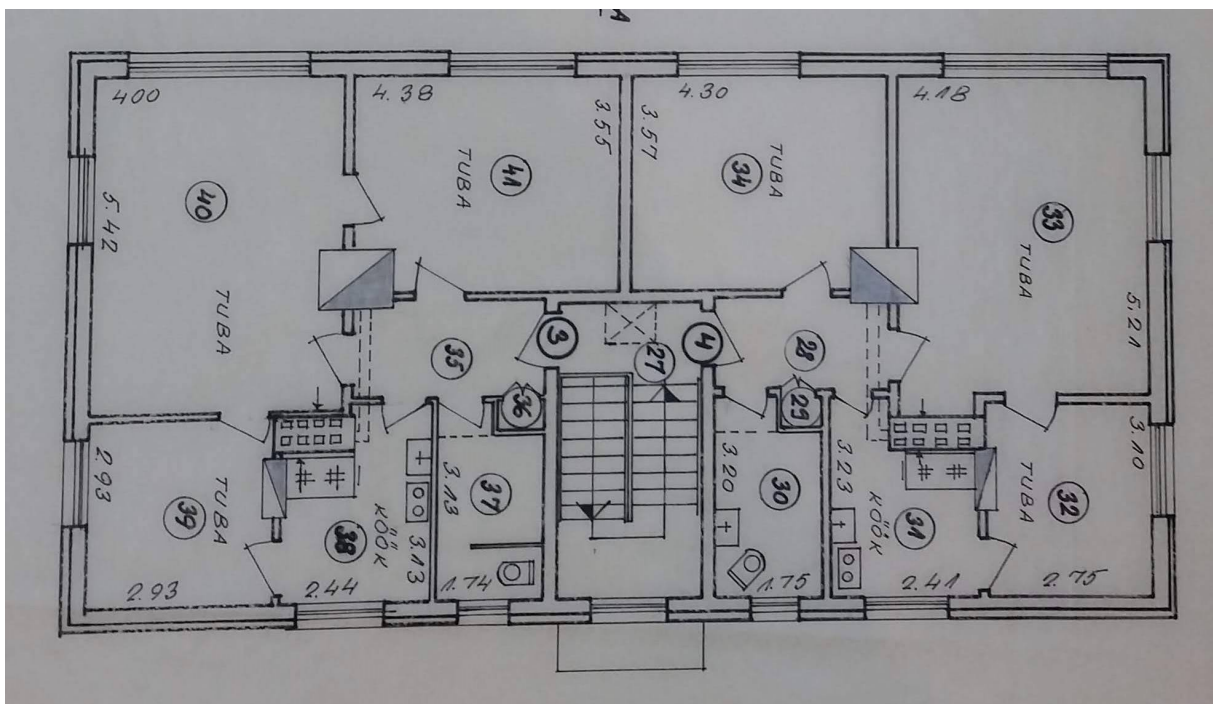
Pärnu mnt 37

Hoone on kahekorruseline ning püstitati 1961. aastal. Ehitatud kohandatud tüüpprojekti järgi. Projektis ette nähtud esiküljele paigutatud rõdud on jäetud ehitamata ning nende arvelt on

⁸⁵ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Kalli mnt 7.

⁸⁶ Aia tn 2. EAA.P-1184.2.2281

suurendatud eluruumide pinda. Alusmüürid on valatud betoonist, välisseinade näol on tegemist sõrestikseintega, välisvoodriks on silikaatkivid. Kõrge kaldega viilkatuse kate on laineline eterniitplaat. Hoones on ahjuküte. Hoones asuvad neli kolmetoalist korterit. Kõikide korterite planeering on ühesugune. Kortritel on avarad esikud, mille kaudu pääseb ülejäänud ruumidesse, korterite juurde kuuluvad ruumikad vannitoad ja väikesed panipaigad.⁸⁷

Pärnu mnt 37 vaade ja põhiplaan

⁸⁷ Pärnu mnt 37. EAA.P-1184.2.2478.

Tänapäev

1. Algselt korerites vannitoad puudusid. Nüüd on korteritesse sisse ehitatud dušinurgad.
2. Ühes korteris on elutuba ja köök kokku ehitatud.
3. Ühes korteris on uks magamistoa ja köögi vahel kinni ehitatud.
4. Panipaigad on lammutatud kolmes korteris.
5. Kortereid köetakse ahjudega. Ühes korteris on ehitatud lisaahi, ühes korteris lisaks paigaldatud õhksoojuspump.
6. Kortereid pööningule või keldrisse laiendatud ei ole.
7. Kortereid kokku ehitatud ei ole.⁸⁸

Pärnu mnt 31 ja Pärnu mnt 39

1950. aastate alguses ehitati üleliidulise tüüpprojekti 9-MC järgi Pärnu-Jaagupisse kaks kortermaja. Tüüpprojekti autorid on arhitektid V. Paramonov ja L. Sokolov. Hoonete seinad on ehitatud saepurutäidisega sõrestikseintena ning kaetud horisontaalse voodrilauaga. Sisepääs asub hoone keskteljel ning on rõhutatud varikatuse või portaaliga. Lisaks iseloomustavad hooneid kaksikaknad.⁸⁹ Maja katab kõrge eterniittahvlitega täiskelplatus. Pärnu maantee 31 sisepääs avaneb tänavale, Pärnu maantee 39 hoovi. Hooned on kahekordsed ja jaotatud kaheksaks korteriks. Kuus korterit on kahetoalised, kaks korterit kolmetoalised. Kortermaja keskel asub trepikoda, kust pääseb nelja korrerrisse. Korterte tubadesse pääseb läbi pika kitsa esiku. Igal korteril on eraldi tualettruum. Kortereid köetakse ahjudega.⁹⁰

Tänapäev (andmed saadud ühe maja kohta)

1. Hoones puudusid algselt vannitoad, nüüdseks on need korteritesse ehitatud.
- 2.–4. Siseplaneeringus muid ümberehitusi teostatud ei ole.
5. Kõigil korteritel on puuküttega ahjud, neljal korteril on lisaks paigaldatud õhksoojuspump.
6. Majas puudub kelder, pööningukorrusele kortereid laiendatud ei ole.
7. Kortereid omavahel kokku ehitatud ei ole.⁹¹

---

⁸⁸ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Pärnu mnt 37.

⁸⁹ L. Välja, Stalinistlik maja. Kortermaja tüübid ja säästev uuendamine. Tallinn: Tallinna Kultuuriväärtuste Amet, 2012, lk 5.

⁹⁰ Pärnu mnt 31. EAA.P-1184.2.2472.

Pärnu mnt 39. EAA.P-1184.2.2480.

⁹¹ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Pärnu mnt 31.

Vaade Pärnu maanteele 1953. aastal, esiplaanil Pärnu mnt 39.

1950. lõpuaastatel valmisid kaks väliselt üsna sarnast kivist krohvitud kahekordset väiksemat kortermaja. Üks Pärnu maantee äärde ja teine Uuele tänavale.

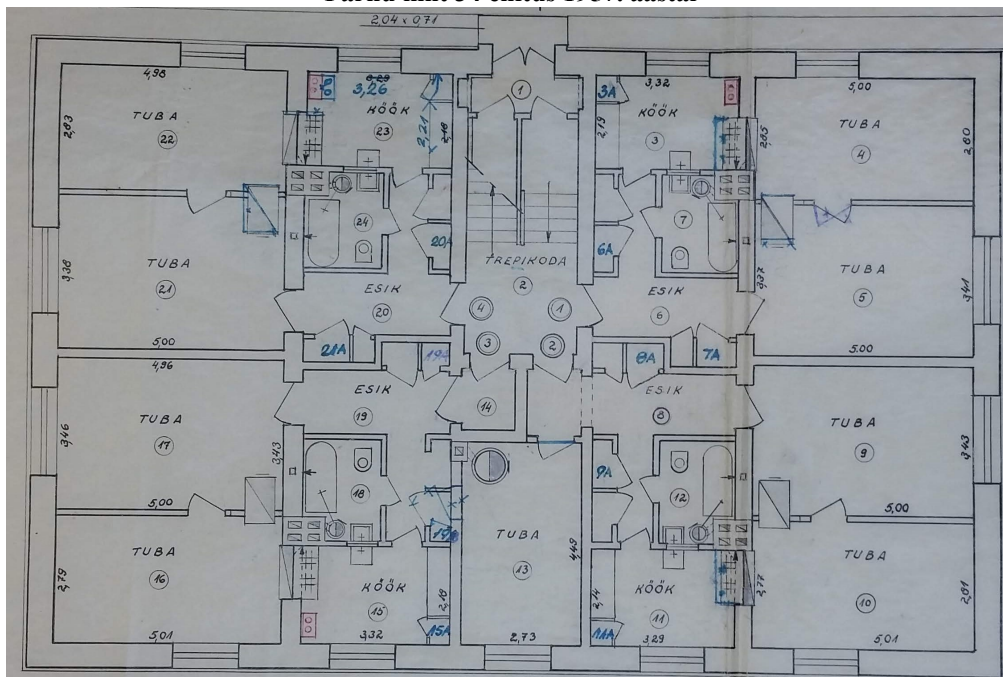
Mõlemad hooned on kahekorruselised ja kõrge eterniidiga kaetud täiskelkkatusega. Seinad on ehitatud telliskividest ja väljast kaetud krohviga. Fassaadil paiknevad ühesugused sümmeetriliselt paigutatud aknad. Sissepääs jääb hoovipoolsele küljele. Mõlemas hoones asuvad kaheksa korterit, neist kuus on kahetoalised ja kaks korterit kolmetoalised. Uue tänava kortermajas moodustavad korterite esikud L-tähe, mille üks ots viib kööki ja teine elutuppa, sealt edasi magamistuppa. Esiku keskele jääb vannituba ja tualettruum, mida valgustab köögi seinas olev siseaken. Kortertes on palju sisseehitatud kappe, esikus kaks ja köögis üks. Pärnu maantee hoone korterite planeeringus on kitsas esik, millest pääseb kööki ja elutuppa. Neljale korterile on ette nähtud suurem tualettruum koos vanniga, ülejäänud korteritele ainult tualettruum. Erinevalt Uue tänava majast on Pärnu mnt omal vähem sisseehitatud kappe, neid on ehitatud ainult kööki. Mõlemas kortermajas on ahjuküte ning külm pööning ja soklikorrusel asuvad keldriboksid.⁹²

⁹² Pärnu mnt 34. EAA.P-1184.2.2475.

Uus tn 37. EAA.P-1184.2.2540.

Pärnu mnt 34 ehitus 1957. aastal

Uus 37 põhiplaan

Tänapäev (andmed saadud mõlema maja kohta)

1. Uue tänava majas ongi algselt tualettruumid ja vannitoad ühise ruumina ehitatud. Pärnu mnt majas olid pooltel korteritel ruumid samuti koos ning ülejäänutel korteritel puudusid vannitoad sootuks. Ühte sellisesse korterisse on ehitatud dušinurk.
2. Kööke ja elutube pole kummaski majas kokku ehitatud.

3. Uksi on kaotatud kahe maja peale viies korteris. Eemaldatud on ukсед esiku ja köögi või esiku ja elutoa vahelt.
4. Kahe maja peale kokku on seinakappe lammutatud neljas korteris, saades selle võrra ruumi juurde köökidesse ja esikutesse.
5. Lisaks ahjuküttele on kõige rohkem korteritesse paigaldatud õhksoojuspumpasid, paaris korteris on põrandaküte.
6. Uue tänava hoones on ühes korteris alustatud 1998. aastal laiendamist keldrisse, kuid seda pole lõpuni viidud.
7. Uue tänava üks kahetoaline korter on suurendatud ühe toa võrra kõrvalasuva korteri toa arvelt.⁹³

10.1.1 Väiksemate kortermajade muutused tänapäeval

Aknad on vahetatud umbes pooltel korteritel. Kõikide majade puhul on korterid teinud remonte iseseisvalt, mitte ei ole korraga ära vahetatud näiteks kogu hoone aknaid. Hooneid väljast soojustatud ei ole, mõnes üksikus korteris on soojustatud korterit seestpoolt. Kortermaju on pidevalt hooldatud ning need näevad võrdlemisi head välja. Kuna vaadeldud kortermajadesse ehitati ühiskasutatavaid kuivkäimlaid ning vannitube polnud üldse ette nähtud, siis peamised siseplaneeringulised muudatused seisnevadki kuivkäimlate ja vannitubade ümber- ja juurdeehitustes.

10.2 Suuremad kortermajad

Paneelidest suuremaid kortermaju ehitati kõigis kolmes asulas, mõne projekti järgi ehitati vaid üks maja, kuid populaarsemate tüüpprojektide eeskujul kerkisid asulatesse mitu ühesugust maja. Libatses ja Vahenurmes on korterelamuid ehitatud samadel aastatel ning kattuvad tüüpprojektid on saanud mõlemas asulas isegi samad maja numbrid.

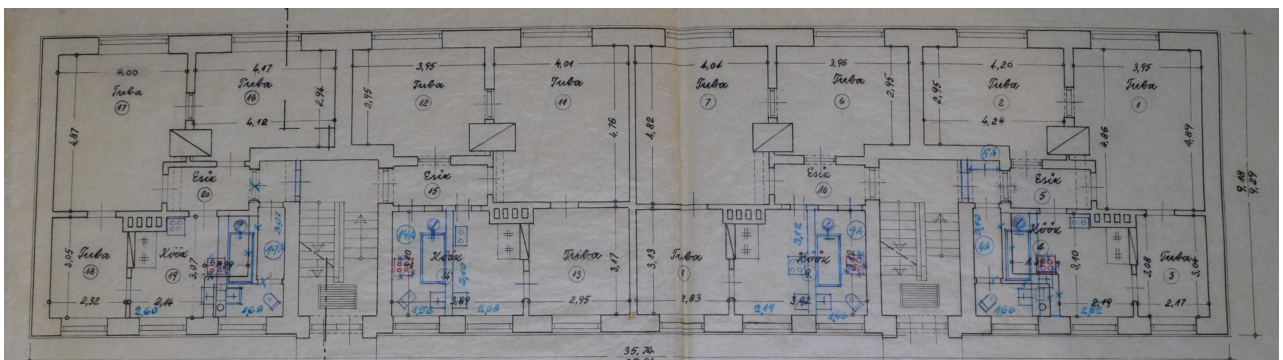
---

⁹³ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Pärnu mnt 34.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 37.

Uus tn 49

Hoone sai valmis 1960. aastal ning ehitati MMJ eestvedamisel. Tegemist on kahekorruselise ja kahe sissepääsuga kortermajaga. Hoone on täismahus kellerdatud. Alusmüürid on betoonist, välisseinad silikaatkivist. Hoonet katab suhteliselt kõrge kaldega eterniitkatus. Katuse räästa all jookseb tellistest karniis. Sissepääsud trepikodadesse eenduvad ülejäänud hoone mahust ning on ehitatud puidust. Trepikodasid valgustavad aknad on kitsad, jooksevad lindina alt üles. Esifassaadil paiknevad kitsamad kaheosalised aknad, tagafassaadil kolmeosalised aknad.

Hoones asuvad kaheksa korterit. Kõik korterid on kolmetoalised ning läbikäidavate tubadega. Hoones on ahjuküte ning kuivkäimlad.⁹⁴

Uus 49 vaade ja põhiplaan

⁹⁴ Uus tn 49. EAA.P-1184.2.2546.

1. Vannitoad ja tualettruumid on juba algselt kokku ehitatud ning selle osas muudatusi teostatud ei ole. Algsed kuivkäimlad on vesiklosettide vastu välja vahetatud.
2. Kööke ja elutubasid kokku ehitatud ei ole.
3. Uksi pole ei juurde ega kinni ehitatud, küll aga on osades korterites muudetud uste asukohti.
4. Seinakappe on välja lõhutud ja lammutatud paaris korteris.
5. Kolmel korteril kaheksast on õhksoojuspumbad, lisaks on mõnedes korterites põrandaküte.
6. Laiendusi põõningule või keldrisse teostatud ei ole.
7. Kortereid kokku ehitatud ei ole.⁹⁵

Tüüpprojekt 1E-10-1

Projekti järgi ehitatud on 3 maja, aastatel 1964–1968. Kaks neist kerkisid Pärnu-Jaagupis: Uus 45 (1965) ja Uus 47 (1964) ja üks Vahenurmes, aadressil Vahenurme Keskus 1 (1968). Vundament on ehitatud paekividest, seinad silikaattellistest, hoonet katab madala kaldega eterniidist viilkatus. Tagasihoidlikku fassaadi ilmestavad põhiosast taanduvad mahud. Hoone põhiosa on kaetud silikaattellistega ning hoone akendeta küljed punaste tellistega. Elamu on kahekorruseline ja kahe trepikojaga, hoone jaguneb neljaks kahetoaliseks ja neljaks kolmetoaliseks korteriks.⁹⁶ Kõigil korteritel on köök, esik ja vannituba koos klosetiga. Korterite köögid on paigutatud hoone esiküljele, magamistoad vaatavad tagaküljele ning esik ja tualettruum asuvad korteri keskel.⁹⁷ Elamus on vesivarustus ja kanalisatsioon ning ahjuküte. Elamu juurde oli projekteeritud laudadest seintega kaheksa boksiga puukuur küttepuude hoiustamiseks. Ehitustööd olid mehhaniseerimata ning need teostati käsitsi.⁹⁸

⁹⁵ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020. Uus 49.

⁹⁶ A. Kuusik. EPT ehitustegevusest..., lk 10.

⁹⁷ Uus tn 45. EAA.P-1184.2.2544.

Uus tn 47. EAA.P-1184.2.2545.

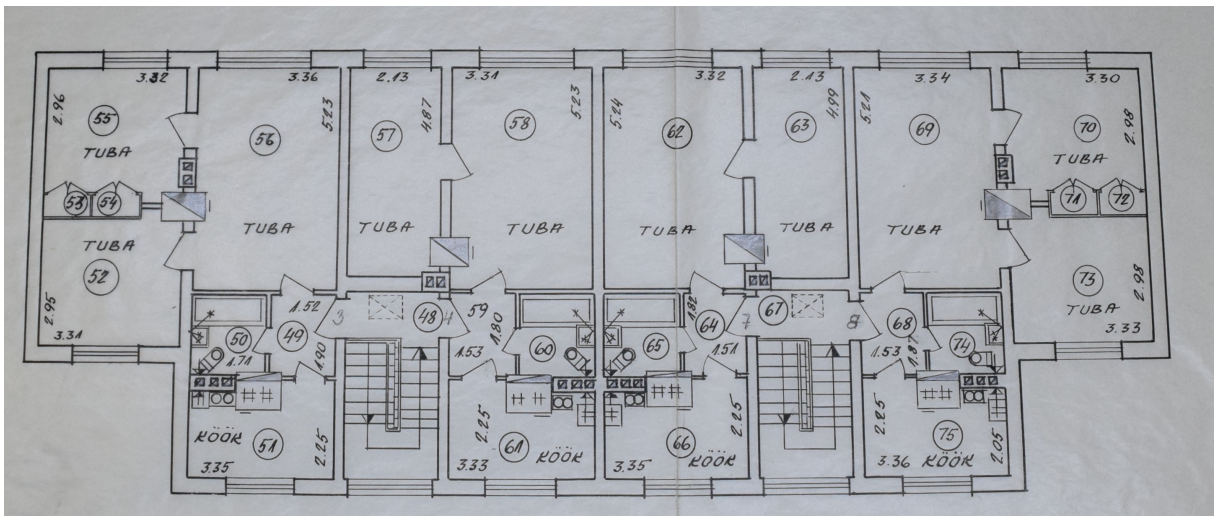
Vahenurme Keskus 1. EAA.P-1184.2.2692.

⁹⁸ B. Kuusik. EPT ehitustegevusest aastatel 1963–1974. Pärnu-Jaagupi, 2008, lk 58.

1986. aasta vaade hoonele Uus 45

Uus 45 põhiplaan

Tänapäev (andmed saadud kõigilt kolmelt majalt)

1. Vannitoad ja tualetid on juba algselt ühises ruumis.
2. Köögi ja elutoa kokkuehitamine pole võimalik, kuna ruume lahutab esik.
3. Siseuste juurde ja vähemaks ehitamine: Uus tn 45 muudatused kolmes korteris ja Uus 47 muudatus ühes korteris. Kuna planeeringu järgi on korterites väikesed ja pimedad esikud, on ukсед esiku ja köögi või esiku ja elutoa vahelt eemaldatud.

4. Seinakapid on ehitatud suuremate korterite magamistubadesse ning väiksemate korterite esikutesse. Kappe korterites lammutatud ei ole.
5. Algselt on tegemist olnud ahjuküttega korteritega. Uus 45 ühel korteril on õhksoojuspump ja ühel korteril elektriküte. Uus 47 on õhksoojuspump paigaldatud ühele korterile. Vahenurme 1 korterite puhul küttesüsteemi muudatusi läbiviidud ei ole.
6. Kortereid keldrisse või pööningule laiendatud ei ole.
7. Uus 45 on kaks kahetoalist kõrvuti asetsevat korterit üheks korteriks kokku ehitatud.⁹⁹

Tüüpprojekt 1E-10-8/64

Projekti arhitektid on Boris Mirov ja Manivald Noor. Projekti järgi on ehitatud ajavahemikul 1966–1973 kuus maja, kõik neist Pärnu-Jaagupisse: Uus 41 (1966–1967), Uus 43 (1966), Uus 32, Uus 34 (1973), Uus 61 (1967–1968), Uus 63 (1972). Hooned on kahekorruselised ja kolme sektsiooniga. Hoonetel on betoonist vundament, seinad on ehitatud kas silikaltsiitplokkidest või -tellistest, väljast on hooned krohvitud või kaetud lubivärviga. Hooneid katab madalakaldeline eterniidist viilkatus. Hoone välisilme on väga lihtne, sissepääsupoolsel fassaadil eenduvad kontrastsed punastest tellistest suurte akendega trepikojad. Fassaadile lisavad ilmekust vahelduvad suuremad köögiakanad ja väiksemad tualettruumide aknad. Kortereid on hoones kokku 12, äärmistes sektsioonides asuvad kaheksa kahetoalist korterit, keskmine sektsioon jaguneb kaheks ühetoaliseks ja kaheks kolmetoaliseks korteriks. Põhiplaanis on toad koondunud maja hoovi poole, köök ja tualettruumid hoone sissepääsu küljele.¹⁰⁰

⁹⁹ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 45.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 47.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 1.

¹⁰⁰Uus tn 32. EAA.P-1184.2.2535.

Uus tn 34. EAA.P-1184.2.2537.

Uus tn 41. EAA.P-1184.2.2542.

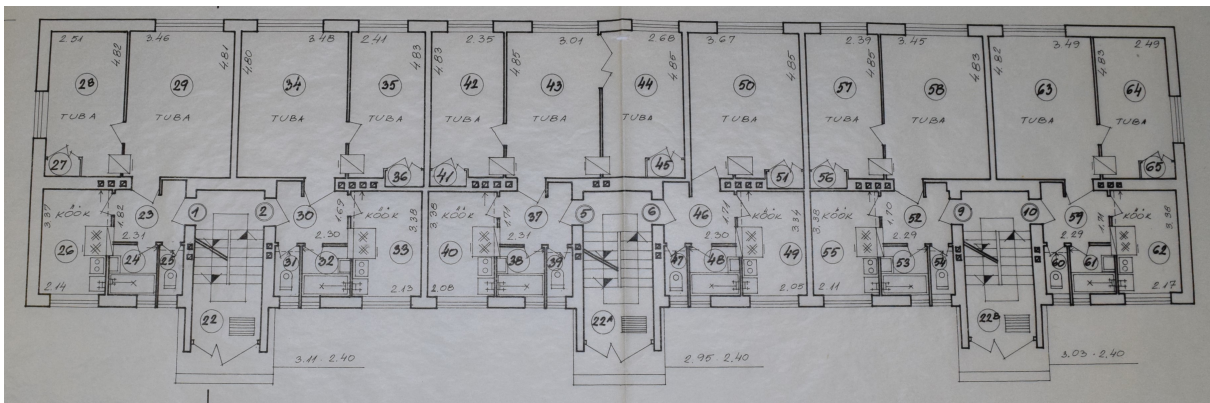
Uus tn 43. EAA.P-1184.2.2543.

Uus tn 61. EAA.P-1184.2.2553.

Uus tn 63. EAA.P-1184.2.2554.

Vaade hoonele Uus 63 1980. aastatel

Uus 63 põhiplaan

Tänapäev (andmed saadud kõigilt kuult majalt)

1. Pisikesed vannituba ja tualettruum asuvad kõrvuti ning nende kokkuehitamine on antud tüüpprojektis üsna levinud. Kõikides hoonetes leidub sellekohaseid näiteid ning kokkuehitusprotsent jääb vahemikku 20-50%.
2. Omavahel ühendada saab kööki ja väiksemat elutuba, seda on tehtud kolmes majas kokku kolme korteri puhul. Kuna köögi ja toa vaheline sein on kandev, ei saa seda maha võtta, vaid ruume saab ühendada muul viisil.

3. Levinud võtteks on köögi ja esiku, elutoa ja esiku või tubade vahelise ukse kaotamine ja ukse ava laiendamine. Uksi on vähendatud nelja maja korterites. Muudatuse läbiviinud korterite täpne arv ei ole teada.
4. Algselt on seinakapid ehitatud magamistubadesse ja esikutesse. Valdav osa kortereid on seinakapid lammutanud ning sellega toa pinda suurendanud. Rohkem on lammutatud magamistubades asunud kappe, esikukappe on nii välja lõhutud kui ka ümber ehitatud.
5. Kortereid köeti algselt ahjudega. Ühe maja korterid pole küttesüsteemi muutnud, ülejäänud viie hoone korteritesse on paigaldatud täiendavalt õhksoojuspumbad, neid on viie maja peale kokku ehitatud 14 korteris.
6. Pööningule või keldrikorrusele pole kortereid laiendatud.
7. Uus tn 41 majas on juba 1990. aastal ühendatud kaks korterit.¹⁰¹

Tüüpprojekt 114-022-13

Projekti järgi ehitati esimene kortermaja aastal 1968. Libatse külla. Hoone on kahekorruseline ja kahe sissepääsuga. Alusmüürid on ehitatud betoonplokkidest ja seinad silikaatkividest. Algselt ehitatud lamekatus on hiljem madala kaldega viilkatuseks ümber ehitatud. Hoone fassaad on lihtne, ilmekust lisavad fassaadil vahelduvad suuremad ja väiksemad aknad. Hoones on 12 korterit, kaks ühetoalist, kaheksa kahetoalist ja kaks kolmetoalist. Korterit keskel on pikk ja kitsas esik, mille kaudu pääseb ülejäänud ruumidesse. Paaril korteril on algselt tualettruum ja vannituba kokku ehitatud, teistel eraldi ruumidena. Hoone on täismahus kellerdatud ja keskküttega.¹⁰²

Tänapäev

Siseplaneeringus muudatusi läbi viidud ei ole. Kahe korteri kütmiseks on kasutusele võetud õhksoojuspumbad.¹⁰³

---

¹⁰¹ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 32.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 34.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 41.

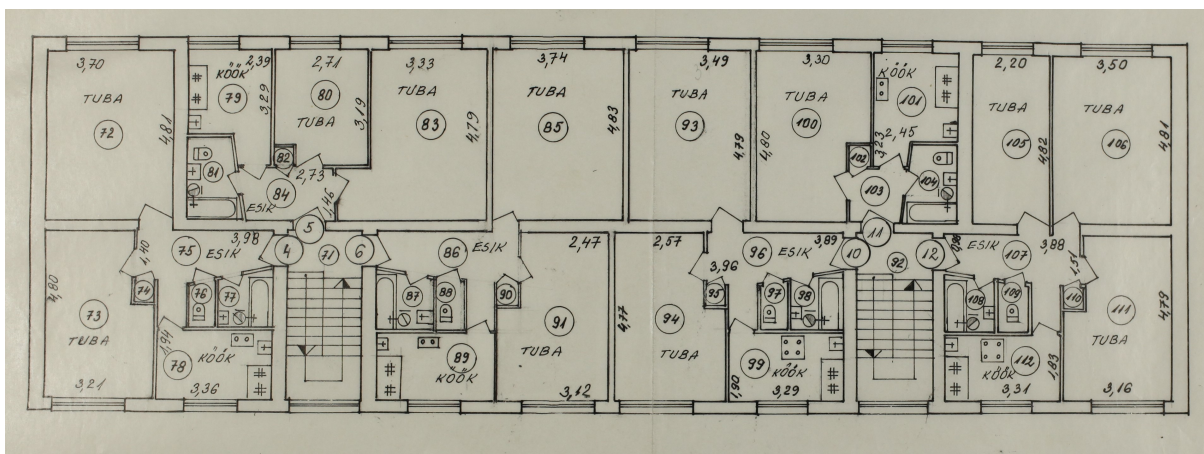
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 43.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 61.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 63.

¹⁰² Libatse keskus 1. EAA.P-1184.2.2124.

¹⁰³ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 1.

Libatse keskus 1, põhiplaan

Libatse keskus 1

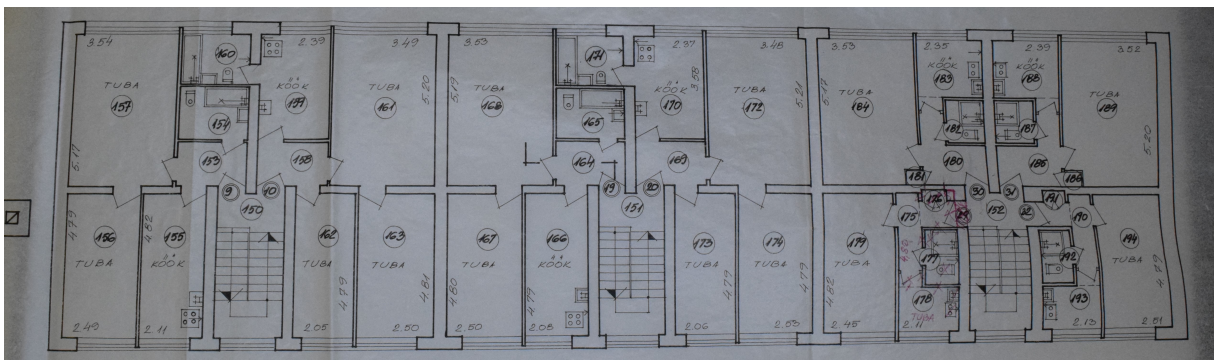
Tüüpprojekt 154-61-1

1970. aastal alustati Pärnu-Jaagupisse EPT juhatusel hotellitüüpi elamu ehitamist jällegi Uue tänava äärde, aadressiga Uus 51. Projekti järgi oli hoonesse ette nähtud 36 ühetoalist korterit, mis koosnesid elutoast, köögist, esikust ja klosetiga duširuumist. Hoonel on täiskelder, kus asus ka soome saun, pool keldrit oli algselt ehitatud lasketiiruks, 1978. aastal muudeti see Rajoonikoondise juhtkonna käsul tsiviilkaitse varjendiks. Alusmüürid ja keldriseinad on ehitatud monteeritavatest betoonplokkidest, välisseinad silikaattelistest, mis soojustati mineraalvatt-täitega. Vahelaed ja katuslagi ehitati monteeritavatest raudbetoon õõnespaneelidest. Elamul oli algselt ruberoidiga kaetud lamekatus ja vihmavee äravooluks oli majas sisemine torustik. Kuid ebakvaliteetse töö tulemusel polnud katus ja äravool

sademekindlad ning katus ehitati hiljem ringi viilkatuseks ja kaeti eterniidiga. Esimesena Pärnu-Jaagupi kortermajadest planeeriti hoonesse keskküte, mille tarbeks ehitati hoone lähedusse ka katlamaja.¹⁰⁴ Varsti pärast hoone valmimist, 1980. aastatel, saadi aru, et ühetoalised korterid, mis olid ettenähtud EPT ühiselamuks, ei rahulda tegelikke vajadusi ning osad ühetoalised korterid liideti kahe-ja kolmetoalisteks.¹⁰⁵

Uus tn 51 ehitus.

Uus 51 põhiplaan

Tänapäev

1. Algselt ehitati kõikides korterites vannitoad ja tualettruumid ühise ruumina. Kaks korterit on 2019. aastal ehitatud ruumid eraldi.

¹⁰⁴ B. Kuusik, EPT ehitustegevusest, lk 112.

¹⁰⁵ A. Kuusik, EPT ehitustegevusest, lk 28.

2. Kuna korterite siseplaneering on erinev, pole kõikide korterite puhul võimalik kööki ja elutuba kokku ehitada. 2008. aastal on köök ja elutuba ühendatud ühes korteris ning kümme aastat hiljem veel kahe korteri puhul.
3. Siseuste paigutuses muudatusi tehtud ei ole.
4. Osades korterites on seinakapid lammutatud.
5. Katlamaja suleti 1990. aastatel. Pärast seda köetakse kortereid elektrikütte, kaminat (kahes korteris) või õhksoojuspumpadega (seitsmes korteris).
6. Ühe korteri elanikud on oma eluruume 2019. aastal keldrisse laiendanud.
7. Pärast 1980. aastate ulatuslikku ühetoaliste korterite kokkuehitamist uusi korterite liitmisi teostatud ei ole.¹⁰⁶

Tüüpprojekt 111-22-39

Selle eksperimentaalprojekti autorid on Boris Mirov, Manivald Noor ja insener Jüri Raudsepp. Projekti järgi on ehitatud ajavahemikul 1971–1974 kaks maja, üks Pärnu-Jaagupisse, aadressile Ülase 19 ja teine Libatsesse aadressiga Libatse keskus 2. Hoone on kolmekorruseline ja kahe sissepääsuga. Seinad on silikaltsiitplokkidest, alusmüür betoonplokkidest, hoonet katab lamekatus. Fassaad on väga lihtne, ilma liigendusteta.

Elamus on kokku 12 korterit, need jagunevad kolmeks kahetoaliseks, kuueks kolmetoaliseks ja kolmeks neljatoaliseks. Korteri keskel paikneb esik, mille kaudu pääseb ülejäänud ruumidesse. Hoone on varustatud keskküttega.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 51.

¹⁰⁷ Ülase tn 19. EAA.P-2284.2.2580.
Libatse keskus 2. EAA.P-2284.2.2126.

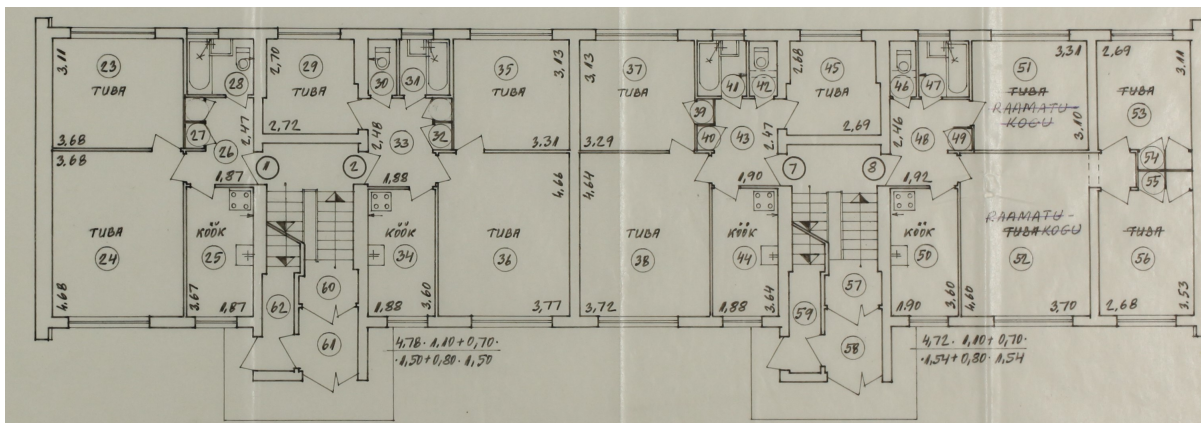

Vaade hoonele Ülase tn 19 1980. aastatel.

Renoveeritud Ülase tn 19 2020. aastal

Ülase 19 põhiplaan

Tänapäev (andmed saadud mõlema maja kohta)

1. Vannituba ja tualettruum on kahetoaliste korterite puhul ehitatud kokku ning kolme- ja neljatoalistes korterites algselt ehitatud eraldi. Mõlemad ruumid on pisikesed ning neid eraldava vaheseina lammutamisega saab need omavahel ühendada. Pärnu-Jaagupis asuva maja puhul on seda tehtud kahes korteris ning Libatse kortermaja puhul pooltes korterites.
2. Köök ja elutuba asuvad kõrvuti ning on eraldatud mittekandva seinaga. Ülase 19 hoones on köök ja elutuba kokku ehitatud neljas korteris. Üks korter on ära vahetanud köögi ja magamistoa asukoha. Libatse 2 majas on köök ja elutuba ühendatud lausa kaheksas korteris.
3. Rohkem muudatusi siseuste kaotamisel peale nende, mis käis kaasas ruumide ühendamisel, teostatud ei ole.
4. Sisseehitatud kapid asuvad nii esikutes kui ka magamistubades. Nende väljalõhkumise kohta pärinevad andmed kahe maja peale vaid ühest korterist.
5. Ülase 19 hoonet köetakse kergkütteõliga. Libatse 2 majas puudub ühine küttesüsteem ning korterites kasutatakse erinevaid lahendusi: ahjusid, kaminaid, elektrikütet ja õhksoojuspumpasid.
6. Pööningule ega keldrisse kortereid laiendatud ei ole.
7. Kortereid omavahel kokku ehitatud ei ole.¹⁰⁸

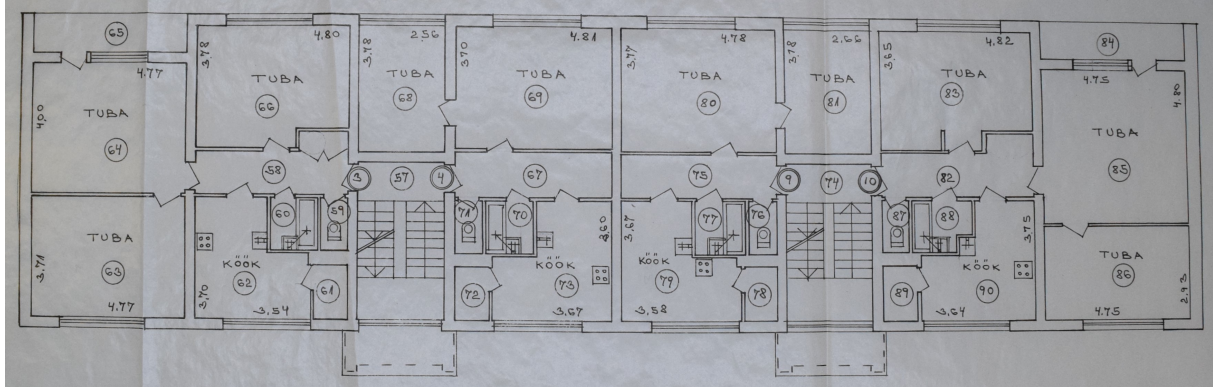
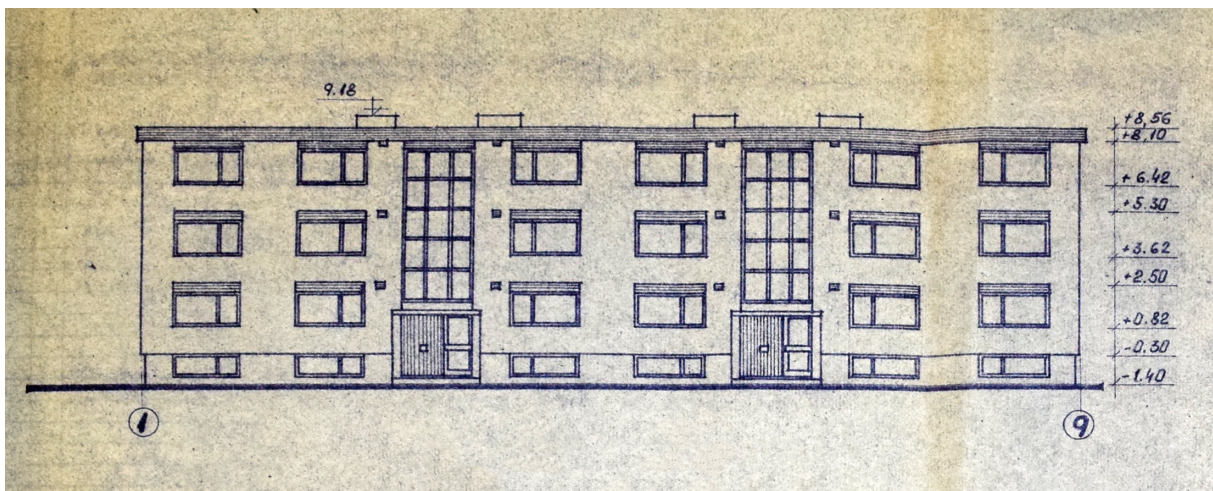
Tüüpprojekt nr 78093

Projekti järgi on ehitatud kaheksa korterelamut ajavahemikul 1972–1979 Pärnu-Jaagupis aadressidele Soo 4 (1972–1973), Soo 6 (1975) ja Soo 8 (1978). Libatse aadressidele Libatse

¹⁰⁸ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 19.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 2.

Keskus 3 (1974) ja Libatse Keskus 4 (1977) ning Vahenurmesse aadressidele Vahenurme Keskus 2 (1973), Vahenurme Keskus 3 (1976), ja Vahenurme Keskus 4 (1979).

Hoone on kahe- või kolmekorruseline ja kahe sektsiooniga. Nii hoone vundament kui ka välisseinad on ehitatud silikaltsiitplokkidest, hoonet katab ruberoidist lamekatus. Äärmistel kolmetoalistel korteritel asuvad hoovipoolsel küljel rõdud. Fassaade ilmestavad akende ümber asuvad voodrilauad. Kolmekorruselistes hoonetes on 12 korterit, kus asuvad kuus kahetoalist ja kuus kolmetoalist korterit. Kahekorruselistes asuvad kaheksa korterit, mis jagunevad neljaks kahetoaliseks ja neljaks kolmetoaliseks korteriks. Korteri keskel asuvad kitsad esikud, mille kaudu pääseb ülejäänud ruumidesse. Köögi kõrvale on ehitatud sahvrid. Elamus on keskküte.¹⁰⁹

Soo 4 vaade ja põhiplaan

¹⁰⁹ Soo tn 4. EAA.P-2284.2.2498.

Soo tn 6. EAA.P-2284.2.2500.

Soo tn 8. EAA.P-2284.2.2502.

Libatse keskus 3. EAA.P-2284.2.2120.

Libatse keskus 4. EAA.P-2284.2.2118.

Vahenurme keskus 2. EAA.P-2284.2.2691.

Vahenurme keskus 3. EAA.P-2284.2.2714.

Vahenurme keskus 4. EAA.P-2284.2.2690.

Soojustatud otsafassaadidega Soo tn 4

Tänapäev (andmed saadud kõigilt kaheksalt majalt)

1. Algselt on vannitoad ja tualettruumid ehitatud eraldi ruumidena. Ruume on kokku ehitatud kolme kortermaja peale kokku kümnes korteris.
2. Köögi ja elutoa vahele jääb esik, mille vaheseinte lammutamisega on võimalik ruumid omavahel ühendada. Ümberehitus on tehtud kahes majas ning kokku üheksas korteris.
3. Korteriis on siseuste muudatusi tehtud kahes majas ja kokku üheksas korteris.
4. Korteriite köökidest pääseb sahvritesse ning esikus asuvad sisseehitatud kapid. Sahvraid või kappe lammutatud kolmes majas kokku kaheteistkümnes korteris. Lammutuste tagajärjel on saadud ruumi kööki ja esikusse juurde. Kaks korterit on oma sahvritest ehitanud saunad.
5. Ühes majas on ühine katlamaja. Ülejäänud kortermajades on igal korteril oma küttesüsteem. Kortereid köetakse nii elektriküttega, kaminatega, õhksoojuspumpade kui ka põrandaküttega.
6. Üheski majas pole kortereid pööningule või keldrisse laiendatud.
7. Ühes majas on ehitatud kokku kaks korterit.¹¹⁰

---

¹¹⁰ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 4.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 6.

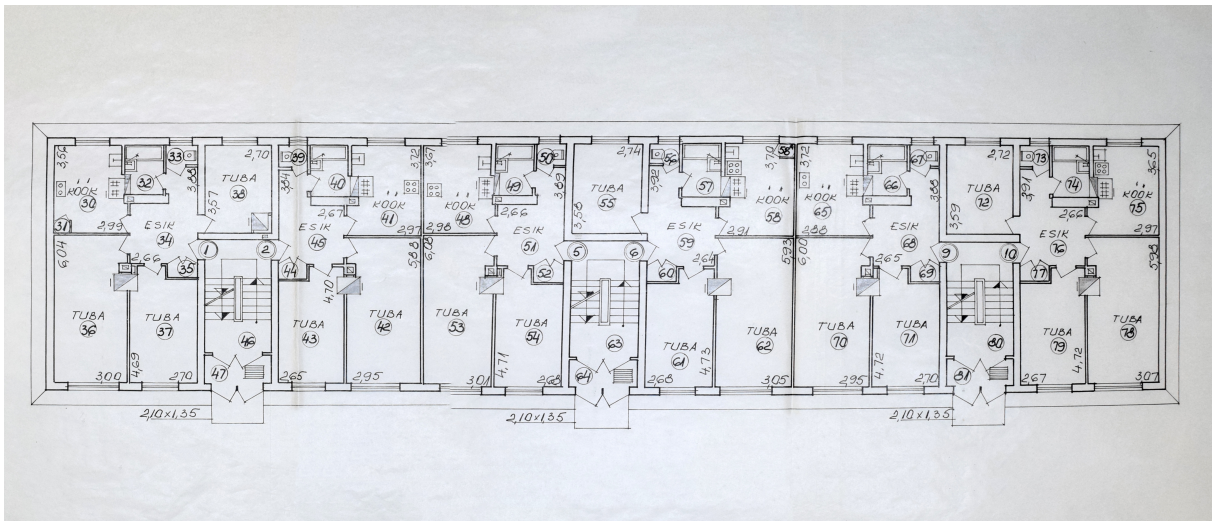
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 8.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 3.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 4.

Tüüpprojekt 113-23-59

Projekti järgi on ehitatud 1982. aastal üks hoone Pärnu-Jaagupi alevisse, aadressiga Ülase 15. Tüüpprojekti autorid on Boris Mirov ja Manivald Noor. Hoone on kahekorruseline ja kolme sissepääsuga. Vundament on ehitatud betoonplokkidest, välisseinad gaaskukeroon plokkidest, mis on väljast krohvitud. Hoonet katab madalakaldeline eterniitkattega viilkatus. Välisilme on väga lihtne. Hoones asuvad kaksteist korterit, neist kuus on kahetoalised ja kuus kolmetoalised. Korterite keskmes asub esik, millest pääseb kõikidesse ruumidesse. Korterite kütmiseks on ahjud. Maja on täismahus kelderdatud.¹¹¹

Ülase 15 põhiplaan

Tänapäev

1. Kõikides korterites on algselt tualettruum ja vannituba ehitatud eraldi. 2018. aastal ehitati ühes korteris ruumid kokku.
2. Köök ja elutuba asuvad kõrvuti, teine teisel pool lühemat seinat, ühes korteris on elutuba ja köök kokku ehitatud. Suuremaid siseplaneeringu muudatusi on läbiviidud veel ühes korteris, kus on ühendatud kaks tuba.
3. Kolmes korteris on ukseavasid kinni ehitatud.
4. Sisseehitatud seinakapid paiknevad korterite esikutes. Neljas korteris on seinakapid välja lõhutatud.
5. Ühes korteris on põrandaküte, neljal korteril elektriküte. On ka kortereid, kus jäätud kasutama algset küttesüsteemi, aga ehitatud uued pliivid. Kaks korterit kasutavad oma väiksemaid tube vaid suvel ning talvel neid ei köeta.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 2.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 3.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 4.

¹¹¹ Ülase tn 15. EAA.P-2284.2.2577.

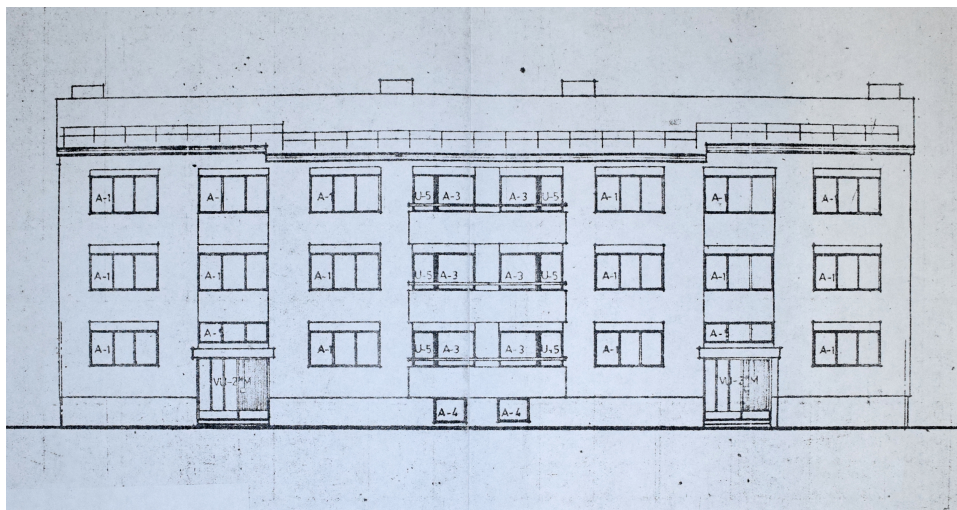
6. Ühtegi korterit keldrisse või pööningule laiendatud ei ole.
7. Kortereid omavahel kokku ehitatud ei ole.¹¹²

Tüüpprojekt 113EKE-11-3

Projekti autoriks on Tõnu Kull. Projekti järgi on ehitatud seitse hoonet, aastatel 1979–1986.

Pärnu-Jaagupisse ehitati Soo 12 (1982), Libatsese aadressidele Libatse Keskus 5 (1979), Libatse Keskus 6 (1980) ja Libatse Keskus 7 (1981). Vahenurmesse ehitati Vahenurme Keskus 5, Vahenurme Keskus 6 (1980) ja Vahenurme Keskus 7 (1986).

Hoone on kolmekorruseline, kahe sektsiooniga. Alusmüürid on ehitatud betoonplokkidest, välisseinad silikaltsiitplokist, hoonet katab madalakaldeline eterniidist viilkatus. Hoones asub kokku kaksteist korterit. Igal korrusel asub kokku neli korterit, esimese korruse äärmised korterid on ühetoalised, keskmised korterid on kolmetoalised. Teisel ja kolmanda korruse äärmised korterid on kahetoalised, keskmised kolmetoalised. Kõik korterid ulatuvad läbi korpuse. Väiksematel korteritel on üks rõdu, suurematel korteritel kaks rõdu, üks maja ees, teine hoovi pool. Rõdu piirded on ehitatud nii puidust kui ka betoonist. Hoonesse pääseb nii esi- kui tagaküljelt. Korteris on abiruumidena ehitatud ka sahvri ja panipaik.¹¹³

Soo 12 projekti vaade

¹¹² Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 15.

¹¹³ Soo tn 12. EAA.P-2284.2.2504.

Libatse keskus 5. EAA.P-2284.2.2122.

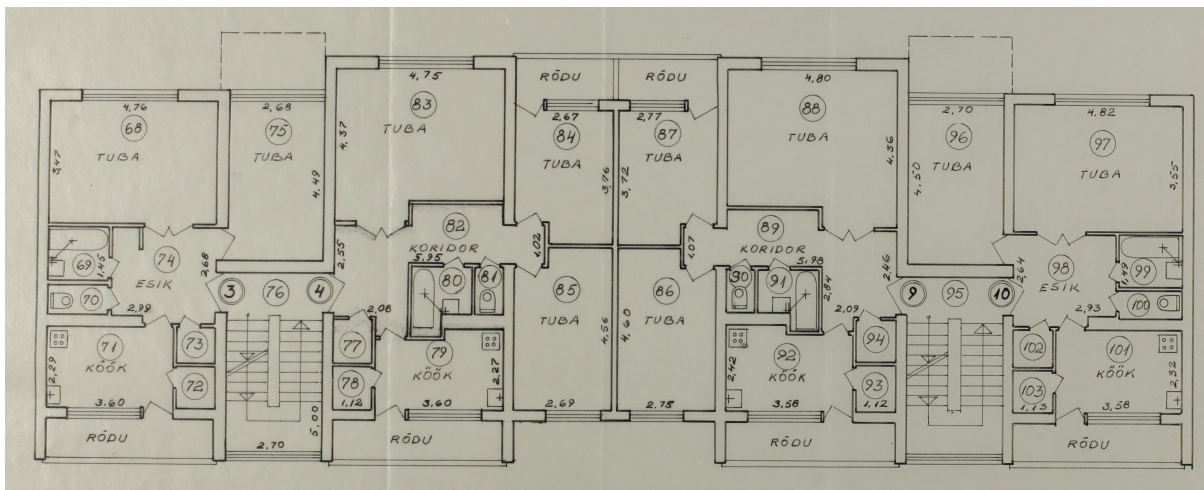
Libatse keskus 6. EAA.P-2284.2.2123.

Libatse keskus 7. EAA.P-2284.2.2125.

Vahenurme keskus 5. EAA.P-2284.2.2697.

Vahenurme keskus 6. EAA.P-2284.2.2699.

Vahenurme keskus 7. EAA.P-1184.2.2700.

Soo 12 põhiplaan

Renoveeritud Libatse keskus 6

Tänapäev (andmed saadud seitsmest majast viie kohta)

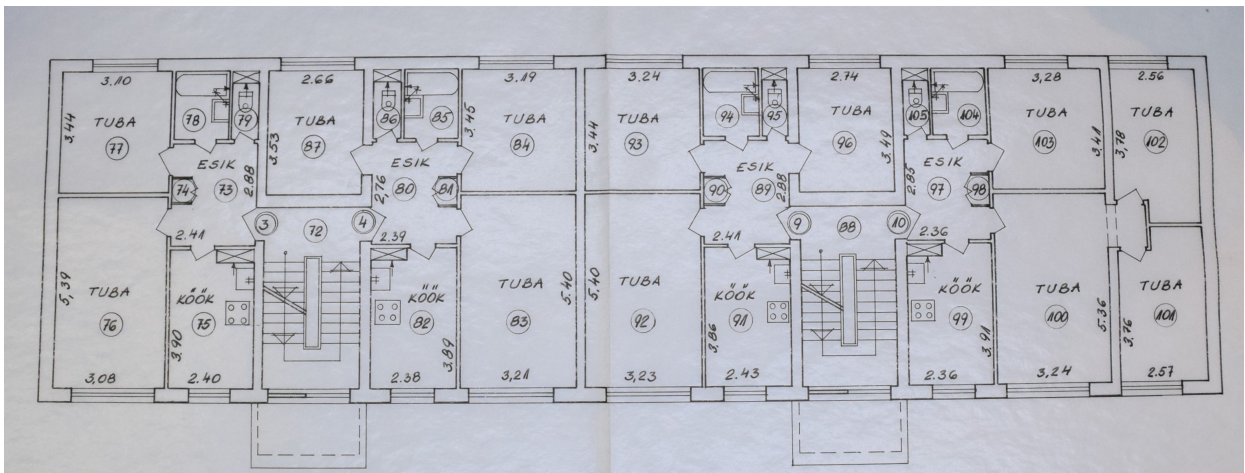
1. Hoone äärmiste korterite tualettruumid ja vannitoad asuvad koos, teistel korteritel on need ehitatud eraldi kõrvuti asuvate ruumidena. Kahe maja peale on tualettruumid ja vannitoad kokku ehitatud neljas korteris.
2. Elutuba ja kööki lahutavad teineteisest esik, tualettruum ja vannituba ning neid kokku võimalik ehitada ei ole.
3. Elutubade ja esikute ning köökide ja esikute vahelisi uksi on eemaldatud, et korterit avaramaks muuta.
4. Panipaigad avanevad esikusse ning väikestesse sahvritesse pääseb köökide kaudu. Köökide majade puhul on märgitud vähemalt ühes korteris nende lammutamine ja köögiga ühendamine.

5. Hoonetes puudub ühine küttesüsteem, korteritesse on ehitatud erinevaid küttelehendusi – nii pliite, kaminaid, õhksoojuspumpasid, põrandakütet kui ka elektriradiaatoreid.
6. Ühtegi korterit pole ei keldrisse ega pööningule laiendatud.
7. Ühes majas on kokku ehitatud kaks korterit.¹¹⁴

EKE tüüpprojekt 876005A

Aadressil Ülase 21 olev hoone kerkis 1986. aastal. Vundament on laotud betoonplokkidest, seinad silikaltsiitplokkidest ja kaetud krohviga. Hoone on kolmekorruseline ja kahe sissepääsuga. Hoonet katab madalakaldeline eterniidist viilkatus.

Fassaade on ilmekamaks muudetud kontrastsete voodrilaudade kasutamise akende vahel. Majas asub kokku kaksteist korterit. Hoone keskel asuvad korterid on kolmetoalised, ühes ääres kahetoalised ja teises maja pooles neljatoalised korterid. Korteri keskel asub esik, millest pääseb kõikidesse ruumidesse. Vannituba ja tualettruum on ehitatud eraldi. Hoone on täismahus kellerdatud ning kortereid köetakse keskküttega.¹¹⁵

Ülase 21 põhiplaan

¹¹⁴ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 12.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 7.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 5.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 6.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 7.

¹¹⁵ Ülase tn 21. EAA.P-2284.2.2581.

Vaade Ülase 21

Tänapäev

1. Algselt on kõikides korterites tualettruum ja vannituba ehitatud eraldi. Kolmes korteris on vaheseinad lammutatud ja ruumid omavahel ühendatud.
2. Köögi ja elutoa on kokku ehitanud kaheteistkümnest korterist kaks.
3. Ühes korteris on muudetud magamistoa ukse asukohta. Kui algselt pääses tuppa esikust, siis pärast ümberehitust pääseb magamistuppa läbi elutoa.
4. Suurem osa korteritest on esikus asunud sisseehitatud seinakapid välja lõhkunud.
5. Alates 1986. aastast oli hoones tsentraalküte. Selle tarbeks ehitati katlamaja, mis küttis kolme piirkonna maja: Ülase 21, Ülase 19 ja Ülase 17. 1999. aastal lõpetas katlamaja töö, pärast seda ehitas iga kortermaja oma keldrisse kerg õliküttega katla. Kuna õliküte ennast ei õigustanud, mindi 2015. aastal üle õhk-vesisoojuspumbaga küttele. Paaris korteris on kasutusel ka elektriküte.
6. Kortereid keldrisse või pööningule laiendatud ei ole.
7. Kortereid kokku ehitatud ei ole.¹¹⁶

Tüüpprojekt 113EKE-11-4

Üle Eesti populaarseks osunud projekti arhitekt on Tõnu Kull. Projekti järgi on ehitatud piirkonda seitse hoonet aastatel 1983–1990.

Pärnu-Jaagupisse ehitati aadressidele Soo 10 (1980–1981), Soo 14 (1983–1984), Ülase 9 (1986–1987) ja Ülase 17 (1989) ja Libatsesse aadressidele Libatse Keskus 8 (1983), Libatse Keskus 9 (1986), Libatse Keskus 10 (1990).

---

¹¹⁶ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 21.

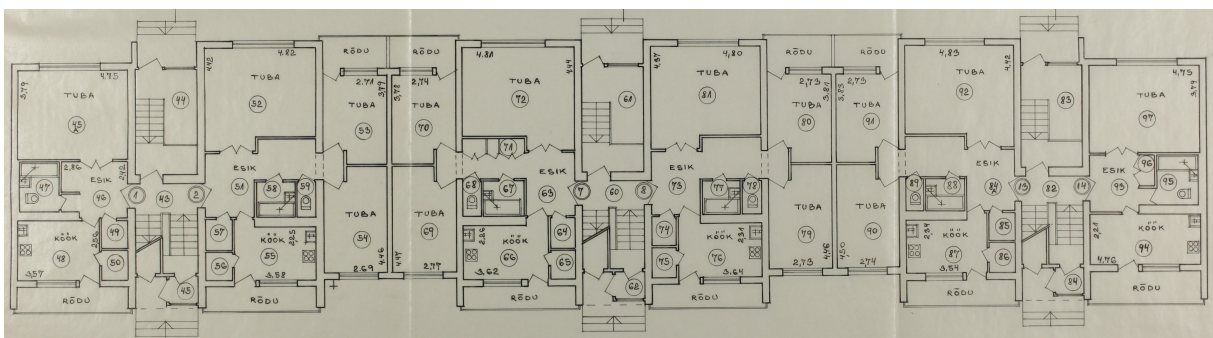

Hoone on kolme korruseline ja kolme sektsiooniga. Alusmüür on laotud betoonplokkidest, välisseinad silikaltsiitplokkidest ja väljast kaetud lubivärviga. Hoone on ilmekamaks muudetud eenduvate ja taanduvate mahtudega. Sisepääsud asuvad nii hoone esi- kui tagaküljel. Igal korteril on rõdu, suurematel korteritel kaks. Rõdud asuvad nii hoone esiküljel kui ka tagaküljel. Ühte pääseb köögist, teise magamistoast. Tubade poolne rõdu on kahe korteri osas ühine. Akende ülaosi ilmestavad voodrilauad. Laiemad aknad on kolmeosalised, kitsamad kaheosalised. Esifassaadil on kaks kõrvuti paiknevat sissepääsu, ühe kaudu pääseb keldrisse, teine viib trepikotta.

Hoones asuvad 18 korterit: neli ühetoalist, kaks kahetoalist, neli kolmetoalist ja neli neljatoalist.¹¹⁷

Vahenurme keskus 7

Libatse keskus 8 põhiplaan

¹¹⁷ Soo tn 10. EAA.P-2284.2.2503.

Soo tn 14. EAA.P-2284.2.2505.

Ülase tn 9. EAA.P-2284.2.2570.

Ülase tn 17. EAA.P-2284.2. 2579.

Libatse keskus 8. EAA.P-2284.2.2121.

Libatse keskus 9. EAA.P-2284.2.2119.

Libatse keskus 10. EAA.P-2284.2.2133.

Tänapäev. (Andmed pärinevad kuue kortermaja kohta)

1. Maja äärmistel ühetoalistel korteritel asuvad vannituba ja tualettruum koos, teistel korteritel on ehitatud algselt eraldi ruumidena. Kõikides hoonetes on paaril korteril ruumid kokku ehitatud.
2. Korteri algses planeeringus asuvad elutuba ja köök teine teisel pool korterit, ruumide vahele jäävad tualettruum, vannituba ja esik. Kahe korteri puhul on teada köögi ja elutoa ruumide vahetamine. Kahe maja peale kokku kuues korteris on elutoa ja esiku ning köögi ja esiku vahelised vaheseinad lammutatud.
3. -
4. Panipaigad avanevad esikusse ja sahvrid kööki. Kolme maja peale on 13 korteri puhul teada panipaikade ja sahvrite lammutamine, suurendades selle käigus köökide pindala.
5. Neljas majas on algne keskküte asendatud õliküttega või õhk-vesi soojuspumpadega.
6. 2008. aastal laiendati üks korter pööningukorrusele. Ühetoaline korter sai endale poolekorruse kõrguse magamistoa.
7. Ühtegi korterit kokku ehitatud ei ole.¹¹⁸

Tüüpprojekt 153-EKE 75 -2p-AE 1.1

1989. aastal ehitati projekti eeskujul üks hoone aadressile Vahenurme keskus 8.

Hoone on kahe korruseline ja kahe sissepääsuga, majas asub kuusteist korterit. Korteriid jaotuvad kaheteistkümneks ühetoaliseks ja neljaks kahetoaliseks. Sissepääsud on kujundatud väikese tagasi astega. Sissepääsude varikatused eenduvad ülejäänud hoone mahust.¹¹⁹

Siseplaneeringus muudatusi läbiviidud ei ole.¹²⁰

---

¹¹⁸ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Soo 10.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Soo 14.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Ülase 9.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Ülase 17.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Libatse keskus 9.

Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Libatse keskus 10.

¹¹⁹ Vahenurme keskus 8. EAA.P-2284.2.2700.

¹²⁰ Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts, Vahenurme keskus 8.

Vahenurme keskus 8

11. Kortermajade muudatused tänapäeval

Ahjuküttega kahekordsed kortermajad Pärnu-Jaagupis:

Ahjuküttega kahekordseid kortermaju ehitati eranditult ainult Uue tänava äärde. Enamus korteritest on algsed aknad uute plastikust akende vastu välja vahetanud, mõnel üksikul korteril on säilinud veel originaalaknad. Samamoodi on korterite omanikud teinud seda iseseisvalt, mitte terves korterelamus ühiselt. Pärnis mitmel hoonel on aga säilinud veel algsed suured trepikodade aknad. Suurem osa hoonetest on välja vahetanud ka välisüksed metallist uute uste vastu. Ükski hoone väljast soojustatud ei ole, üks korterelamu on 2018. aastal katnud soojustusega pööningu, kahe maja puhul on osa kortereid seestpoolt soojustatud. Hooned on säilitanud oma algse väljanägemise, fassaadid on kas krohvitud või kaetud tellisvoodriga, küll aga on ümberehitatud ja uuendatud tuulekodasid.

Keskküttega kolmekorruselised elamud Pärnu-Jaagupis:

Jällegi on väga vähestel korteritel ees veel puitraamidega aknad ning ülejäänutel vahetatud plastikraamidega akende vastu. Suurem osa aknaid järgib fassaadil ühtlast joont ja on sama raamijaotusega. Umbes pooltel majadel on välja vahetatud ka trepikodade aknad. Pea kõikide hoonete välisüksed on uute metalluste vastu välja vahetatud, kahel majal on veel algsed puitüksed kasutuses. Ümberehitatud on ka varikatused. Kahel majal on ära lammutatud tuulekojad, mille tõttu on trepikojad muutunud jahedaks. Paljude hoonete välisviimistlus on ammu hooldamata, krohv pudeneb seintest ning värv irdub. Võrreldes kahekorruseliste majadega on suuremaid elamuid oluliselt rohkem soojustatud, mõnel hoonel on soojustatud ainult küljed või pööning.

Kolm maja on läbinud totaalset renoveerimist: vahetatud katus, ühiselt korterite ja trepikodade aknad, hoone väljast soojustatud, ühes majas on klaasitud hoovi pool asuvad rõdud. Kahjuks on renoveerimise tulemusena kaotanud majad oma iseloomuliku arhitektuursed detailid.

Täielikult renoveeritud Soo 10

Kõige vähem välisilmelisi muudatusi kortermajade puhul on läbi viidud Vahenurmes. Mitmel hoonel on lamekatuse viilkatuseks muudetud juba Nõukogude ajal. Selle põhjuseks oli halb ehituskvaliteet, mis põhjustas katusest ja sisemisest äravoolust sademete läbijooksu.

Aknaid on välja vahetatud kõikides majades. Iga korter on teinud seda eraldi ning üksikutele korteritele on veel säilinud ehitusaegsed aknad. Välisuksi on välja vahetatud tunduvalt vähem kui korterite aknaid, seda on tehtud kahel majal. Uute ustena on kasutatud raskeid metall-uksi. Kahe kortermaja vundamendid on viimaste aastate jooksul soojustatud. Rõdusid ei ole ühegi korteri puhul kinni ehitatud. Ka hoonete välisviimistlust ei ole aastaid uuendatud, seega on fassaadi krohvil lagunemismärke, samamoodi on puit-detailidel märgata värvi irdumist. Erinevalt teistest asulatest ei ole Vahenurmes ette võetud elanike poolt ühtegi korterelamu ühisrenoveerimise projekti. Ainukeseks erandiks on valla hallatav sotsiaalmaja, kus on välja vahetatud aknad ja ukсед, pandud uus katusekate, hoonet soojustatud ning uuendatud välisviimistlust. Kortermajade renoveerimiseks on vaja pea kõigi korterite panust ja nõusolekut, kuna Vahenurme elamutes on halvasti toimivad korteriühistud, mõned tühjad, kasutuseta korterid ja vananev elanikkond, siis suuremaid renoveerimistöid ette võetud ei ole.

Vahenurme keskus 6

2008. aastal viidi Pärnu maakonnas läbi 20. sajandi arhitektuuri inventeerimine ja koostati hinnang ehituspärandile. Ettepanek oli moodustada Libatse endisest kolhoosikeskusest miljööväärtuslik hoonestusala.¹²¹ Nüüd on sellega lootusetult hiljaks jäänud. Pea kõik majad on viimase kümne aasta jooksul läbinud uuenduskuuri. Aknaid on vahetatud kõikides majades, mõnel üksikul korteril on veel ehitusaegsed aknad ees. Sama moodi on kõikides majades välja vahetatud ka välisuksed, lisaks ehitatud uued varikatused. Kümnest majast on soojustatud seitse. Mitme maja puhul on esialgu soojustatud vaid hoone otsad ning hiljem paari aasta möödudes on soojustatud ka ülejäänud maja. Lisaks on osad majad uuendanud ka hoonete välisviimistlust. Osad hooned on säilitanud algse välisviimistluse, teised hooned on kas üle krohvitud või varasematel aastatel kaetud plastikust voodrikattega. Hoonetel, millel on välisviimistlus uuendatud, pole säilinud hoone algilme, kadunud on nii hoone liigendus kui ka iseloomulikud detailid, nagu näiteks akende ümbruses kasutatud puidust voodrilauad. Algselt sama tüüpprojekti järgi ehitatud ja ansamblina kujundatud hooned on tänapäevaks välisilmelt muutunud erinevateks.

Pigem eelistatakse ukseid ja aknad uute vastu välja vahetada. Puidust raamidega akende vahetamise põhjusena tuuakse välja akende hõredus ja liigne tuuleläbilaskvus. Vanad ukseid, mis on veel kasutuses, on pigem halvas seisus ning inimesed eelistavad need pigem välja vahetada kui vana korda teha.

---

¹²¹ E. Lankots, Pärnu maakonna välitööd ja hinnang ehituspärandile. Eesti 20. sajandi arhitektuuri kaitse programm, 2008.

https://register.muinas.ee/ftp/XX_saj._arhitektuur/maakondlikud%20ylevaated/parnumaa/parnumaa%20XXsaj.pdf (vaadatud 02.III 2020)

Majades, kus on tehtud suuremaid ümberehitusi, on ka rõdusid kinni ehitatud, tavaliselt on rõdud klaasiga kaetud. Ühe maja puhul on rõdud kinni ehitatud erinevatel aegadel, teised majad on muutuse läbiviinud koos ülejäänud maja renoveerimisega, mis jätab ühtlasema mulje.

Libatse keskus 5. Erinevad võimalused rõdude klaasimiseks

Libatse keskus 7. Kinniehitatud rõdud

Elanikud ei pea oluliseks seda, et säiliks hoone võimalikult algupärane väljanägemine, oluline on see, et hoone hoiaks paremini sooja ja näeks korrastatud välja. Renoveeritud majade puhul kasutatakse erksaid ja mittetraditsioonilisi värvilahendusi, nagu roosad, kollased ja rohelised toonid.

1990. aastate lõpul ja 2000. aastate alguses vähenes alevites ja väikelinnades ühiste katlamajade kasutamine, pärast seda on kortermajades hakatud kasutama mitmeid erinevaid

küttesüsteeme ning paljudes korterites on loodud alternatiivsed küttevõimalused. Nagu eespool mainitud, kasutavad nii mõnedki elanikud oma korteri kütmiseks õhksoojuspumpasid, mis on paigutatud majade külge kaootiliselt ning rikuvad hoone väljanägemist.

Krediidi ja Ekspordi Garanteerimise Sihtasutus ehk KredExist saavad renoveerimislaenu enne 1993. aastat ehitatud korterelamud energiatõhususe parandamiseks. Laen eeldab ka vähemalt 15% ulatuses omapoolset finantseeringut.¹²² Libatses on kasutatud kahe maja renoveerimiseks 2011. aastal KredExi renoveerimistoetust.¹²³ Pärnu-Jaagupis on KredExi toetuse abil renoveeritud üks maja, Soo tn 10, 2016. aastal.¹²⁴

Halinga vallas jagatakse ka „Kaunima Kodu” tiitlit, mille on läbi aastate pälvnud vastrenoveeritud majad. Hinnatakse eraldi nii eramaju kui ka kortermaju.

Kokkuvõtte siseplaneerigulistest muudatustest

Just Pärnu-Jaagupi ja Libatse kortermajade puhul on märgata, et sisemisi ümberehitusi on läbiviidud küllalt paljudes korterites. Kuna terve hoone renoveerimine on elanike erinevate majanduslike võimaluste tõttu keeruline, keskendutakse pigem oma korteri kaasajastamisele. Kõige rohkem siseplaneeringulisi muudatusi on läbi viidud projektide nr 78093 ja nr 111-22-39 järgi ehitatud majades, selle on tinginud ebamugav ruumide paigutus ja ebapiisav ruumide suurus. Hoonete mitmetes korterites on ehitatud kokku kööke ja elutubasid ning tualettruum ja vannituba, lisaks lammutatud panipaiku ja sisseehitatud kappe.

Erinevalt suurematest asulatest esineb antud majade puhul vaid üksikuid näiteid korterite elupinna suurendamise kohta keldrisse või pööningule. See võib viidata asjaolule, et korterite suurus vastab elanike vajadustele ning neid ei ole tarvis laiendada. Lisaks puudub madalakaldelistel majadel pööning ning betoonvahelagedega majas on läbimurre ka tehniliselt keeruline.

Korterite sisemiste ümberehituste põhjusteks on elanike vajaduste muutmine, näiteks muutused perekonna suuruses ja korterite kaasaja ootustele vastavuseks kujundamine. Paljude korterite siseplaneeringutes pole aga muudatusi tehtud, selle põhjuseks võivad olla sobiva planeeringuga korterid ning ettevõtlikuse ja praktilise vajaduse puudumine, elanikkonna vananemise ning leibkondade suuruse vähenemise tõttu.

---

¹²² MA, Helen Kähi, lk 27.

¹²³ Toetatud projektid. Euroopa Liidu Struktuuritoetus.

https://www.struktuurifondid.ee/et/toetatud-projektid/toetatud-projektid?marksona=libatse&valdkond=All&period%5Bvalue%5D%5Bdate%5D=&period2%5Bvalue%5D%5Bdate%5D=&rakendusüksus=All&rakendusasutus=All&toetuse_saaja_vorm=All&rakendusperiood=All&piirkond=&display=grid&sort_by=title&sort_order=ASC

¹²⁴ Kodumaja Soo tänavas. – Pärnu Postimees <https://parnu.postimees.ee/3856539/kodumaja-soo-tanavas>.

12. Individuaalmajad

Kuna Pärnu-Jaagupis algas elamute ehitamine tunduvalt varem kui Libatses ja Vahenurmes, ei saa hoonete projekte esimese paari aastakümne jooksul võrrelda. Kui Pärnu-Jaagupi elamud olid valdavalt kõrge viilkatusega, siis Libatsesse ja Vahenurmesse ehitati ainult modernsemate projektide järgi. Pärnu-Jaagupisse kerkisid individuaalmajad alates 1950. aastate algusest kuni 1990. aastateni, kajastades mitmeid erinevaid projekte läbi mitmekümne aasta. Esindatud on nii tüüpprojekte kui ka individuaalprojekte.

Libatse ja Vahenurme eramajade valik oli konsentreeritum, ehitamiseks kasutati vähem erinevaid projekte.

12.1. Kõrge viilkatusega majad Pärnu-Jaagupis

Kohe 1950. aastatel alustati Pärnu-Jaagupi alevisse individuaalmajade ehitamisega, need kerkisid läbi terve Nõukogude aja. Esimesed viilkatustega majad, mis ehitati 1950. aastatel, on küll välisarhitektuurilt üsna erinevad, kuid siseplaneeringult väga sarnased. Kõikide tüüpide puhul on esimene korrus jaotatud neljaks: esikuks, köögiks, kaheks toaks ja abiruumideks. 1950. lõpus lisandus esimesele korrusele veel üks tuba ning järgmise tüübiga hakati hoonetele lisaks ehitama ka verandasid. Hooned on reeglina kaetud puitvoodri või silikaatkividest voodriga. Alates 1960. aastate keskpaigast hoonete siseplaneering muutub. Eluhoonega sama katuse alla ehitatakse garaaž ja muud abiruumid, ruumid on viidud erinevatele tasapindadele. Hoonetele hakatakse ehitama ka rõdusid. Ka välisarhitektuur on selgelt modernsem, aknad on muutunud laiemaks, katusele ei ehitata enam vinstkappe ning hooneid kaetakse krohviga. Kõikide viilkatusega hoonete tüüpide puhul on seinte ehitamiseks kõige levinum materjal puit, vanematel hoonetel on rohkem kasutatud rõhtpalk või püstpalk seinu, veidi hiljem muutus valdavaks sõrestikseintest ehitamine. Harvem on kasutatud seinte ehitusmaterjalina silikaatkive.

Hoonete projektide puhul on pigem kasutatud individuaalprojekte, mitte tüüpprojekte, kuid individuaalprojektid on kindlasti saanud nendest palju mõjutusi. Kokku kerkis alevisse 66 kõrge viilkatusega elumaja.

Lameda katusega hoonete ehitamist alustati paar aastat hiljem, 1950. aastate keskel. Esimesed hooned kandsid endas funktsionalistlikke elemente. Järgmised hoonetüübid olid Põhjamaade sõjajärgse arhitektuuri mõjutustega, mida iseloomustavad ebasümmeetriline planeering ja laia puitkarniisi kasutamine. Ehitati nii ühekordseid, osalt ühe, osalt kahekordseid ja täis kahekordseid elamuid. Kõikide hoonete sarnasuseks oli garaaži külgeehitamine.

Kahekorruseliste hoonete siseplaanis on esimesele korrusele ehitatud köök, elutuba, uue ruumina avar hall, mille ümber teised ruumid paiknesid. Teine korrus jäi magamistubade päralt. Endiselt ehitati paljud majad puitsõrestikseintega, lisaks kasutati silikaatkive ja erinevatest materjalidest väikeplokkide. Madala katusega hoonete välisviimistlusena on üksikutel juhtudel kasutatud silikaattellist, enamik hooneid on krohvitud. Lisaks on seinapinda elavamaks muudetud krohvipindade ja voodrilaudade vaheldumisega. Kokku ehitati alevisse 39 madalakaldelise katusega eluhoonet.

1. tüüp: must ja puhas sissepääs.

1952–1959. aastatel kinnituse saanud hoonete projektide näol on tegemist ühekordsete kõrgete viilkatustega hoonetega, mille katusekorrust valgustab vintskap. Tänavapoolse küljel asub reeglina kaks akent ning hoone peasissepääs on nihutatud fassaadi ühele küljele. Tänavapoolse sissepääsuga samal teljel asetseb hoovis teine sissepääs, mille kaudu pääseb kööki. Põhiplaanis on kahe sissepääsu vahele koondatud kaks esikut ja sahver või muud abiruumid. Hoone põhikorrusele jäävad kolm tuba ja köök, osadel hoonetel ka vannituba. Kõikide hoonete ehitamisel on kasutatud ühe projekti variatsioone.

Pooltel hoonetel on hilisemal nõukogude ajal katusekorrus eluruumideks välja ehitatud. Hoonete seinad on kas sõrestiktäidisega või rõhtpalkseinad, mis on väljast kaetud kas voodrilaudadega või silikaattellistega. Hoonete alusmüüri ehitamisel on kasutatud nii paekivi kui ka betooni. Katusekattena on kasutatud eterniiti. Tüübi järgi ehitatud hooned on paigutatud laiali üle alevi.¹²⁵

Sõjajärgsetel aastatel polnud eriti tüüpprojektide variante. Sisuliselt olid kasutusel ühe ehitustüübi varieeruvad variandid. Hoone kujutas endast ühekorruselist katusekorrusega elamut, kus alumisele korrusele oli koondatud kaks kuni kolm elutuba, köök ja sahver ning

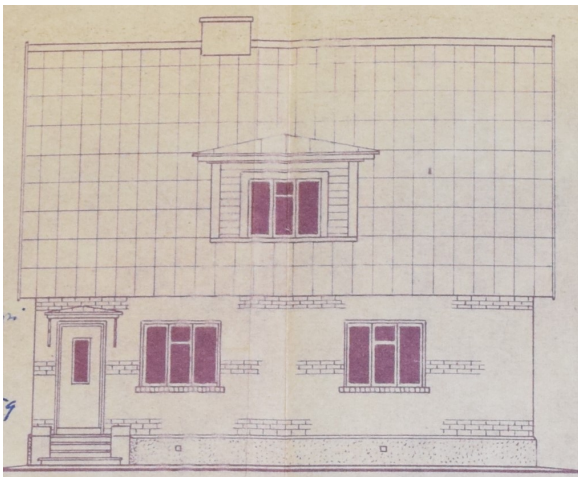
---

¹²⁵ Kergu mnt 8. EAA.P-2284.2.2319.
Kergu mnt 20. EAA.P-2284.2.2329.
Kergu mnt 98. EAA.P-2284.2.2364.
Uus tn 1. EAA.P-2284.2.2510.
Uus tn 17. EAA.P-2284.2.2524.
Uus tn 21. EAA.P-2284.2.2525.
Männi tee 11. EAA.P-2284.2.2392.
Männi tee 20. EAA.P-2284.2. 2397.
Pärnu mnt 19. EAA.P-2284.2. 2460.
Pikk tn 5. EAA.P-2284.2.2411.
Lõuna tn 5. EAA.P-2284.2. 2382.

puhas sissepääs ja eraldi sissepääs kööki. 1955–1956 püstitati selle projekti järgi 32% ning 1958 aastal 28% elamutest kogu Eesti lõikes.¹²⁶

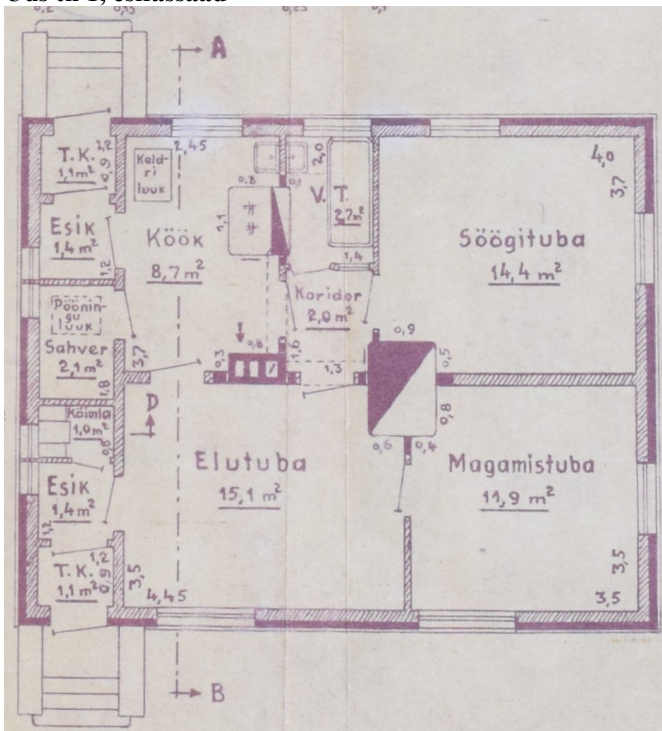
Individuaalprojektide ehitamisel on kõige levinumaks ühekorruseline katusekorruse väljaehitamise võimalusega maja, millele lisaks ehitatakse krundile abihoone. Ruumid jaotatakse peamiselt „puhas tuba”, peretuba ja magamistuba, ruumid on enamasti ühesuurused ja omavahel ühendatud. Eluruumid ja köök asetsevad ümber korstna ning kütmata abiruumid nagu esik, sahver ja käimla, paiknevad hoone otsas.¹²⁷

Selle hoone tüübi järgi on alevisse ehitatud 11 elumaja.

Renoveeritud Uus tn 17

Uus tn 1, esifassaad

Uus tn 1, põhiplaan

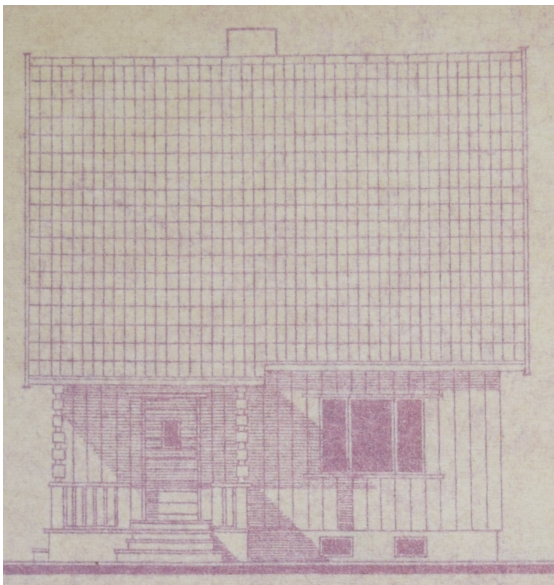
¹²⁶ U. Kammal, Individuaalelamute ehitamisest maal.–Ehitus ja ehitusmaterjalid, 1958, lk 103.

¹²⁷ Samas, lk 104.

2. tüüp: lahtise verandaga majad

Samadel aastatel 1952–1959 ehitati paralleelselt veel teise tüübi järgi. Üks hoone, aadressil Kalli 15, on ehitatud Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi välja antud projektiseeria E6 järgi. Kaks hoonet sama projektiseeria projekti E8 järgi. Teised hooned sarnanevad E6-le ja E8le. Täpselt ühesuguste projektide järgi on ehitatud Kooli 8 ja Kergu mnt 96 ning Kergu mnt 86 ja Kergu mnt 102. Ülejäänud hooned on küll välimuselt ja siseplaneeringult sarnased, kuid esindavad erinevaid projekte.

Tegemist on 4-toalise katusekorruse väljaehitamise võimalusega ühepereelamuga, mille peafassaadidel asuvat sissepääsu on rõhutatud varikatuse või lahtise verandaga. Osad hooned on ehitatud sissepääsuga tänava poole, teised hoovi poole. Tagumine fassaad on väga lakooniline, fassaadil asuvad üks või kaks kitsast akent. Hoonete vundamendid on ehitatud paekivist või betoonist, seinad on ehitatud kas puitmaterjalist, silikaatkividest või gaasbetoon väikeplokkidest. Projekti järgi kaetakse hoone rõhtse või püstise puitlaudisega või silikaatkivi voodriga. Põhiplaan on väga lihtne, hoone jaguneb kaheks, ühele poole jäävad kaks tuba, teisele poole köök, esik, sahvner ja käimlaruum. Tüübi järgi on ehitatud 11 elamut.¹²⁸

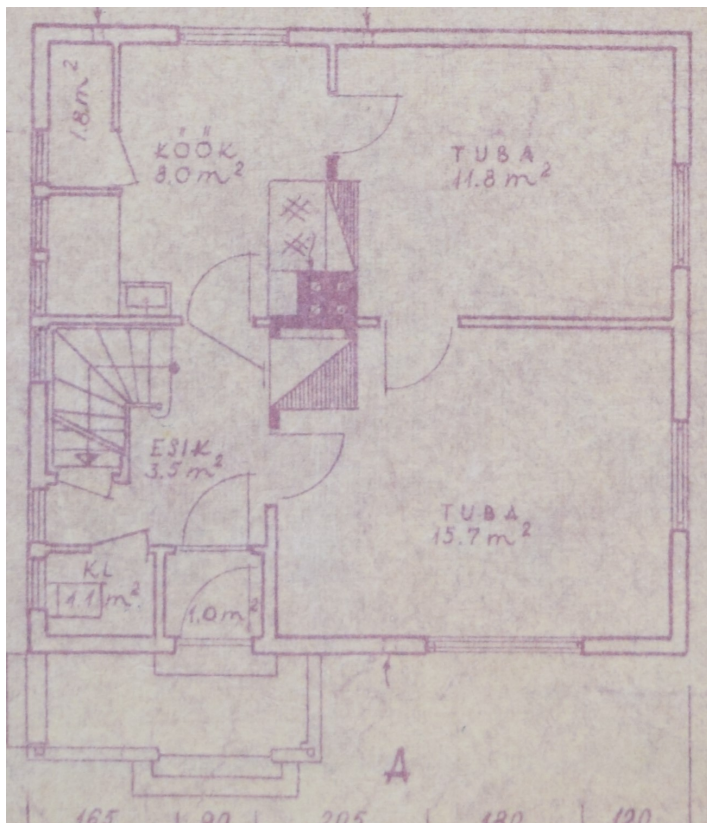

Kalli mnt 15 vaade

Kergu mnt 96 tagumine külg

¹²⁸ Kalli mnt 15. EAA.P-2284.2.2294.
Pikk tn 7. EAA.P-2284.2.2413.
Pikk tn 30. EAA.P-2284.2.2424.
Kooli tn 8. EAA.P-2284.2. 2373.
Kergu mnt 86. EAA.P-2284.2.2357.
Kergu mnt 96. EAA.P-2284.2.2363.
Kergu mnt 102. EAA.P-2284.2.2367.
Uus tn 8. EAA.P-2284.2. 2516.
Uus tn 10. EAA.P-2284.2.2317.
Uus tn 5. EAA.P-2284.2.2515.
Uus tn 13. EAA.P-2284.2.2520.

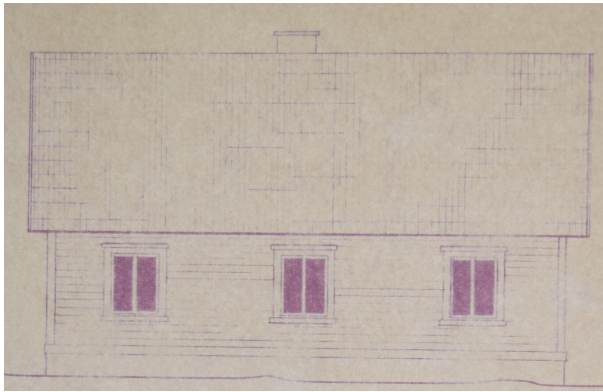

Kalli mnt 15 põhiplaan

3. tüüp

Tegu on ühekorruseline kõrge, kelp- või viilkatusega hoonega. Kui teised hoonetüübid on põhiplaanilt pigem ruudulähedase kujuga, siis antud hoonetüüp on ristkülikukujuline. Tänavapoolne ja hoovipoolne fassaad on venitatud pikemaks ja mahutab kolme akent. Hooned on nii välimuselt kui ka põhiplaanilt teineteisest üsna erinevad. Sisepääsud asuvad erinevatel külgedel, ühel hoonel on veranda. Eluruumid on paigutatud ainult esimesele korrusele ning põõningukorrusele eluruumide ette nähtud ei ole. Magamistubade arv jääb hoonetes kahe kuni nelja toa vahele. Kahele hoonetele on eluruumidega sama katuse alla ehitatud ka kuurid. Kahe hoone alusmüürid on ehitatud betoonis, teisel kahel paekivist, hoonete seinad on ehitatud nii rõhtpalkidest kui ka sõrestiktäidisseintena, väljast on seinad kaetud voodrilaudadega ning hoonete katuseid katab eterniit. Elamutes on ahjuküte. Hoonete projektid on saanud kinnitused aastatel 1953–1969.¹²⁹

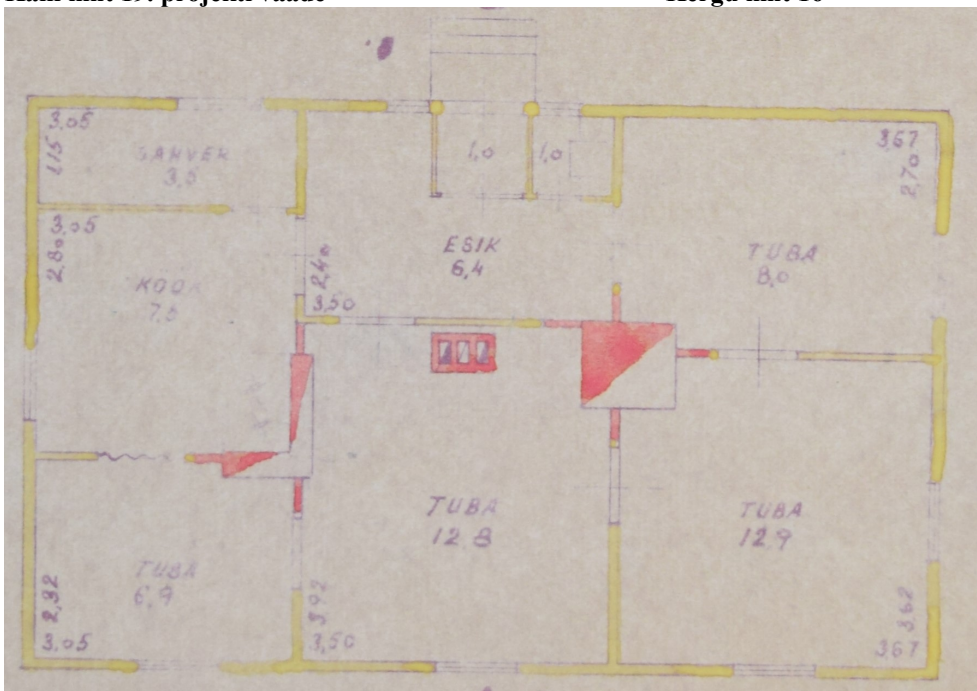
¹²⁹ Kalli mnt 19. EAA.P-2284.2.2296.
 Kergu mnt 16. EAA.P-2284.2.2325.
 Kergu mnt 22. EAA.P-2284.2.2331.
 Pargi tee 3. EAA.P-2284.2.2405.

Kalli mnt 19. projekti vaade

Kergu mnt 16

Kalli mnt 19 põhiplaan

4. tüüp verandaga hooned

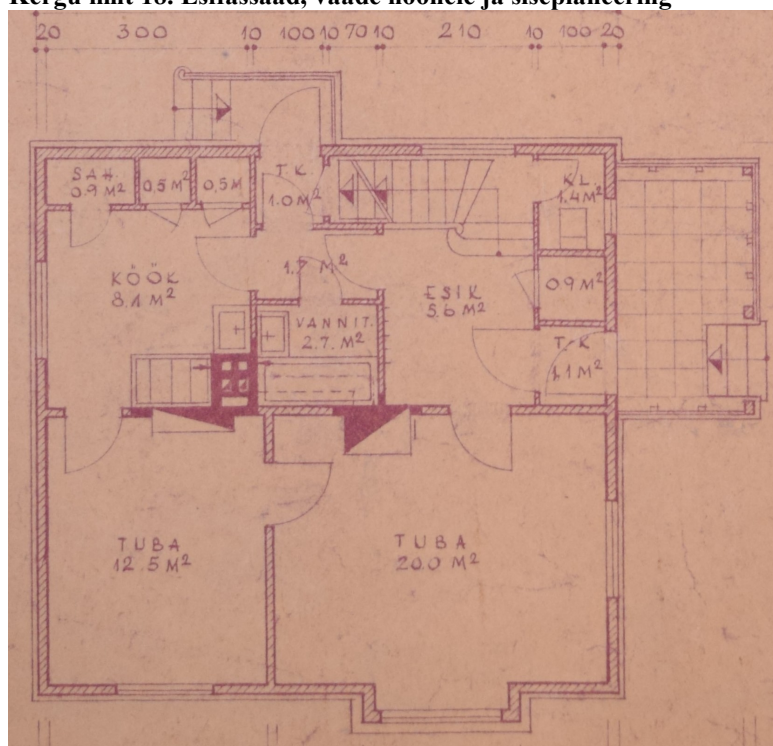
Tegemist on ühekorruselise ja kõrge viilkatusega majaga, mille läbivaks jooneks on veranda olemasolu ja hoonete üsna lihtne siseplaneering. Üldiselt on hoonete esifassaadidele paigutatud kaks-kolm akent ning küljele veranda ja hoovi poole sissepääs. Paaril hoonel on sissepääs võimaldatud esiküljelt. Osadele hoonetele on katusekorruse valgustamiseks ehitatud vintskapid, teisi maju ilmestavad tõstetud räastaga katused. Kolm hoonet on ehitatud paekivimüürile, ülejäänud hoonete alusmüürid on betoonist valatud, välisseinad on ehitatud püstpalk- või sõrestiktäidisseintena, katust katab eterniit. Välisviimistluses esineb nii silikaatkivivoodriga kui ka voodrilauaga kaetud hooneid.

Esineb nii kahe- kui ka kolmetoalisi maju. Toad on läbikäidavad, levinud võttena on paigutatud kõrvuti söögituba ja elutuba või need lausa kokku ehitatud. Kolm hoonet on

ehitatud Endel Laasi projekti 14-66 järgi, tänavapoolselt vaatelt erinevad need teistest hoonetest eenduva lilleakna olemasoluga. Antud tüübi järgi on ehitatud 10 hoonet, ajavahemikul 1954–1962 ja 1968–1971.¹³⁰

Kergu mnt 18. Esifassaad, vaade hoonele ja siseplaneering

¹³⁰ Kergu mnt 10. EAA.P-2284.2.2320.

Kergu mnt 12. EAA.P-2284.2.2322.

Kergu mnt 18. EAA.P-2284.2.2327.

Männi tee 14. EAA.P-2284.2.2394.

Põhja tn 2. EAA.P-2284.2.2426.

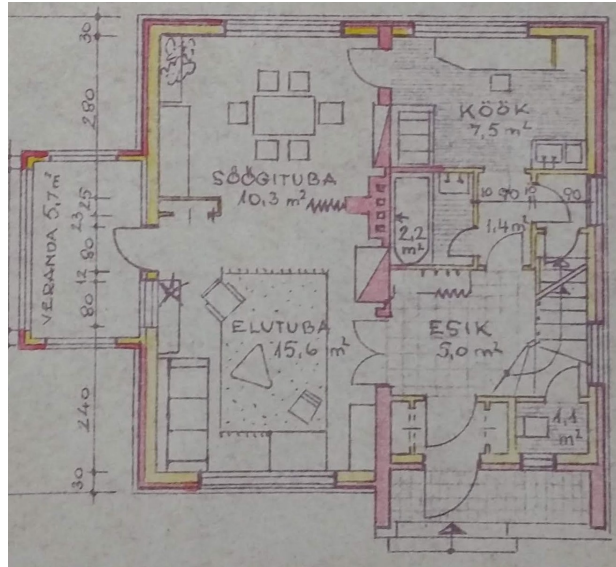
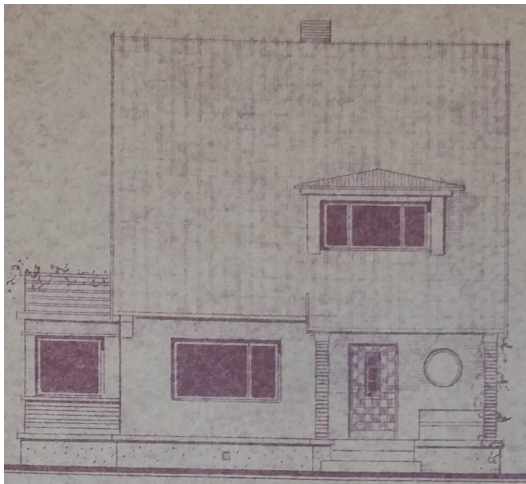
Põhja tn 3. EAA.P-2284.2.2427.

Uus tn 14. EAA.P-2284.2.2521.

Uus tn 55. EAA.P-2284.2.2550.

Uus tn 57. EAA.P-2284.2.2551.

Ülase tn 16. EAA.P-2284.2.2578.

Uus 57. Esifassaad ja siseplaneering. 1962

5. tüüp vintskap ja sissepääs hoovilt.

Tegemist on ühekorruselise ja kõrge viilkatusega majaga. Tänavapoolset fassaadi ilmestavad kaks sümmeetriliselt paigutatud kolmeosalist akent ja nende kohal paiknev vintskap. Hoonel on üks sissepääs, mis paikneb hoovi pool. Projektide külg- ja tagavaated on kõikide majade puhul erinevad. Kõikide hoonete alusmüürid on ehitatud betoonist, seinad on sõrestiktäidisega, vooder on ette nähtud kas silikaattelitest või voodrilaudadest, katused on kaetud eterniidiga.

Siseplaneeringult on projektid sarnased: esikud asuvad enam-vähem hoonete keskel, mille kaudu pääseb ülejäänud ruumidesse. Esimesele korrusele on paigutatud läbikäidavad köök, söögituba ja elutuba ning üks magamistuba. Projekti järgi on katusekorrusele planeeritud paar tuba ja pööninguosa. Sarnase projekti järgi on ehitatud Pärnu-Jaagupisse viis eluhoonet, mille projektid kinnitati aastatel 1958 – 1960, ühe hoone puhul hiljem, 1969 aastal.¹³¹

¹³¹ Kergu mnt 32. EAA.P-2284.2.2337.

Kergu mnt 34. EAA.P-2284.2.2338.

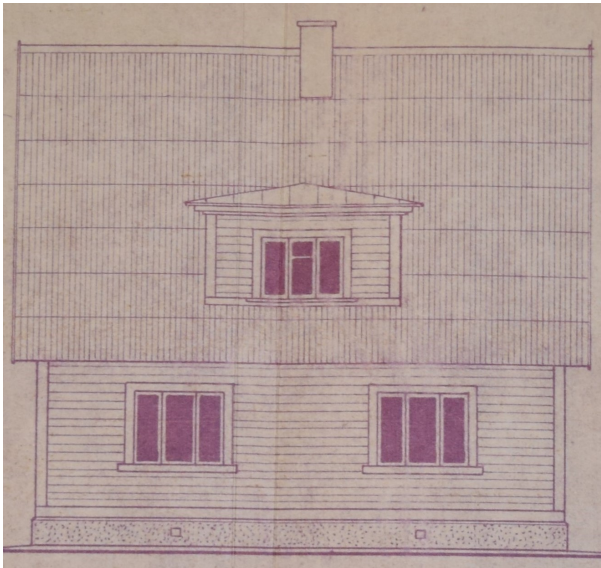
Uus tn 30. EAA.P-2284.2.2533.

Uus tn 33. EAA.P-2284.2.2536.

Uus tn 35. EAA.P-2284.2.2538.

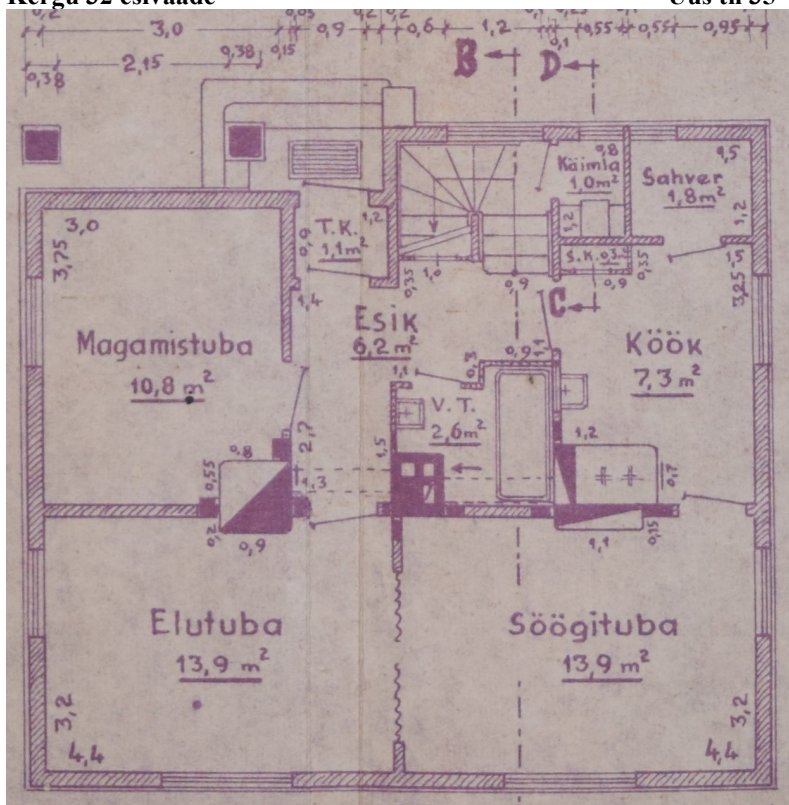
Uus tn 59. EAA.P-2284.2.2552.

Kergu 32 esivaade

Uus tn 35

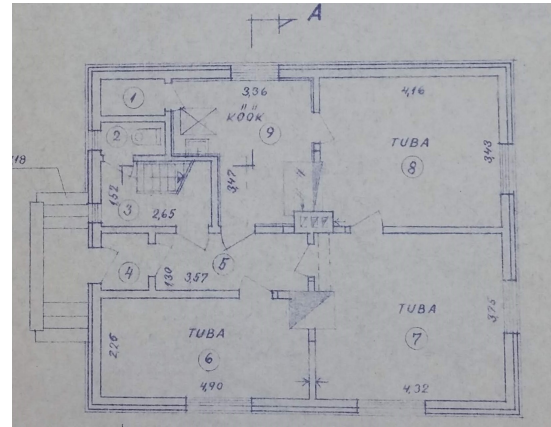
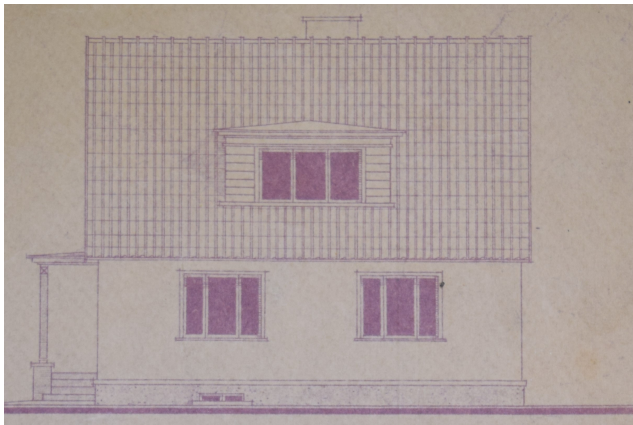

Kergu 32 põhiplaan

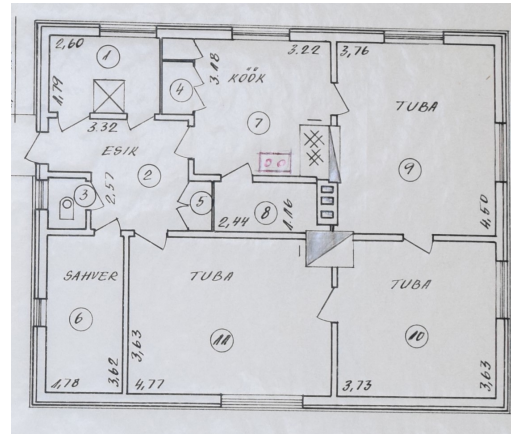
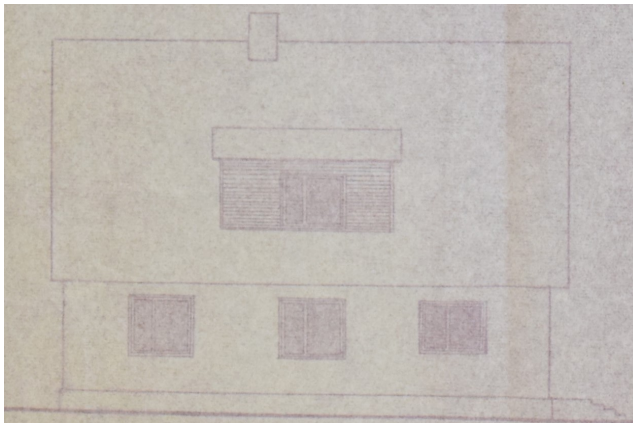
6. tüüp: vintskap, sissepääs küljelt

Tüüpi esindab ühekorruseline kõrge viilkatusega hoone, mille mõlemal küljel asuvad vintskapid. Tänavapoolset külge ilmestavad kaks või kolm sümmeetriliselt paigutatud akent. Sissepääs asub hoone küljel ning on rõhutatud varikatusega. Siseplaanil esik ulatub sügavale majja, esimesele korrusele jäävad kolm tuba ja köök, osad toad on läbikäidavad. Hoonel on paekivivundament, sõrestiktäidis seinad ja silikaattelistest vooder. Selle projekti järgi on

ehitatud 10 hoonet. Kolm hoonet on ehitatud täpselt ühesuguse projekti järgi, teised seitse erinevad pisut. Suurem osa projektidest kinnitati aastatel 1956–1958, kolme hoone projekti kinnitused on tunduvalt hilisem ning pärinevad 1968–1979. aastatest.¹³²

Männi 16. Välisvaade ja põhiplaan

Uus 3. Välisvaade ja põhiplaan

¹³² Kalli mnt 17. EAA.P-1184.2.2295.
 Kergu mnt 30. EAA.P-1184.2.2336.
 Männi tee 16. EAA.P-1184.2.2395.
 Põik tn 1. EAA.P-1184.2.2431.
 Uus tn 3. EAA.P-1184.2.2513.
 Uus tn 11. EAA.P-1184.2.2518.
 Uus tn 23. EAA.P-1184.2.2526.
 Uus tn 25. EAA.P-1184.2.2528.
 Uus tn 27. EAA.P-1184.2.2530.
 Valistre tee 2. EAA.P-1184.2.2555

Uus 25, veranda on lisatud Nõukogude ajal

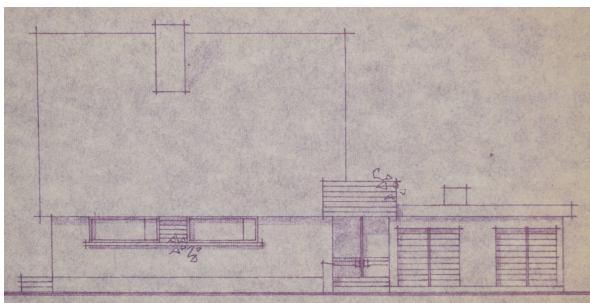
7. tüüp viilkatus ja garaaž

Hoone tüüp on pooleteistkorrusega ja kõrge viilkatusega, põhihoonele lisandub ühekorruseline, lamekatusega eluhoonemahust veidi eenduv kahe uksega garaažiosa. Tüübi järgi hooned esindavad selgelt moodsamat arhitektuurikeelt. Tänavapoolset külge ilmestavad kaks väikest akent, eluhoone ja garaaži vahel asub sissepääs. Garaaži kohale on ehitatud rõdu. Hoonete alusmüürid on valatud betoonist, välisseinad on ehitatud sõrestikseintena või silikaatkividest.

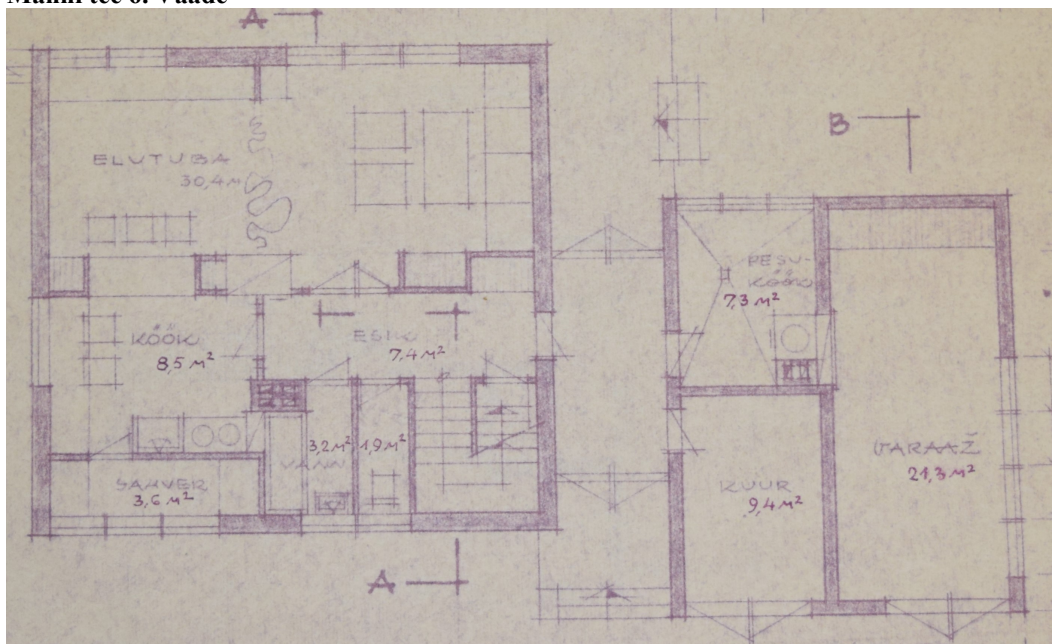
Siseplaani järgi ulatub esik sügavale maja sisse ning selle ümber paiknevad kaks kuni kolm väiksemat tuba või avaram elutuba ja köök. Garaažiosasse on paigutatud ka pesuköök ning kuur. Hoonete projektid pärinevad aastatest 1966–1973. Projekti järgi on ehitatud kuus hoonet.¹³³

---

¹³³ Kergu mnt 36. EAA.P-1184.2.2340
Lõuna tn 8. EAA.P-1184.2.2383
Männi tee 4. EAA.P-1184.2.2388
Männi tee 6. EAA.P-1184.2.2400
Männi tee 12. EAA.P-1184.2.2393
Uus tn 29. EAA.P-1184.2.2532

Männi tee 6. Vaade

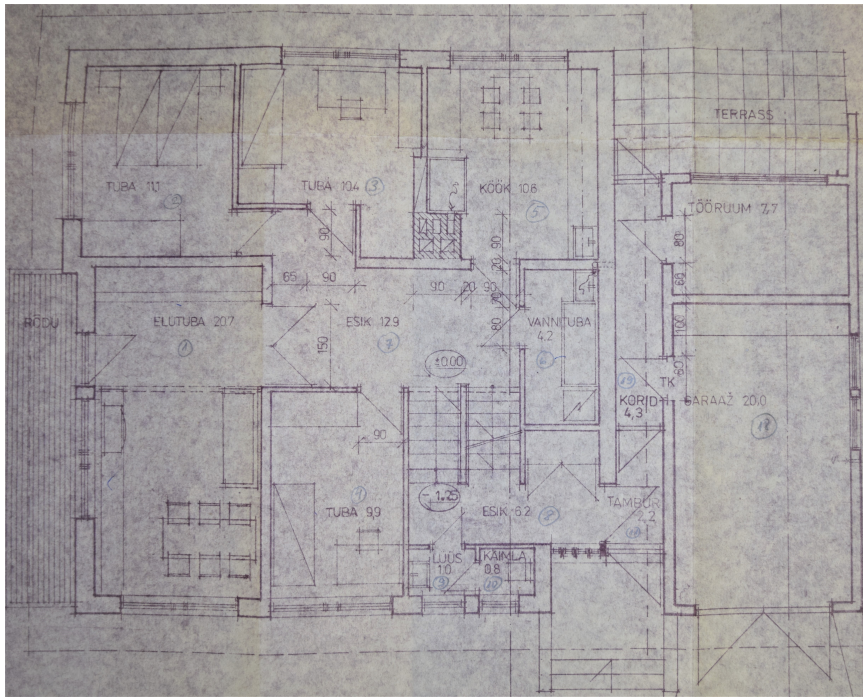
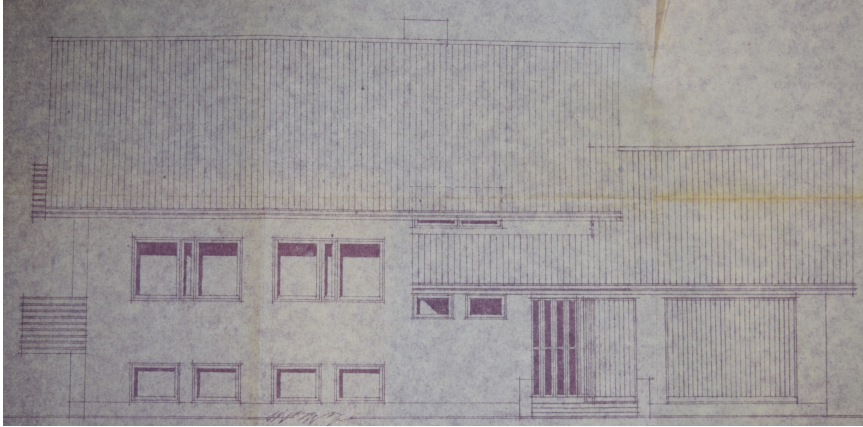

Männi tee 6 põhiplaan

8. Kergu 40 ja Kergu 42

1986. aastal said projekti kinnituse kaks kõrvuti ehitatud maja. Tegu on viilkatusega pooleteistkorruseliste majadega. Ühe katuse alla koos eluruumidega on koondatud ka garaaž ja abiruumid, garaaži osa katab eluosaga võrreldes madalam katus. Sissepääsud asuvad nii tänava pool kui ka hoovi pool. Hoone otsas asuvad rõdud. Terrass jääb hoovi poole. Majas jagunevad ruumid mitmele tasapinnale. Maapinnaga ühel tasandil asuvad esik, tualettruum, garaaž ja tööruum, poolkorrust kõrgemal asub keskne esik, mille kaudu pääseb nelja magamistuppa, kööki ja vannituppa. Teisele korrusele on paigutatud kaks magamistuba. Alusmüürid on valatud betoonist, välisseinad on laotud silikaatkividest ning katusel on eterniit. ¹³⁴

¹³⁴ Kergu mnt 40. EAA.P-1184.2.2341

Kergu mnt 40. Vaade ja põhiplaan

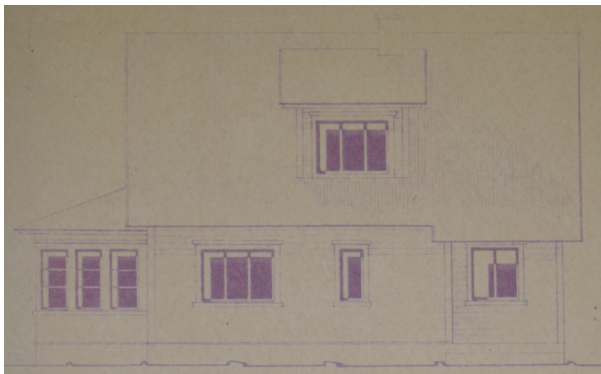

Kergu 40 ja 42

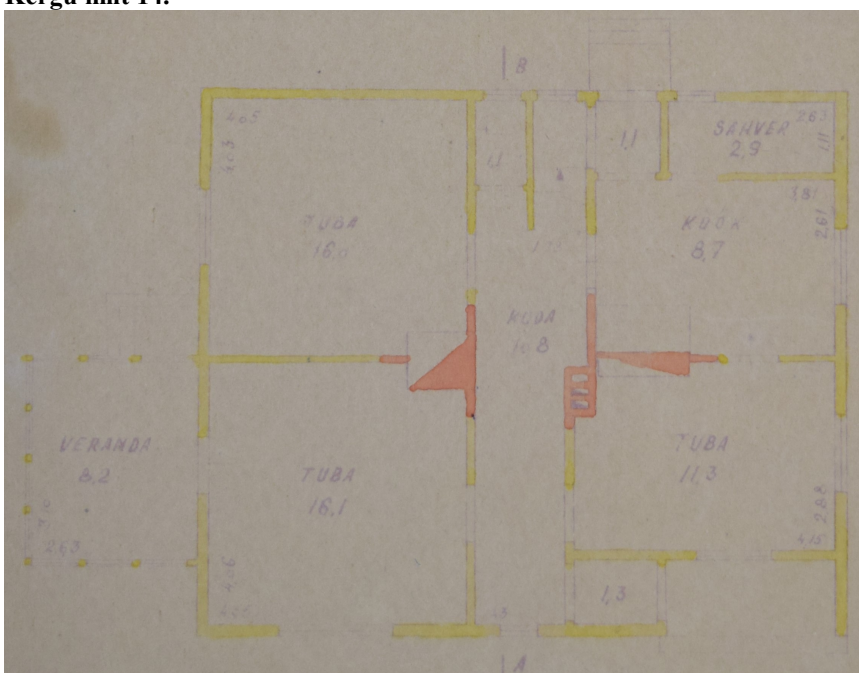
9. Kõigist erinevad. Siia kuuluvad kõrge viilkatusega hooned, mis ei sobitu eelpool kirjeldatud tüüpidesse.

Kergu mnt 14

Hoone on ehitatud 1953. aastal. Tegemist on pooleteistkorruselise hoonega, mida katab kõrge viilkatus. Akende paigutus on ebasümmeetriline. Katusekorruse valgustamiseks on ehitatud mõlemale maja küljele vintskapid. Elamut läbib keskne koridor, millest ühele poole jäävad kaks tuba ja veranda ning teisele poole köök, sahvner ja kolmas tuba. Koridori lõpus asub tualettruum. Hiljem on katusekorrusele ehitatud üks elutuba ja vannituba. Hoone alusmüürid on ehitatud betoonist, seinte puhul on tegemist topeltplankseintega, mis projekti järgi kaeti väljast silikaatkivivoodriga. Katust katab eterniit.¹³⁵

Kergu mnt 14.

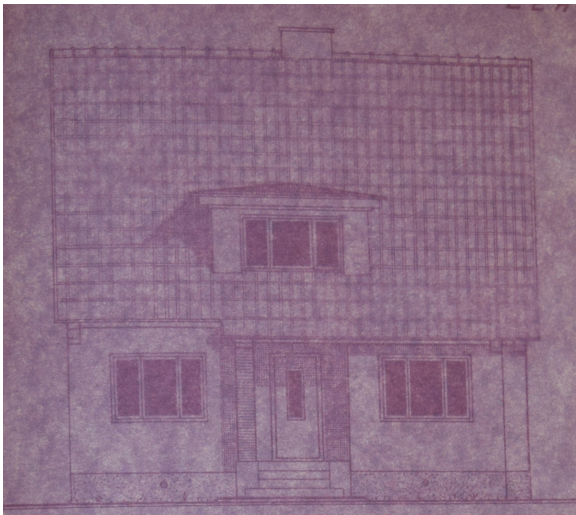

Kergu mnt 14 põhiplaan

¹³⁵ Kergu mnt 14. EAA.P-1184.2.2324

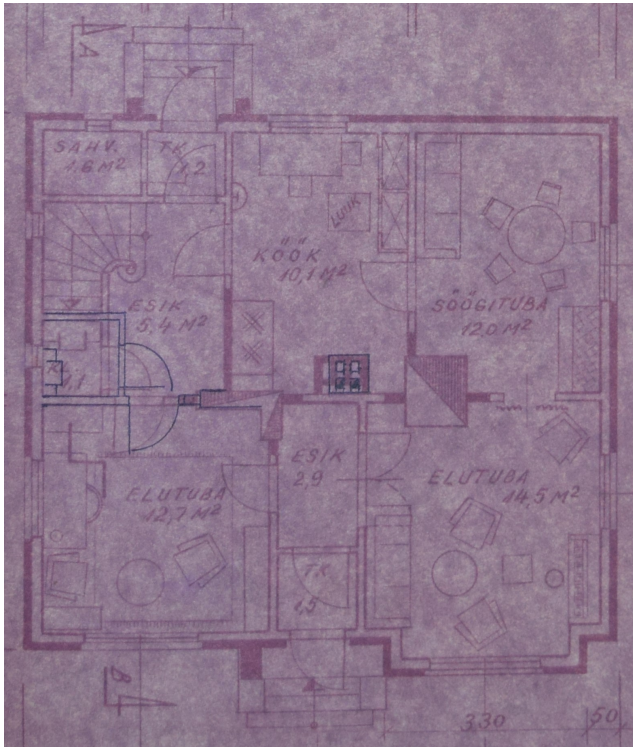
Kergu mnt 71

Hoone projekt sai kinnituse 1958. aastal, hoone ehitusaastaks on märgitud 1974. aasta. Tegemist on pooleteistkorruselise hoonega, mida katab kõrge viilkatus. Esifassaad on sümmeetriline, kahe akna keskele on paigutatud tagasiastega sissepääs, mille kohale moodustub räästast varikatus, mis toetub nurgapostile. Sissepääs asub ka hoovipoolsel küljel. Hoonele lisab isikupära tõstetud räästas. Hoone keskel asub väike esik, mille kaudu pääseb tubadesse. Jällegi on üksteise kõrvale ja läbikäidavate ruumidena paigutatud köök, söögituba ja elutuba, magamistuba asub teisel pool esikut. Köögi ja tagumise sissepääsu lähedale on paigutatud ka sahvri ja tualettruum. Teisele korrusele on ette nähtud kaks magamistuba. Hoone alusmüürid on ehitatud betoonist, seinte ehitamiseks on kasutatud rõhtpalke ning need on väljast kaetud silikaattellistega. Katust katab eterniit.¹³⁶

Kergu mnt 71 projektivaade ja hoone tänapäeval

¹³⁶ Kergu mnt 71. EAA.P-1184.2.2346.

Kergu mnt 71 põhiplaan

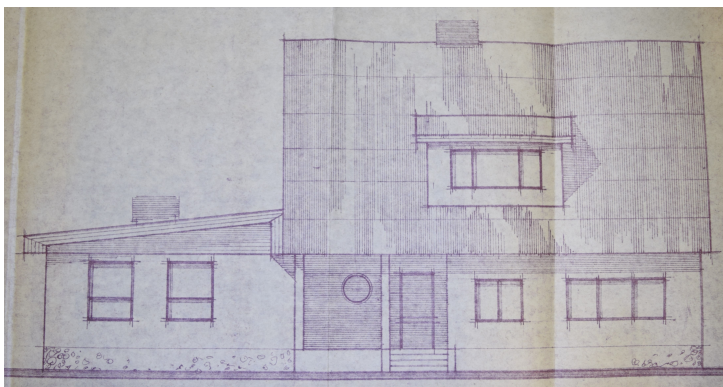
Männi tee 9

Hoone projekt on kinnitatud 1954. aastal. Tegemist on pooleteistkorruselise hoonega, mida katab kõrge viilkatus. Hoonel on kaks sissepääsu. Tänavapoolne sissepääs on nihutatud ühele küljele ning sissepääsu ees asub väike terrass. Hoones on avar esik, köök koos pääsuga sahvrisse ning kolm tuba. Ülejäänud ruumidest eemale, trepi juurde on ehitatud käimla. Teisele korrusele on ehitatud kaks tuba. Köögi all paikneb keldriruum. Alusmüürid on ehitatud betoonist, sõrestiktäidisseinad on väljast kaetud silikaatkivivoodriga, katust katab eterniit.

1986. aastal koostati projekt juurdeehituse tegemiseks. Hoone külge ehitati suur madala katusega abihoone, kus asuvad saunaruumid, majandusruumid ja garaaž. Elumaja osas muudatusi ei tehtud.¹³⁷

¹³⁷ Männi tee 9. EAA.P-1184.2.2390.

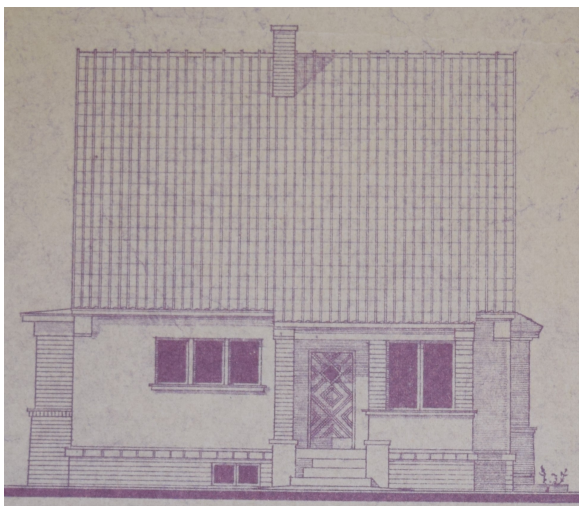

Männi tee 9 projekti vaade ja hoone 2020. aastal

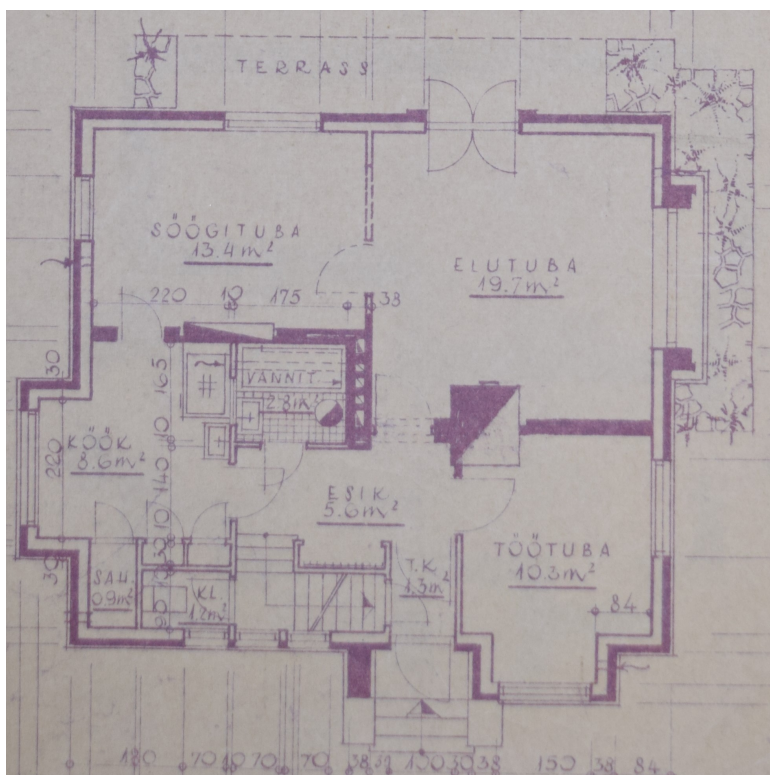
Männi tee 18

Hoone projekt on kinnitatud 1957. aastal. Tegemist on pooleteistkorruselise ja kõrge viilkatusega hoonega. Hoone kujundamisel on kasutatud mitmeid detaile nagu tõstetud räästas, erineva suuruse ja kujuga aknad ning lilleaknad. Sissepääsu kohal asub varikatus, mis toetub nurgapostile. Lähikäidavate tubadena on ühendatud köök, söögituba ja elutuba. Köögist pääseb eraldi pisikesse sahvrisse ning seinu sisse on ehitatud kapid. Hoone keskel asub vannituba, mida valgustab siseaken. Esikust pääseb eraldiseisvasse tupp. Elutoast saab liikuda väliterrassile. Teisel korrusel asuvad kaks magamistuba. Hoonel on paekivist alusmüürid, sõrestiktäidisega seinad on kaetud silikaatkivi voodriga ning katust katab eterniit.¹³⁸

¹³⁸ Männi tee 18. EAA.P-1184.2.2396.

Männi tee 18 projekti vaade ja välisvaade hoonete

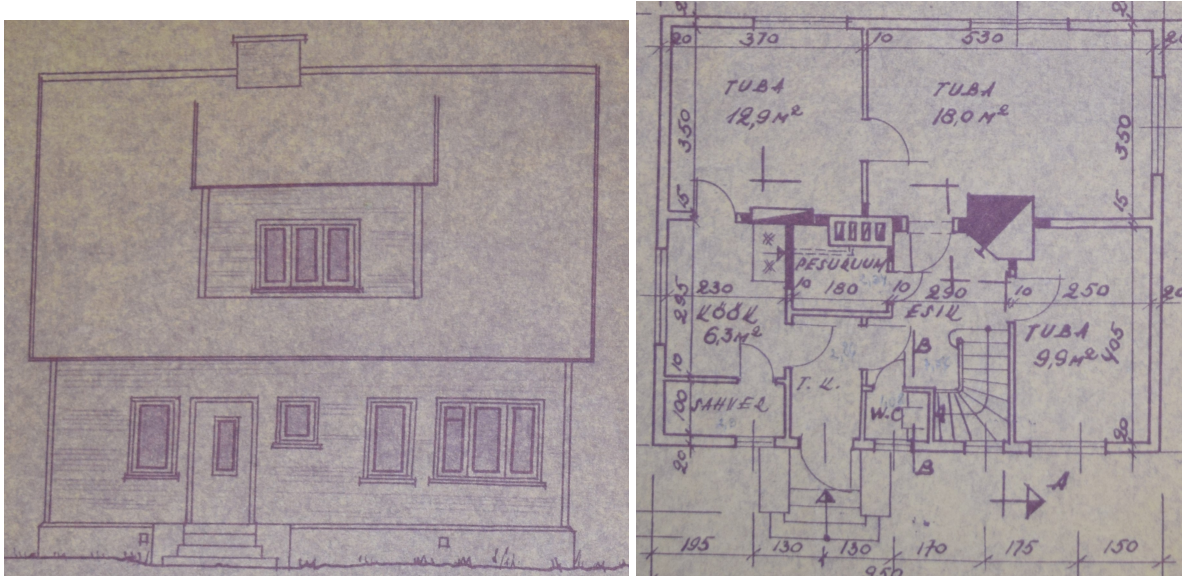
Vaade Männi tee põhiplaan

Pargi tn 1

Hoone projekt on kinnitatud 1956. aastal. Tegemist on pooleteistkorruselise ja kõrge viilkatusega hoonega. Hoone fassaadid on üsna lihtsad, tänavapoolsel fassaadi küljel asub sissepääs, aknad on erineva suurusega. Katusekorruse valgustamiseks on ehitatud vintskap. Hoonesse pääseb läbi kitsa tuulekoja, sealt edasi eluruumidesse. Pisikese köögi juurde on ehitatud sahv, köögist pääseb edasi söögituppa ja elutuppa. Eraldi asub magamistuba. Hoone keskele on paigutatud vannituba, tualettruum on ehitatud eraldi.

Alusmüürid on ehitatud betoonist, seinte puhul on tegemist sõrestiktäidis seintega, mis on väljast kaetud silikaatkivi voodriga. Katuse katteks on eterniit. Hilisemal Nõukogude ajal on hoonele lisatud veranda ning katusekorrusele ehitatud kolm magamistuba.

1977. aasta projektiga ehitati eluhoonele külge abihoone.¹³⁹

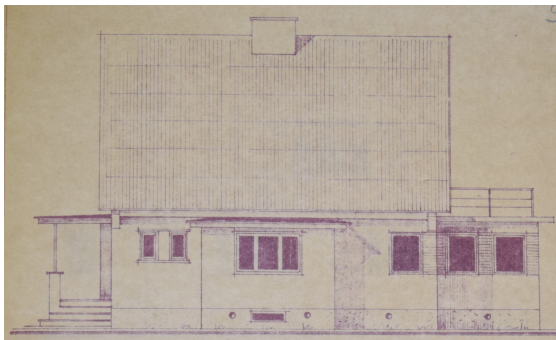
Pargi tee 1. Välisvaade ja põhiplaan

Pikk 12

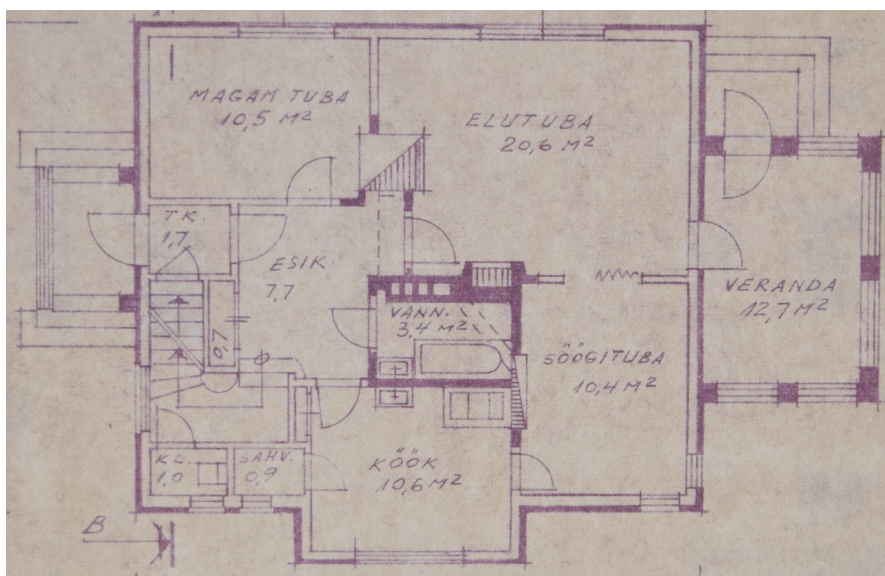
Projekt sai kinnituse 1973. aastal. Hoone on pooleteistkorruseline ja kõrge viilkatusega. Hoovipoolne fassaad on üsna lihtne, kahe akna ja nende kohal paikneva vintskapiga. Tänavapoolsel fassaadil eendub keskel asuv köögiosa ülejäänud hoone mahust. Hoone ühel küljel asub veranda, mille kohale on ehitatud rõdu, teisel küljel asub varikatusega sissepääs. Esimesel korrusel asuvad üks magamistuba, köök, söögituba, elutuba, vannituba ja tualettruum. Köögist pääseb eraldi sahvrisse. Teisel korrusel asuvad üks magamistuba ja põõninguosa. Välisseinad on ehitatud puitsõrestikseintega, väljast kaetud silikaatkivi voodriga. Alusmüürid on ehitatud betoonist ja katus on eterniidist kattega.¹⁴⁰

¹³⁹ Pargi tee 1. EAA.P-1184.2.2403.

¹⁴⁰ Pikk tn 12. EAA.P-1184.2.2417.

Pikk tn 12. välisvaade

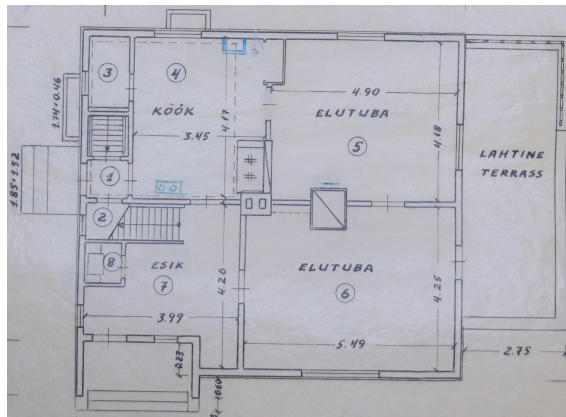
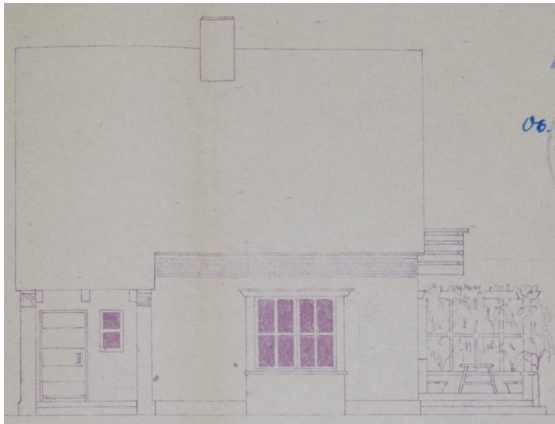

Pikk 12 põhiplaan

Põllu 1

Hoone projekt on kinnitatud 1955. aastal. Hoone puhul on tegemist pooleteistkorruselise ja kõrge viilkatusega elamuga. Tänavapoolsel küljel asub varikatuse alla jääv peasissepääs. Teine sissepääs kööki asub hoone küljel. Teise korruse tasandil asub rõdu, esimese korruse tasandil lahtine veranda. Esimene korrus jaguneb ruumikaks esikuks, kaheks toaks, köögiks, sahvrist ja käimlaks. Katusekorrusele on rajatud kaks tuba. Hoone alusmüürid on valatud betoonist, seinte puhul on tegemist topeltplank seintega, mis on väljast kaetud voodrilaudadega. Katusekatteks on eterniit.¹⁴¹

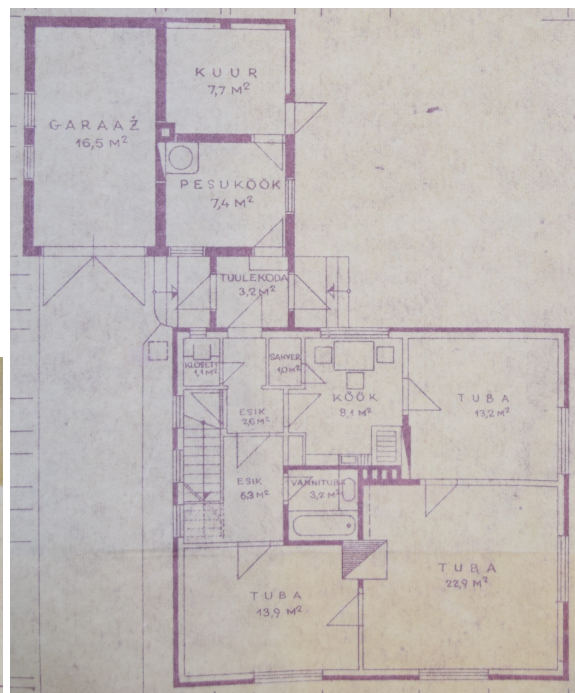
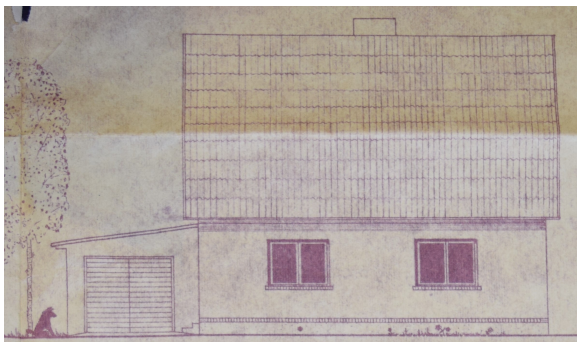
¹⁴¹ Põllu tn 1. EAA.P-1184.2.2434.

Põllu tn 1. Välisvaade ja põhiplaan

Kalli mnt 11

Projekt on saanud kinnituse 1969. aastal. Hoone on pooleteistkorrusega ja kõrge viilkatusega. Fassaadid on üsna lakoonilised. Elamule liitub madalam garaažimaht. Hoonesse sissepääs toimub eluhoone ja abihoone vahelt. Esimesele korrusele jäävad esik, köök, kolm läbikäidavat tuba ja käimla. Katusekorrusel asuvad hall ja magamistuba. Abihoone ossa jäävad garaaž, kuur ja pesuköök. Hoonel on betoonist alusmüürid, püstpalk seinad on väljast kaetud silikaatkividega, katust katab eterniit.¹⁴²

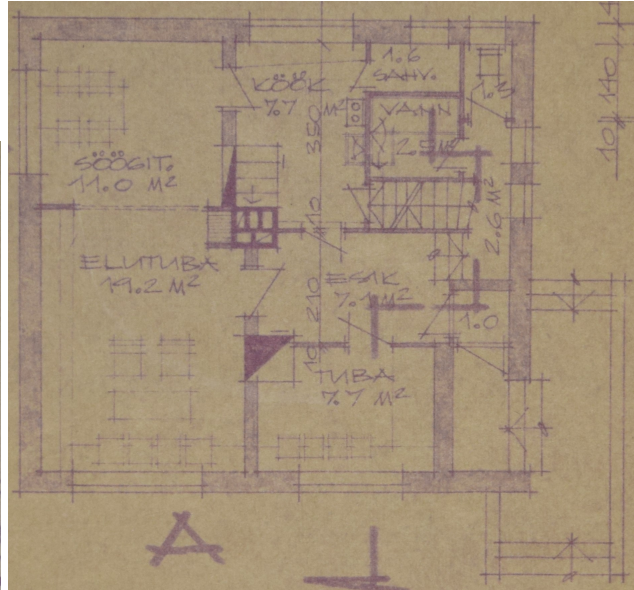
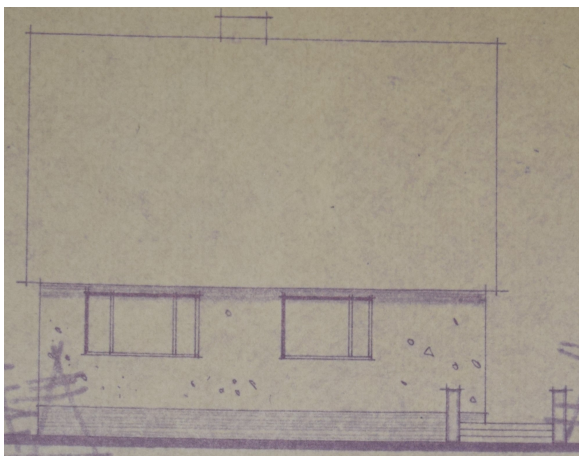

Kalli mnt 11. Välisvaade ja põhiplaan

¹⁴² Kalli mnt 11. RA, EAA.P-1184.2.2292.

Kergu mnt 13

Projekt on kinnitatud 1969. aastal. Lintvundament ehitati puttbetoonist, välisseinad ehitati silikaatkividest ning kaeti pealt krohviga. Katusekattena on kasutatud eterniiti. Hoone puhul on tegemist kõrge viilkatusega kaetud ühekordse elumajaga. Fassaad on väga lihtne, hoonesse sissepääs asub hoovi pool. Hoovipoolsele küljele on ehitatud ka rõdu. Esimesele korrusele jäävad köök, söögituba ja elutuba ning üks pisike magamistuba, lisaks sahvver ja tualettruum. Katusekorrusel asuvast hallist pääseb kahte magamistuppa ja panipaika.¹⁴³

Kergu mnt 13 vaade ja põhiplaan

12.1.1. Kokkuvõte kõrge viilkatusega hoonete tänapäevastest muutustest

60% hoonetest on välja vahetanud algsed puitraamidega aknad plastikraamidega akende vastu. Valdavalt on kasutatud ehitusaegsete akendega sarnast raamijaotust. Akende asukohti muudetud pole ning aknaavasid pole samuti kinni ehitatud. Paari hoone puhul on ehitatud tänavaäärne ukseava kinni ning kasutusele on jäetud hoovi avanev uks. See võib olla seotud majadesse vannitubade ehitamisega, kus neid algselt ei esinenud. 23% hoonete puhul on välja vahetatud fassaadikate, uue fassaadikattena on algse viimistluse eeskujul kasutatud puidust voodrilaudu või on hoone kaetud krohviga. 46% hoonetest on kaetud uue katusekattega, kõigi hoonete katuste puhul on kasutatud plekk-katet. Lisaks traditsioonilisele valtsplekile on kasutatud ka traptespfiilplekki ja kiviimitatsioonplekki. Paaril majal on algset katusekuju muudetud, mõnel juhul lisatud vintskap katusekorruse valgustamiseks.

¹⁴³ Kergu mnt 13. EAA.P-1184.2.2323.

Mitmele hoonele on juba Nõukogude ajal ehitatud juurde veranda või tuulekoda ja eluhoonega liituv garaaži ja saunaruumidega abihoone.

Ühtegi Nõukogude ajal ehitatud individuaalelamut lammutatud ei ole. Suuremaid muudatusi on tehtud Kooli tn 8 asuvas hoones, millele juba Nõukogude ajal tehti suurem juurdeehitus, see projekt pärineb 1969. aastast. Projekti käigus ehitati juurde üks elutuba ja veranda. Juurdeehitus erineb hoone põhiosast, olles selgelt modernistlikuma vormikeelega. Paari aasta eest on hoonet veel ümberehitatud ning praegune hoone väljanägemine erineb oluliselt algsest.

12.2. Madalakaldelise katusega majad Pärnu-Jaagupis

1. tüüp: sõjaeelsete funktsionalistlike elementidega hooned

Tüüpi esindavaid elamuid ehitati alevisse aastatel 1956–1968. Tegemist on kahekordsete hoonetega, mida katab madal kelpkatus. Hooned on välisilmelt üsna erinevad, aga jagavad iseloomulikke detaile, mis on inspireeritud sõjaelsest funktsionalistlikust stiilist. Nendeks elementideks on näiteks väikesed ümaraknad ja kaarjas veranda, mille kohal paikneb rõdu. Hoone alusmüürid on betoonist, välisseinte puhul on tegemist silikaatkividest või sõrestiktädisseintega. Esimesele korrusele jäävad suur elutuba, köök ja abiruumid, teisele korrusele magamistoad. Hoone aadressil Uus 16 on ehitatud Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi 1958. aastal väljaantud tüüpprojektiseeria E-17 järgi. Tüübi järgi on ehitatud 7 elamut.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Kergu mnt 3. EAA.P-1184.2.2315

Kergu mnt 81. EAA.P-1184.2.2353

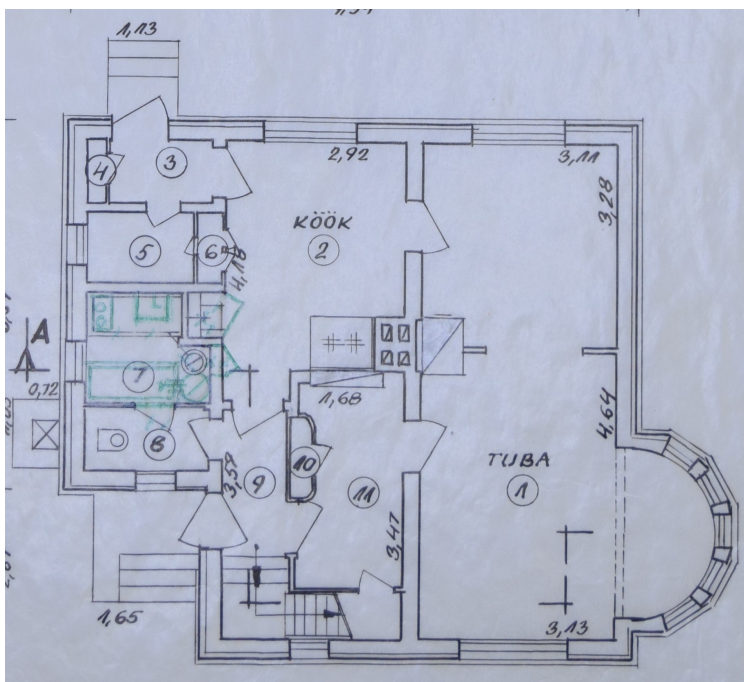
Kergu mnt 21. EAA.P-1184.2.2330

Kooli tn 5. EAA.P-1184.2.2371

Uus tn 12. EAA.P-1184.2.2519

Uus tn 15. EAA.P-1184.2.2522

Uus tn 16. EAA.P-1184.2.2523

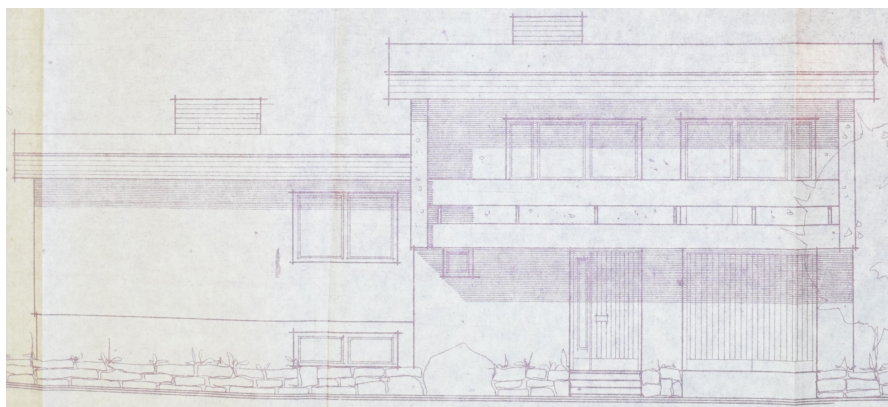
Kergu mnt 81. Vaade ja põhiplaan

Uus tn 16

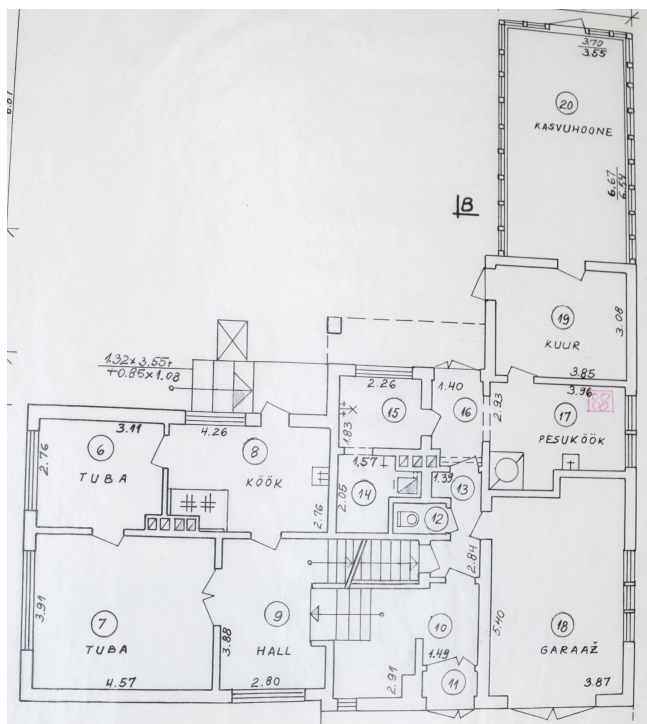
2. tüüp. Pool maja ühekorruseline, teine pool kahekorruseline. Hoonetel on lamekatused, fassaadi ilmestavad asümmeetriliselt paigutatud aknad, on nii hästi laiuid kui ka maast laeni ulatuvaid, rõdud ja lai karniis. Kõikide hoonete alusmüürid on valatud betoonist, kahe maja seinad on ehitatud sõrestikseintena, kolme maja välisseinad on laotud silikaatkividest ning kolme maja puhul on kasutatud gaasbetoonist väikeplokkke. Siseplaneeringult jaguneb hoone kaheks, ühel pool asub eluruumideosa ning teine hoone pool on mõeldud garaaži ja muude abiruumide jaoks. Esimesel korrusel asuvad köök, elutuba ja hall, eranditult kõik magamistoad on paigutatud teisele korrusele. Paarile hoonele on külge ehitatud ka kasvuhoone. Kõik seda tüüpi hooned on välisilmelt üsna sarnased, kuid ükski pole ehitatud sama projekti järgi. Hoonete projektid on saanud kinnituse ajavahemikul 1971–1978. Alevisse on projekti järgi ehitatud kokku 8 hoonet.¹⁴⁵

Ülase 12 projekti vaade

---

¹⁴⁵ Karja tn 6. EAA.P-1184.2.2311
Karja tn 8. EAA.P-1184.2.2312
Lepa tn 5. EAA.P-1184.2.2380
Lõuna tn 10. EAA.P-1184.2.2384
Põik tn 3. EAA.P-1184.2.2432
Pärnu mnt 5. EAA.P-1184.2.2446
Ülase tn 4. EAA.P-1184.2.2567
Ülase tn 12. EAA.P-1184.2.2574

Ülase 12 põhiplaan

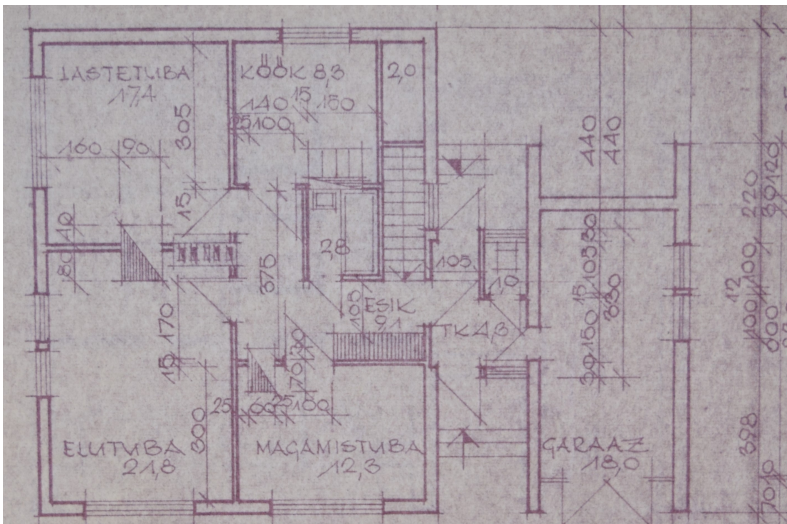
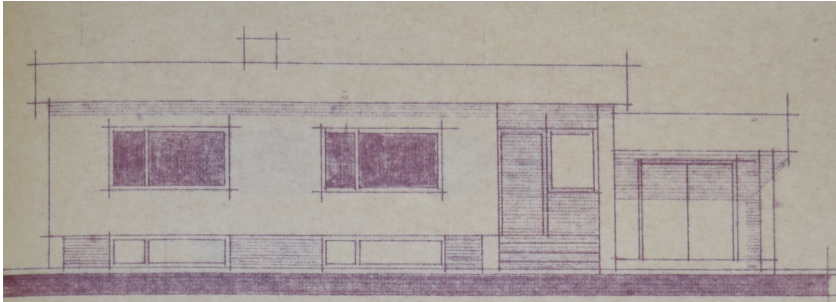

Ülase 12 tänapäeval

3. tüüp ühekorruseline maja

Esineb nii madala viilkatusega kui ka päris lameda katusega elamuid. Välisilmelt on kõik projektid üsna erinevad. Kõikide hoonete puhul saab rääkida konkreetset eristuvast garaažiosast. Hoonete alusmüürid on ehitatud betoonist, levinumaks seinte ehitusmaterjaliks on puit, täpsemalt on tegu sõrestiktäidisestega. Leidub veel hooneid, mille seinad on laotud

silikaatkivist või gaasbetoon väikeplokkidest. Kõikide hoonete katuseid katavad eterniitplaadid. Majades asuvad 3-4 väikest tuba. Eluruumidega sama katuse all asub lisaks garaaž. Kahe hoone puhul saab rääkida E. Laasi ja T. Kirsi loodud tüüpprojekti 17-421- IV ja 17-421-III kasutamisest. Hoonete projektid saanud kinnitused aastatel 1968–1980. Tüübi järgi ehitatud 5 hoonet.¹⁴⁶

Kergu 84. Vaade ja põhiplaan

Kalli mnt 13

¹⁴⁶ Kalli mnt 13. EAA.P-1184.2.2293

Kergu mnt 84. EAA.P-1184.2.2355

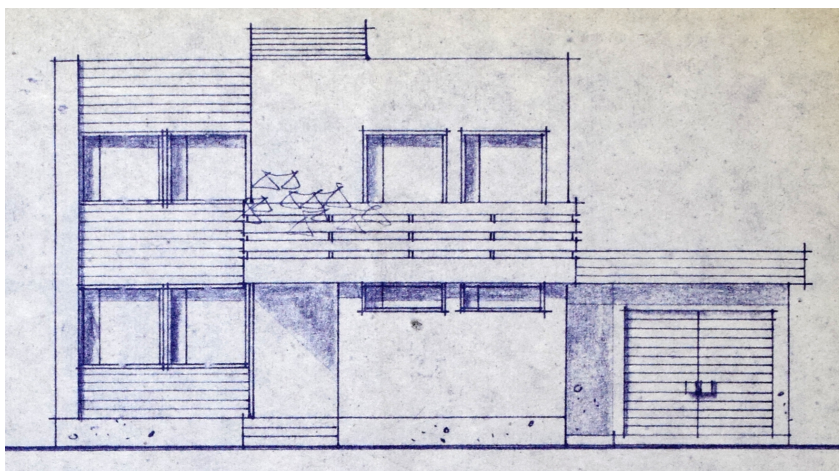
Pikk tn 20. EAA.P-1184.2.2420

Uus tn 4. EAA.P-1184.2.2514

Uus tn 31. EAA.P-1184.2.2534

4. tüüp

Tüüpi kuuluvad kahekorruselised madalama garaažimahuga ja lamekatusega elamud. Välislahenduselt on elamud üsna erinevad, osasid hooneid ilmestab lai karniis, teiste puhul on seinu pinda muudetud huvitavamaks krohvi ja voodrilaudade koos kasutamiseks. Samuti on tavalised rõdud. Hoonete alusmüürid on betoonist, välisseinad on laotud kas silikaatkividest või ehitatud sõrestiktäidisseintena, katuseid katab ruberoid. Esimesel korrusel asuvad elutuba ja köök, üks magamistuba või hall. Garaažipoolses osas esineb ka sauna- ja muid abiruume. Teisele korrusele jäävad magamistoad. Hoonete projektid on saanud kinnituse aastatel 1969–1979 ning selle tüübi järgi ehitati 9 elamut.¹⁴⁷

¹⁴⁷Kergu mnt 19. RA EAA.P-1184.2.2328

Kergu mnt 23. RA EAA.P-1184.2.2334

Lepa tn 3. RA EAA.P-1184.2.2379

Männi tee 1. RA EAA.P-1184.2.2385

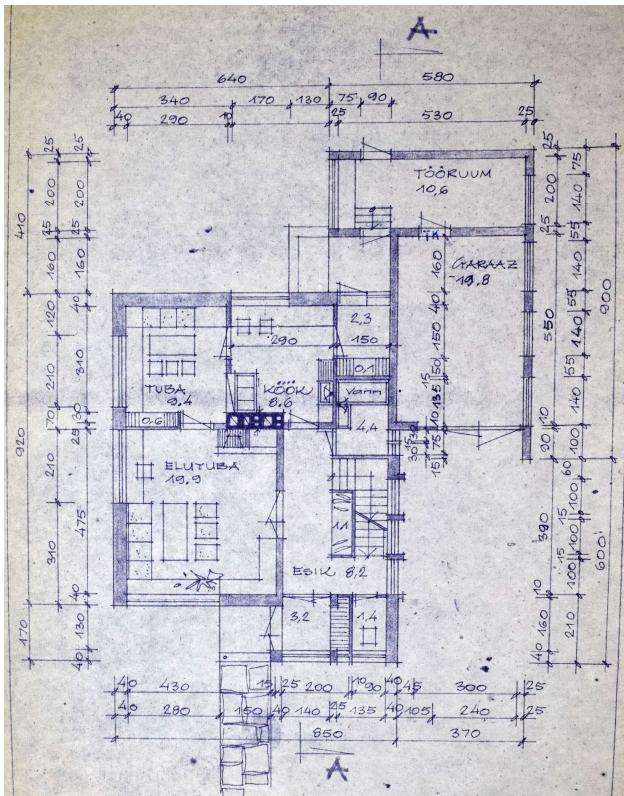
Põllu tn 9. RA EAA.P-1184.2.2438

Ülase tn 2. RA EAA.P-1184.2.2565

Ülase tn 6. RA EAA.P-1184.2.2568

Ülase tn 8. RA EAA.P-1184.2.2569

Ülase tn 10. RA EAA.P-1184.2.2572

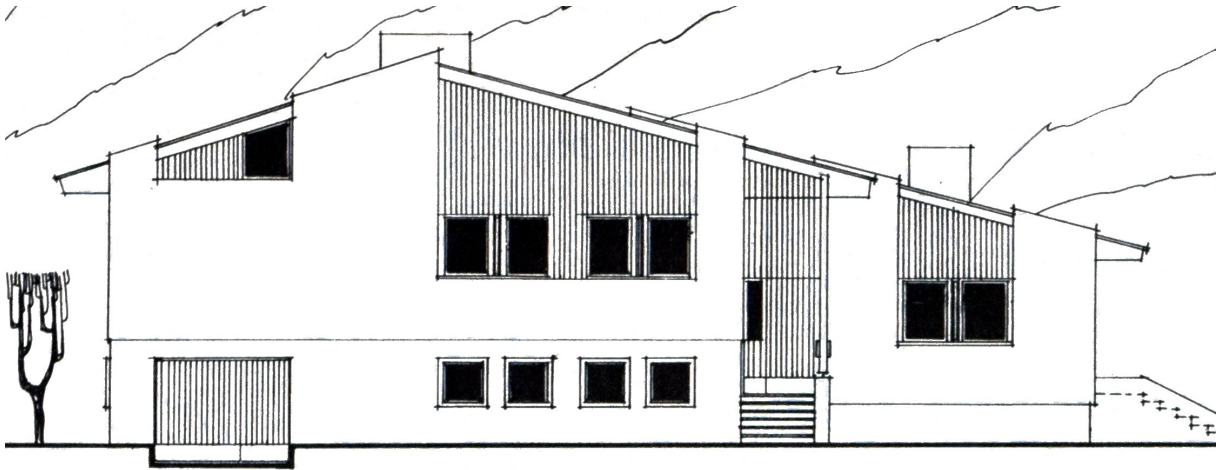
Ülase 6. Esifassaad ja põhiplaan

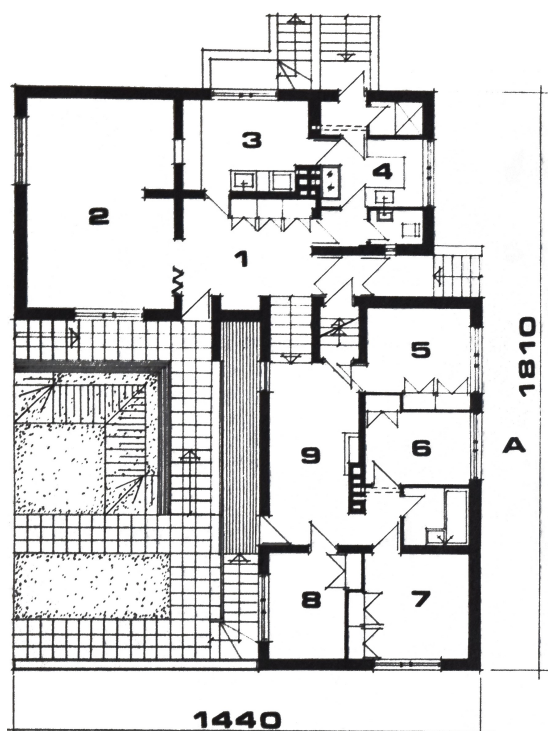
Ülase 6 tänapäeval

5. tüüp: projekt Suvi-5

Selgelt eristub teistest eramutest viimasena ehitatud hoonetüübid. Tegemist on ühekorruselise, kõrgel soklikorrusel asuva asümmeetrilise viilkatusega hoonega. Hoone välisilmel iseloomustavad väikesed rütmiliselt paigutatud aknad ning vahelduvad krohvitud ja voodrilauaga kaetud seinapinnad. Hoonete vundamendid on ehitatud betoonplokkidest, seinad silikaltsiitplokkidest, mis väljast kaeti krohviga, katust katab eterniit. Hoone põhikorrusel asuvad elutuba, köök, hall ja majandusruum ning pool korrust kõrgemal paiknevad neli magamistuba. Keldrikorrusele on koondatud, saun, garaaž ja abiruumid. Hoones on keskküte. Tegemist on Maire Annuse loodud tüüpprojektiga Suvi-5 (5-08-81), mille eeskujul kerkisid Nõukogude lõpuaastatel alevi piirile kahe tänava äärde kümme hoonet.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Pärnu mnt 1. EAA.P-1184.2.2441
Pärnu mnt 3. EAA.P-1184.2.2444
Pärnu mnt 3a. EAA.P-1184.2.2443
Sinilille tn 1. EAA.P-1184.2.2490
Sinilille tn 3. EAA.P-1184.2.2491
Sinilille tn 5. EAA.P-1184.2.2492
Sinilille tn 7. EAA.P-1184.2.2493
Sinilille tn 9. EAA.P-1184.2.2494
Ülase tn 1. EAA.P-1184.2.2564
Ülase tn 3. EAA.P-1184.2.2566

Sinilille 3

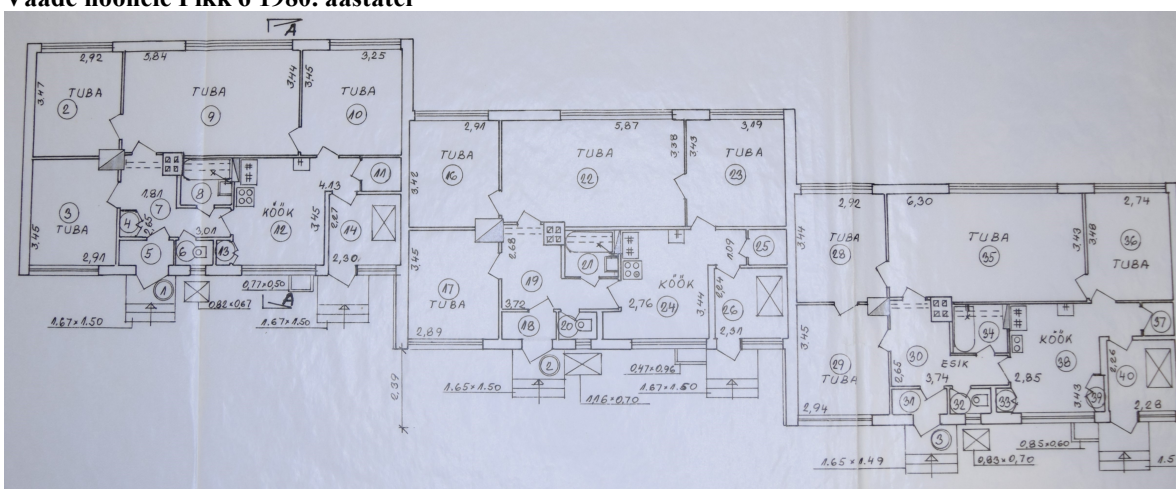
Pikk tänav 6 ja 8

1973. aastal alustati Pärnu EPT juhtkonna poolt üheperekonna elamute ehitamist. Eesmärgiks oli pakkuda elanikele suuremat elamispinda, kui võimaldasid mitmekorruselised

korterelamud. Hooned ehitati Kohila Puidutööstuse poolt toodetavatest monteeritavatest puitkilpidest. Elamud ehitati kolme kaupa kokku, moodustades 2 ridaelamut. Hoone alusmüürid on betoonist plokkidest, seinad puitkilpidest. Välisseinad on kaetud TEP-plaatidega ja üle krohvitud. Katuse kandekonstruktsioon on puitfermidest.¹⁴⁹

Vaade hoonele Pikk 6 1980. aastatel

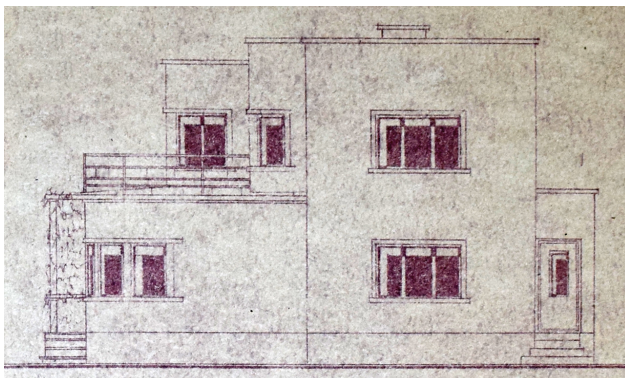
Pikk põhiplaan

¹⁴⁹ A. Kuusik, EPT ehitustegevusest aastatel 1963–1974. Kodu-uurimise töö. Pärnu-Jaagupi, 1987, lk 42–43.

12.2.1 Kokkuvõte madalakaldeliste katustega hoonete tänapäevastest muutustest

Kokku ehitati Pärnu-Jaagupi alevisse 39 madalakaldelise katusega maja, viie erineva tüübi eeskujul. Võrreldes viilkatusega majadega on antud majade hulgas teostatud rohkem renoveerimistöid. Algsed puitramidega aknad on välja vahetatud uute akende vastu lausa 77% majadest. 59% majal on eterniitkatuse väljavahetatud. 36% majadest on fassaadi viimistlust uuendatud, uue fassaadikattena on kasutatud krohvi. Erinevalt kõrge viilkatusega majadest on nendele eramutele tehtud oluliselt vähem juurdeehitusi, mis on põhjendatav sellega, et hoonetesse ehitati juba algselt suuremaid majandusruume. Tundmatuseni on ümber ehitatud hoone aadressil Uus tn 12, millele ehitati lamekatuse asemel kõrge viilkatus ning suurendati maja pinda.

Uus 12 algne projekt ja hoone tänapäeval

Pärnu-Jaagupi eramajade puhul on kõige autentsemalt säilinud need hooned, kus elavad vanemad inimesed või on majad päris tühjad või need, kellel pole jõudu või tahtmist oma hoonet uuendada. Osade hoonete puhul on tehtud esmatarvilikud tööd hoone soojapidavuse ja energiatõhususe tõstmiseks: vahetatud avatäited, katusekate või on hoone soojustatud.

12.3. Libatse individuaalmajad

Tüüpprojekt „Kullipesa”

Arhitekt Tõnu Kulli koostatud tüüpprojekt „Kullipesa” pärineb 1971. aastast. Projekt osutus üle Eesti väga populaarseks. Tegu on silikaltsiitplokkidest nelja- või viietoalise kooperatiivmajaga. Hoolimata üsna ekstravagantsest välisarhitektuurist kujunes projekt maal individuaalelamute hulgas väga populaarseks. Hoone põhiplaan on ebasümmeetriline,

mõttelise joone võib tõmmata elamubloki ja majandusbloki vahele.¹⁵⁰ Elamuplokis asuvad eluruumid, köök, esik, klosett, vannituba ja panipaik. Majandusbloki moodustavad saun, pesuköök, garaaž ja panipaik. Hoone tagaküljel asub suur terrass. Hoone on ühekorruseline, köögi all paikneb väike keldri- ja kütteruum.¹⁵¹ Tõnu Kull tagantjärgi ise ei arva, et „Kullipesa” oma ühepoolse kaldega katusega maa-miljööga väga sobiks, kuid ühtse ansamblina mõjuvad majad üksteist toetavalt.¹⁵² Libatsesse ehitati „Kullipesa” järgi neli elamut aastatel 1977–1978.¹⁵³

„Kullipesa” tüüpi elamu Libatses

Metsa 1

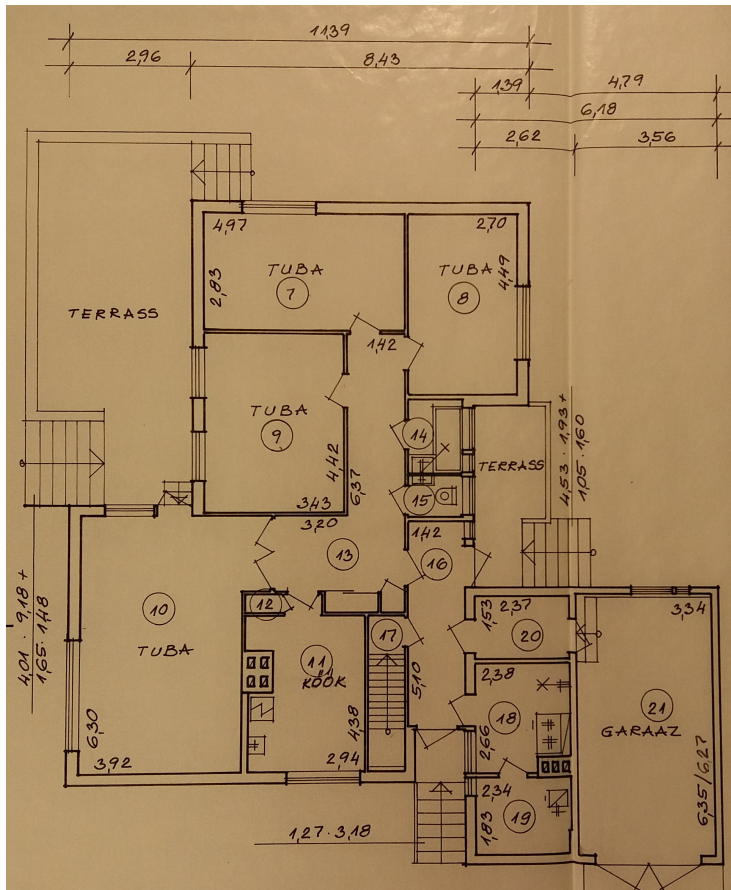
---

¹⁵⁰ M, Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 37.

¹⁵¹ Libatse küla, Metsa 1. EAA.P-1184.2.2100.

¹⁵² R. Varblane, Eesti kolhoosiehituse fenomen.

¹⁵³ Libatse küla, Metsa 1. EAA.P-1184.2.2100.

„Kullipesa” põhiplaan

Tüüpprojekt „Ella”

Projekti on koostanud 1973. aastal Ülevi Eljand. Projekt sarnaneb oma põhiplaanilt paljuski „Kullipesale”, kuid majandusruumid on selgemalt eristatud ning asuvad suuremal pindalal. Välisilmelt on hoone tagasihoidlikum ja maalähedane. Ühekordset hoonet katab madalakaldeline katus ja lai karniis, suhteliselt kinnist fassaadi liigendab laudisega kujundatud sissepääs.¹⁵⁴ Projekti järgi ehitati Libatsesse kolm maja 1977–1978. aastatel.

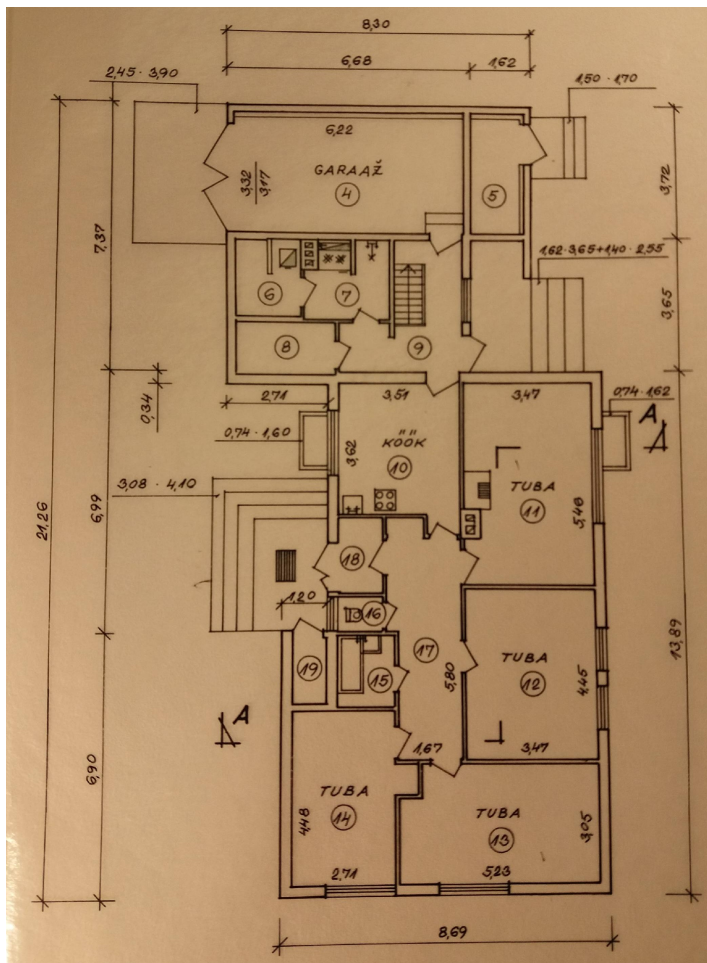
¹⁵⁴ M. Karu, Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni, lk 38.

Tüüprojekti „Ella” järgi ehitatud elamud Libatses

Metsa 4

„Ella” põhiplaan

Tüüpprojekt „Jaan”

Ühe hoone elaniku mäletamist mööda on elamu projekt koostatud välismaal.¹⁵⁵ Hoone esimene korrus on puhtalt majanduskorrus, seal asuvad garaaž, tööruum, saunaruumid ja kelder. Teisel korrusel asuvad eluruumid, köök, magamistoad ja rõdud. Projekti täienduseks ja elamu ilmekamaks muutmiseks lisati hoonetele vundamendiplokkidest seintega terrassid, mis lahendavad ka elamutesse sissepääsu. Hoonele lisavad ilmekust lai karniis, erineva suurusega aknad ning eenduvad ja taanduvad hoone mahud ja rõdud. Seda tüüpi elamuid ehitati Libatsesse 1982. aastal kolm tükki Metsa tänava äärde.¹⁵⁶

¹⁵⁵ T. Kann, Libatse „vabaõhumuuseumist” Pärnu-Jaagupisse.-Pärnu Postimees, 28 II 2009.

<https://parnu.postimees.ee/88066/libatse-vabaohumuuseumist-parnu-jaagupisse> (vaadatud 28 XII 2018).

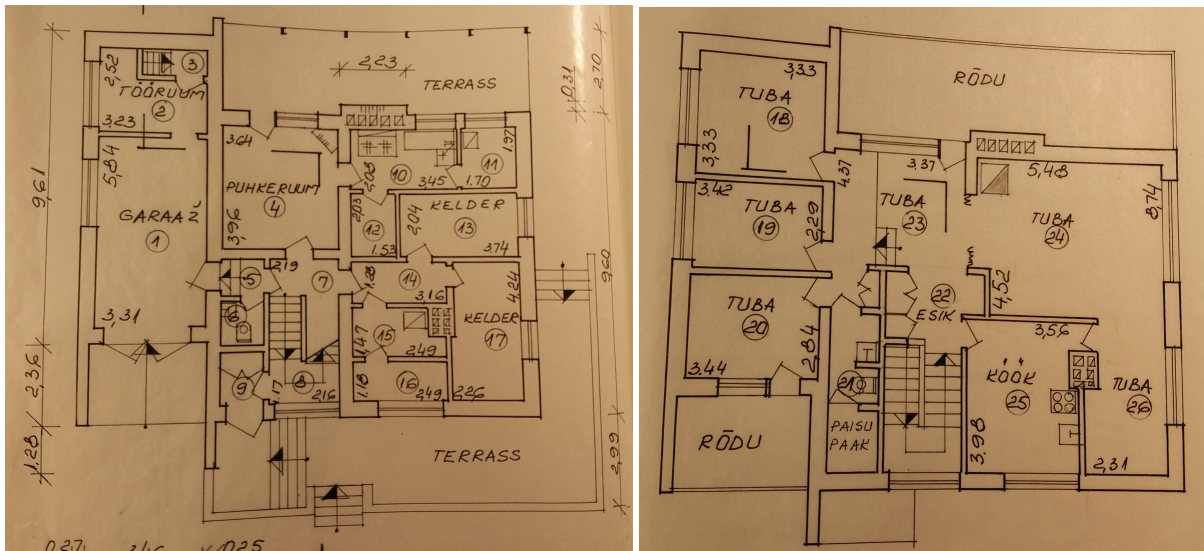
¹⁵⁶ Libatse küla, Metsa 8. EAA.P-1184.2.2107.

Tüüpprojekt „Jaani” järgi ehitatud elamu Libatses.

Metsa 8

„Jaani” majandus- ja elukorrus

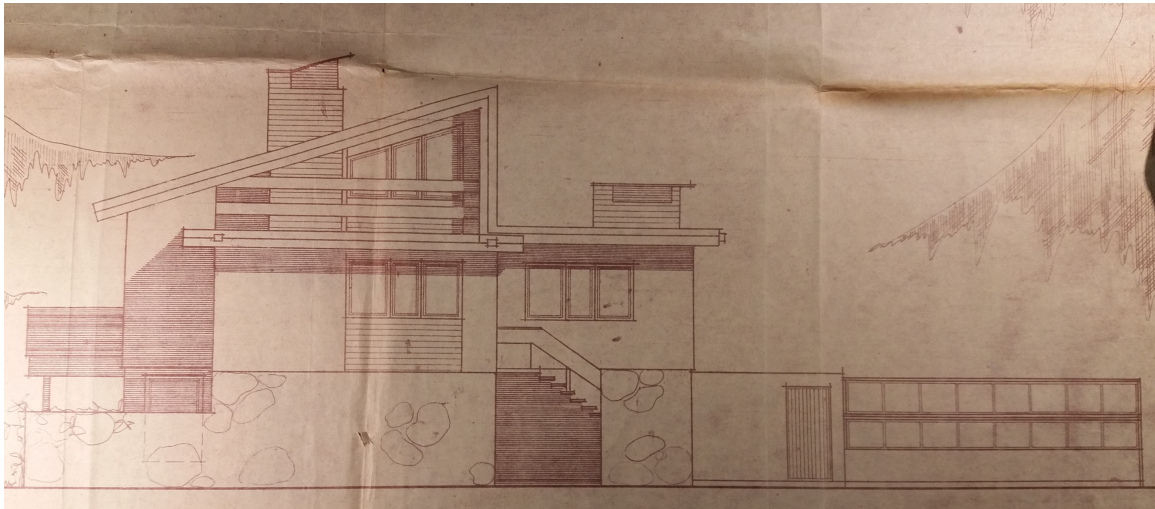
Tüüpprojekt 96-74

Projekti järgi on ehitatud üks hoone Libatse külla, aadressile Metsa 7. Projekt on koostatud 1977. aastal arhitekt Jaan Pärniku poolt.

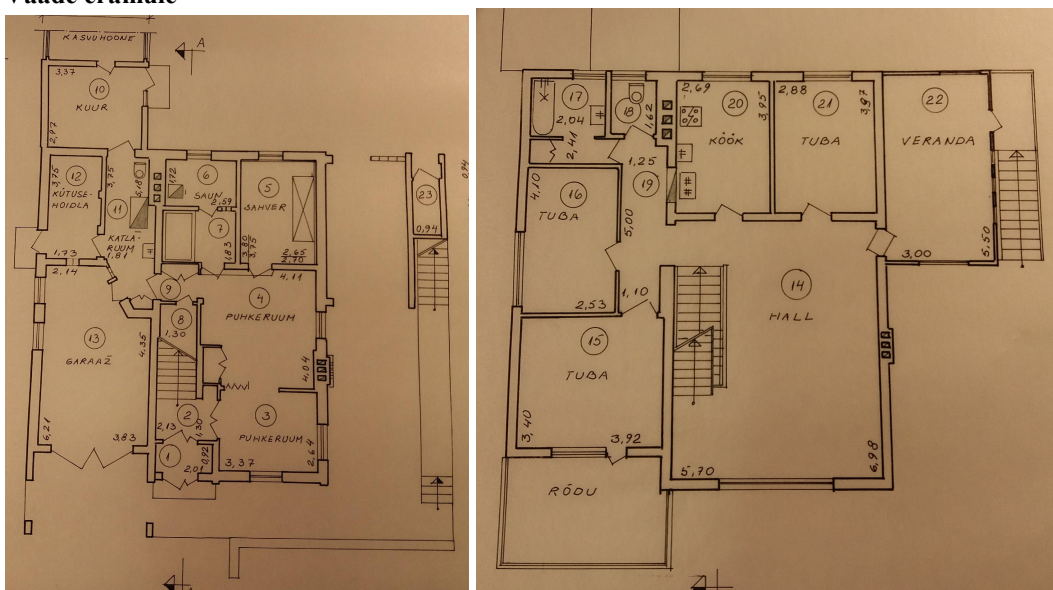
Elamu vundament on ehitatud betoonist, alumise korruse välisseinad on ehitatud gaaskukeroon väikeplokkidest ning kaetud tellistest voodriga. Teise korruse seinad on ehitatud väikeplokkidest, mis on kaetud TEP-plaadiga ja krohvitud.

Esimesele korrusele on paigutatud kõik majandusruumid, saunaruumid ja garaaž. Sissepääs elamusse toimub läbi tuulekoja, mille kõrval asub hall-garderoob üleriie paigutamiseks. Esikust viib trepp üles elukorrusele, kus halli ümber on koondunud kolm magamistuba, köök ja tualettruum. Magamistubadest pääseb rõdule ning verandale. Eluhoone külge ehitati veel aiatööriistade kuur ja kasvuhoone, ülejäänud krundile planeeriti ka puuvilja- ja juurviljaaed ning iluaed.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Libatse küla, Metsa 7. EAA.P-1184.2.2106

Vaade eramule

Esimese ja teise korruse põhiplaanid

Tüüpprojekt „Toomas”

Hoone on ühekorruseline, kõrge soklikorrusega ning asümmeetrilise katusega. Fassaad on väga lihtne, aknaid on vähe ning hoone peasissepääs on markeeritud puitlaudisest kattega. Hoone on osaliselt kelderdatud. Eluruumid jaotuvad esimese ja teise korruse vahel. Esimese korruse ühel pool majast asuvad saunaruumid ja garaaž. Teine korrus on ehitatud vaid majandusbloki kohale. Kuuse tänava eluhood ehitati Libatsesse kõige hiljem, aastatel 1987–1988.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Libatse küla, Kuuse 2. EAA.P-1184.2.2097.

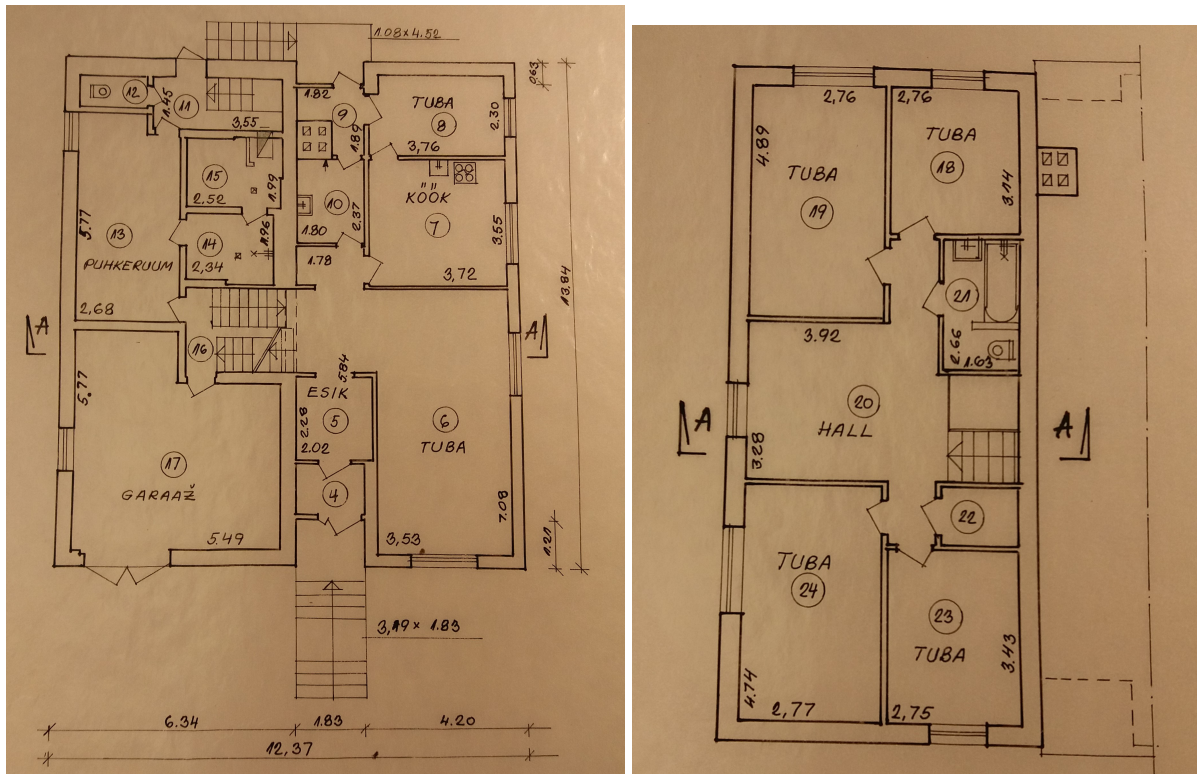

Tüüprojekt „Toomas”

Kuuse 4

„Toomase” esimese ja teise korruse põhiplaanid

12.3.1 Kokkuvõte Libatse individuaalmajadest

Libatse on täielikult ümberehitatud kolm hoonet. Aadressil Metsa 5 asuv hoone oli ehitatud arhitekt Anu Kotli projekti „Nimeta Mats” järgi.¹⁵⁹ Hoone on tänapäevaks suuremaks ehitatud. Lisaks on tundmatuseni ümberehitatud Metsa 11, mis ehitati „Kullipesa” järgi. Kaotatud on projektile iseloomulik madala kaldega katus ja lai karniis ning asendatud see viilkatusega.¹⁶⁰ Ka Metsa 7 puhul on läbiviidud väiksemaid ümberehitusi.

Ülejäänud hoonete puhul pole ümberehitusi märgata. Üle poolte hoonetest on algsed puitraamidega aknad välja vahetanud plastikraamidega akende vastu. Akende raamijaotus järgib originaali eeskujul. Katusekate on välja vahetatud paaril üksikul hoonel. Fassaadiviimistlusmaterjali ühelgi majal muudetud ei ole, küll aga on fassaadide krohvi ja puidust karniise värskendatud.

¹⁵⁹ Libatse küla, Metsa 5. EAA.P-1184.2.2104.

¹⁶⁰ Libatse küla, Metsa 11. EAA.P-1184.2.2110.

Tundmatuseni ümberehitatud Metsa 11, algselt ehitatud projekti „Kullipesa” eeskujul

12.4 Vahenurme individuaalmajad

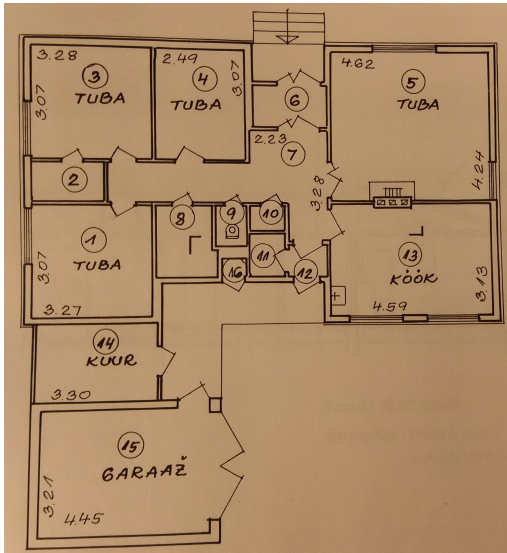
Mini-Priit 4

Andres Ringo projekti järgi on ehitatud neli maja Vahenurme külla 1982. aastal. Hoone näol on tegemist üsna lihtsa välisilmega ühekorruselise ja madala kaldega viilkatusega hoonega. Hoonel on betoonist vundament, seinad on ehitatud monteeritavatest puitkilpidest, mille väliskattena on kasutatud voodrilaudu. Elamuosaga liituvad garaaž ja kuur, mille välisseinad on krohvitud. Sisepääsud asuvad nii hoone esi- kui tagaküljel. Elutuba ja köök on paigutatud kõrvuti, pika esiku peale jäävad pääsud kolme väiksesse magamistuppa ja tualettruumi ning vannituppa.¹⁶¹

Tänapäeval on kõik neli maja läbinud uuenduskuuri, välja on vahetatud nii kõik aknad, kui ka katusekate. Kolme hoone välisviimistlus on ehitusaegne puitvooder, üks maja on kaetud krohviga.

---

¹⁶¹ Vahenurme küla, Mini-Priit nr 3. EAA.P-1184.2.2695.

„Mini-Priit” siseplaneering ja vaade

„Mini-Priit” projekti järgi ehitatud eramud Vahenurmes

Kokkuvõte

Endiste kolhooside mõju, nende poolt loodud asulate näol kestab tänase päevani. Pärnu-Jaagupis ja Uduveres alustati elamuehitusega oluliselt varem kui teistes asulates. Kui alevisse loodi maaparandusjaam, hakati selle eestvedamisel töötajatele elamispindu ehitama. Seega kerkisid esimestena alevisse väikesed puidust kortermajad. Alevisse veeti ka paar tühjaks jäänud talumaja, kuhu korterid sisse planeeriti. Võrreldes varasemaid kortermaju ja hilisemaid tüüpprojektide järgi ehitatud paneelmaju, joonistub selgelt välja elustandardi muutus: varasematel hoonetel on koridoride peale ehitatud ühiseks kasutamiseks mõeldud kuivkäimlad ning vannitoad puuduvad sootuks, samas alates 1960. aastatest ehitatud korterelamutes ehitati igasse korterisse nii vesiklosett kui ka vannituba.

Hilisemate suuremate korterelamute projekte võrreldes saab öelda, et kortermajade puhul kasutati samu tüüpprojekte kõigis kolmes asulas. Elluviidud projektid olid levinud ka mujal Eesti piirkondades. Korterehamute mahud jäid pigem tagasihoidlikuks, ehitatud majad olid kahe- ja kolmekorruselised ning kõige suurem hoone mahutas endas 24 korterit.

Individuaalmajade projektid on aga igas asulas erinevad. Kõige rohkem erinevaid projekte kasutati Pärnu-Jaagupis ja Uduveres, kuhu kerkis nii kõrge- kui ka madalakaldeliste katustega maju viieteistkümne erineva projekti hulgast. Varasemad kõrge viilkatusega majad sarnanevad nn linnatüüpi individuaalelamutele, mille sarnaseid võib kohata ka Tallinnas Nõmmel ja Mähel, Tartus Tammelinna ja Pärnu äärelinnades. Kuna sama tüüplahenduse järgi ehitatud elamud on sageli välisilmelt erinevad, viitab see sellele, et hooneid on püütud detailide abil individualiseerida, kasutatud on natuke erinevaid varikatuseid, viimistlusvõtted jne. Hoolimata sellest, et Eestis oli märgata aktiivsemaid ja passiivsemaid individuaalmajade ehitamise perioode, ehitati Pärnu-Jaagupisse järjepidevalt terve Nõukogude perioodi jooksul.

Libatses hakati elamuehitamisega tegelema 1970. aastate hakul. Tootmishoonetest ja korterelamutest veidi eemale rajati kahe tänava äärde vaikne eramajade rajoon. Kuna ehitustegevusega alustati hiljem kui Pärnu-Jaagupis, kasutati ka hilisemaid projekte „Kullipesa” ja „Ella”. Need olid just nimelt mõeldud maa-asulatesse ehitamiseks ning olid populaarsed ka mujal Eestis. Kokku ehitati Libatse individuaalmajad kuue erineva projekti eeskujul. Kasutatud projekte iseloomustavad varasemast suurem maja alune pind, neli kuni viis tuba, lisaks moodne trepiahall, abiruumide rohkus, vannitoad olemasolu, keskküte ja elamuosale liidetud garaaž.

Vahenurmesse alustati tööliste majutamiseks ehitama samuti 1970. aastatel, pärast viimast kolhooside ühinemist. Individuaalelamuid ehitati külasse vaid neli tükki, kõik ühe projekti järgi.

Vaadeldavates asulates on vähe kasutatud individuaalprojekte, samuti ei kohta peaaegu üldse postmodernistliku vormikeelega elamuid, mis olid levinud Nõukogude aja lõpu poole.

Nii Pärnu-Jaagupis, Libatses kui Vahenurmes on viimase paarikümne aasta jooksul elanike arv tunduvalt vähenenud. Peamisteks probleemideks on sündide vähesus ja noorte lahkumine linnadesse. Elanike vähenemine annab tunda ka asulate koolides, gümnaasiumist on saanud põhikool ning algkooli õpilasi on jäänud nii väheks, et koolimaja tühjaks jäänud ruume jagatakse hooldekoduga. Elamiskohana on jätkusuutlikumad Pärnu-Jaagupi ja Libatse, mõlemad asulad paiknevad Pärnu-Tallinn maantee ääres ja omavad head bussiühendust Pärnuga, asulatesse on elama tulnud uusi noori peresid ning hoolitsetakse selle eest, et elukeskkond näeks heakorrastatud välja. Kurvemas seisus on valla piiril paiknev Vahenurme. See kõik kajastub otseselt hoonete seisus ja väljanägemises.

Eramajade renoveerimist võrreldes on kõik asulad üsna sarnased. Mõned üksikud majad on täielikult ümberehitatud. Rohkem on märgata muutusi just Pärnu-Jaagupis vanemate hoonete juures, millele on viimaste aastakümnete jooksul või juba Nõukogude ajal juurde ehitatud veranda või garaaž. Samamoodi on kõikides asulates umbes poolte eluhoonete puhul väljavahetatud avatäited, katusekate ja fassaadikate. Kahjuks on selle tulemusena mitmed hooned kaotanud oma algsed ehisdetailid.

Korterimajade renoveerimist vaadeldes tuleb piirkondade vahel rohkem erinevusi välja. Vahenurme kortermaju on renoveeritud kõige vähem, vahetatud on välja küll aknaid ja seintel torkavad silma õhksoojuspumbad aga katusekatted ja fassaadiviimistlus on püsinud muutumata aastakümneid.

Pärnu-Jaagupi korterimajade puhul on märgata rohkem kui akende vahetus. Mitmeid maju on väljast soojustatud ning rõdusid kinni ehitatud.

Libatse korterelamute renoveerimine on aga kõige ulatuslikum: pea kõik majad on saanud uue kuue ning mõnda maja vaadates on raske aru saada, millise projekti järgi see algselt ehitati. Mõned majad on saanud renoveerimisel toetust ka Kredexilt.

Korterimajade elanike seas läbiviidud küsitluse abil sai aimu ka korterite sisestest ümberplaneeringutest. Hoonete mitmetes korterites on ehitatud kokku köök ja elutuba ning tualettruum ja vannituba, lisaks lammutatud panipaiku ja sisseehitatud kappe.

Summary

The influence of the former collective farms lasts to date, in the form of the settlements developed in the rural areas. Residential housing planning in Pärnu-Jaagupi and Uduvere started much earlier, compared to other regions discussed in the paper. Construction for the laborers houses started, led by the newly found land improvement station. Therefore, first buildings in the borough were small wooden apartment buildings. There was also couple of abandoned farmhouses, that were reconstructed and setup as apartments in the borough area. We can see significant change in the standard of living, when comparing the earlier apartment buildings with the later built concrete panel apartment blocks, designed by the standard blueprints: earlier buildings had communal dry toilets in the hallways and bathroom as such did not exist at all, as in apartment blocks from the 1960s have separate water closet and a bathroom for each individual apartment.

When comparing the designs of the later, bigger apartment blocks, we can assume, that it was common to see the same types of building in all of the three settlements. Locally implemented designs were moderately common also in other regions of Estonia. In size and volume, the finished apartment blocks were rather modest, usually two or three floors and the biggest ones accommodating 24 apartments in total.

Designs for private housing in the other hand, were different in each settlement. Most different designs were used in Pärnu-Jaagupi and Uduvere, where houses were built following fifteen different designs, with high and low incline roofs. Earlier, high incline gable roof houses resemble so called city type detached houses, of the likes that can be found in Tallinn, in Nõmme and Mähe, Tartu in Tammelinn and also in Pärnu suburbs. Even though the houses were built by the same standard designs, they still look different, it illustrates how it has been the goal, to individualize the houses with the details, slightly different awnings, finishing techniques etc. Regardless of the overall activity of the construction of private houses has been varying in different times, there has been a continuous building activity throughout the soviet time in Pärnu-Jaagupi.

Housing construction begun in Libatse on the verge of 1970s. A little away from production buildings and apartment blocks, along two streets, there was created a quiet individual housing district. Due to the fact, that construction started later than in Pärnu-Jaagupi, there were also used some later designs, like "Kullipesa" and "Ella". These were intended to be executed in the rural settlement areas and were also popular in other regions of Estonia. Together, all the individual houses in Libatse were built by the six different designs. Used

designs can be described as having larger than usual surface area of the building, four to five rooms, in addition a modern stairwell, several auxiliary rooms, bathroom, central heating and incorporated garage. Construction for the laborers accommodation also begun in the 1970s, in Vahenurme, after the last consolidation of the collective farms. There were just four individual houses built in the village, all by the same design.

During the last twenty years, the number of residents have declined considerably in Pärnu-Jaagupi, Libatse and also in Vahenurme. Common problems are low birthrates and young leaving to the cities. Decline of the local population shows also in schools, high school have been downgraded to basic school and the number of elementary school students has decreased so much that the half empty school building is shared with local nursing home for elderly. Pärnu-Jaagupi and Libatse are more sustainable as the places to live, both are located next to Tallinn-Pärnu road and have good bus connection with Pärnu, young families are moving in and municipality tries to make the place tidy and more desirable to live. Situation is a bit more doleful on the border of the municipality, in Vahenurme. This all reflects on the state of buildings and their appearance.

When comparing the renovation of the private housing, all the settlements are in rather similar state. Only few houses are completely rebuilt. We can see more changes in Pärnu-Jaagupi, with the older structures, that have porch or garage added to it during the later years or even in soviet times. Also in all the settlements, about half of the buildings have doors and windows replaced, also roofing and facade covering. Sadly, due to that, some of the houses have lost their original decorative details.

We can see more differences on the renovation of apartment blocks in all of the settlements. The least renovation has taken place in Vahenurme, some windows have been replaced and on the walls you can see air heat pumps, but the roofings and facade coverings have stayed the same for decades. Apartment blocks in Pärnu-Jaagupi have seen more repairs done than the replacement of windows. Several houses have been insulated, balconies are closed.

Apartment blocks in Libatse have had the most comprehensive rework done: almost all houses have been rebuilt, some are hard to recognize by the original design. Few renovation projects have received financial support from government programs.

Survey conducted among apartment block residents have given the glimpse of the reconstructions within the apartments. It has been common to incorporate living room with the kitchen and toilet with the bathroom, people also remove former integrated storage areas and closets, to create more living space.

Kasutatud kirjandus

- Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Kalli mnt 5.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Kalli mnt 7.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 1.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 2.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 3.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 4.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 7.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 9.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Libatse keskus 10.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Pärnu mnt 31.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Pärnu mnt 34.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Pärnu mnt 37
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 4.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 6.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 8.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 10.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 12.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Soo 14.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 28.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 32.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 34.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 37.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 41.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 43.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 45.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 47.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 49.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus 51.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 61.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Uus tn 63.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 1.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 2.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 3.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 4.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 5.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 6.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 7.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Vahenurme keskus 8.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 9.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 15.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 17.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 19.
Kortermaja elanike ankeetküsitlus, veebruar-märts 2020, Ülase 21.

Arhiivimaterjalid

Rahvusarhiiv (edaspidi RA)

Aia tn 2. RA, EAA.P-1184.2.2281.

Kalli mnt 5. RA, EAA.P-1184.2.2288.
Kalli mnt 7. RA, EAA.P-1184.2.2290.
Kalli mnt 11. RA, EAA.P-1184.2.2292.
Kalli mnt 13. RA, EAA.P-1184.2.2293.
Kalli mnt 15. RA, EAA.P-1184.2.2294.
Kalli mnt 17. RA, EAA.P-1184.2.2295.
Kalli mnt 19. RA, EAA.P-1184.2.2296.
Karja tn 6. RA, EAA.P-1184.2.2311.
Karja tn 8. RA, EAA.P-1184.2.2312.
Kergu mnt 3. RA, EAA.P-1184.2.2315.
Kergu mnt 8. RA, EAA.P-1184.2.2319.
Kergu mnt 10. RA, EAA.P-1184.2.2320.
Kergu mnt 12. RA, EAA.P-1184.2.2322.
Kergu mnt 13. RA, EAA.P-1184.2.2323.
Kergu mnt 14. RA, EAA.P-1184.2.2324.
Kergu mnt 16. RA, EAA.P-1184.2.2325.
Kergu mnt 18. RA, EAA.P-1184.2.2327.
Kergu mnt 19. RA, EAA.P-1184.2.2328.
Kergu mnt 20. RA, EAA.P-1184.2.2329.
Kergu mnt 21. RA, EAA.P-1184.2.2330.
Kergu mnt 22. RA, EAA.P-1184.2.2331.
Kergu mnt 23. RA EAA.P-1184.2.2334.
Kergu mnt 30. RA, EAA.P-1184.2.2336.
Kergu mnt 32. RA, EAA.P-1184.2.2337.
Kergu mnt 34. RA, EAA.P-1184.2.2338.
Kergu mnt 36. RA, EAA.P-1184.2.2340.
Kergu mnt 40. RA, EAA.P-1184.2.2341.
Kergu mnt 71. RA, EAA.P-1184.2.2346.
Kergu mnt 81. RA EAA.P-1184.2.2353.
Kergu mnt 84. RA EAA.P-1184.2.2355.
Kergu mnt 86. RA, EAA.P-1184.2.2357.
Kergu mnt 96. RA, EAA.P-1184.2.2363.
Kergu mnt 98. RA, EAA.P-1184.2.2364.
Kergu mnt 102. RA, EAA.P-1184.2.2367.
Kooli tn 5. RA, EAA.P-1184.2.2371.
Kooli tn 8. RA, EAA.P-1184.2.2373.
Libatse küla, Kuuse 2. RA, EAA.P-1184.2.2097.
Lepa tn 3. RA, EAA.P-1184.2.2379.
Lepa tn 5. RA, EAA.P-1184.2.2380.
Libatse keskus 1. RA, EAA.P-1184.2.2124.
Libatse keskus 2. RA, EAA.P-1184.2.2126
Libatse keskus 3. RA, EAA.P-1184.2.2120.
Libatse keskus 4. RA, EAA.P-1184.2.2118.
Libatse keskus 5. RA, EAA.P-1184.2.2122.
Libatse keskus 6. RA, EAA.P-1184.2.2123.
Libatse keskus 7. RA, EAA.P-1184.2.2125.
Libatse keskus 8. RA, EAA.P-1184.2.2121.
Libatse keskus 9. RA, EAA.P-1184.2.2119.
Libatse keskus 10. RA, EAA.P-1184.2.2133.
Libatse küla, Metsa 1. RA, EAA.P-1184.2.2100.

Libatse küla, Metsa 5. RA, EAA.P-1184.2.2104.
Libatse küla, Metsa 7. RA, EAA.P-1184.2.2106.
Libatse küla, Metsa 8. RA, EAA.P-1184.2.2107.
Libatse küla, Metsa 11. RA, EAA.P-1184.2.2110.
Libatse küla, Metsa 12. RA, EAA.P-1184.2.2111.
Lõuna tn 5. RA, EAA.P-1184.2.2382.
Lõuna tn 8. RA, EAA.P-1184.2.2383.
Lõuna tn 10. RA, EAA.P-1184.2.2384.
Männi tee 1. RA, EAA.P-1184.2.2385.
Männi tee 4. RA, EAA.P-1184.2.2388.
Männi tee 6. RA, EAA.P-1184.2.2400.
Männi tee 9. RA, EAA.P-1184.2.2390.
Männi tee 11. RA, EAA.P-1184.2.2392.
Männi tee 12. RA, EAA.P-1184.2.2393.
Männi tee 14. RA, EAA.P-1184.2.2394.
Männi tee 16. RA, EAA.P-1184.2.2395.
Männi tee 18. RA, EAA.P-1184.2.2396.
Männi tee 20. RA, EAA.P-1184.2.2397.
Pargi tee 1. RA, EAA.P-1184.2.2403.
Pargi tee 3. RA, EAA.P-1184.2.2405.
Pikk tn 5. RA, EAA.P-1184.2.2411.
Pikk tn 7. RA, EAA.P-1184.2.2413.
Pikk tn 12. RA, EAA.P-1184.2.2417.
Pikk tn 20. RA, EAA.P-1184.2.2420.
Pikk tn 30. RA, EAA.P-1184.2.2424.
Põhja tn 2. RA, EAA.P-1184.2.2426.
Põhja tn 3. RA, EAA.P-1184.2.2427.
Põik tn 1. RA, EAA.P-1184.2.2431.
Põik tn 3. RA, EAA.P-1184.2.2432.
Põllu tn 1. RA, EAA.P-1184.2.2434.
Põllu tn 9. RA, EAA.P-1184.2.2438.
Pärnu mnt 1. RA, EAA.P-1184.2.2441.
Pärnu mnt 3. RA, EAA.P-1184.2.2444.
Pärnu mnt 3a. RA, EAA.P-1184.2.2443.
Pärnu mnt 5. RA, EAA.P-1184.2.2446.
Pärnu mnt 19. RA, EAA.P-1184.2.2460.
Pärnu mnt 31. RA, EAA.P-1184.2.2472.
Pärnu mnt 34. RA, EAA.P-1184.2.2475.
Pärnu mnt 37. RA, EAA.P-1184.2.2478.
Pärnu mnt 39. RA, EAA.P-1184.2.2480.
Sinilille tn 1. RA, EAA.P-1184.2.2490.
Sinilille tn 3. RA, EAA.P-1184.2.2491.
Sinilille tn 5. RA, EAA.P-1184.2.2492.
Sinilille tn 7. RA, EAA.P-1184.2.2493.
Sinilille tn 9. RA, EAA.P-1184.2.2494.
Soo tn 4. RA, EAA.P-1184.2.2498.
Soo tn 6. RA, EAA.P-1184.2.2500.
Soo tn 8. RA, EAA.P-1184.2.2502.
Soo tn 10. RA, EAA.P-1184.2.2503.
Soo tn 12. RA, EAA.P-1184.2.2504.

Soo tn 14. RA, EAA.P-1184.2.2505.
Uus tn 1. RA, EAA.P-1184.2.2510.
Uus tn 3. RA, EAA.P-1184.2.2513.
Uus tn 4. RA, EAA.P-1184.2.2514.
Uus tn 5. RA, EAA.P-1184.2.2515.
Uus tn 8. RA, EAA.P-1184.2.2516.
Uus tn 10. RA, EAA.P-1184.2.2517.
Uus tn 11. RA, EAA.P-1184.2.2518.
Uus tn 12. RA, EAA.P-1184.2.2519.
Uus tn 13. RA, EAA.P-1184.2.2520.
Uus tn 14. RA, EAA.P-1184.2.2521.
Uus tn 15. RA, EAA.P-1184.2.2522.
Uus tn 16. RA, EAA.P-1184.2.2523.
Uus tn 17. RA, EAA.P-1184.2.2524.
Uus tn 21. RA, EAA.P-1184.2.2525.
Uus tn 23. RA, EAA.P-1184.2.2526.
Uus tn 24. RA, EAA.P-1184.2.2527.
Uus tn 25. RA, EAA.P-1184.2.2528.
Uus tn 26. RA, EAA.P-1184.2.2529.
Uus tn 27. RA, EAA.P-1184.2.2530.
Uus tn 29. RA, EAA.P-1184.2.2532.
Uus tn 30. RA, EAA.P-1184.2.2533.
Uus tn 31. RA, EAA.P-1184.2.2534.
Uus tn 32. RA, EAA.P-1184.2.2535.
Uus tn 33. RA, EAA.P-1184.2.2536.
Uus tn 34. RA, EAA.P-1184.2.2537.
Uus tn 35. RA, EAA.P-1184.2.2538.
Uus tn 37. RA, EAA.P-1184.2.2540.
Uus tn 41. RA, EAA.P-1184.2.2542.
Uus tn 43. RA, EAA.P-1184.2.2543.
Uus tn 45. RA, EAA.P-1184.2.2544.
Uus tn 47. RA, EAA.P-1184.2.2545.
Uus tn 49. RA, EAA.P-1184.2.2546.
Uus tn 55. RA, EAA.P-1184.2.2550.
Uus tn 57. RA, EAA.P-1184.2.2551.
Uus tn 59. RA, EAA.P-1184.2.2552.
Uus tn 61. RA, EAA.P-1184.2.2553.
Uus tn 63. RA, EAA.P-1184.2.2554.
Vahenurme keskus 1. RA, EAA.P-1184.2.2692.
Vahenurme keskus 2. RA, EAA.P-1184.2.2691.
Vahenurme keskus 3. RA, EAA.P-1184.2.2714.
Vahenurme keskus 4. RA, EAA.P-1184.2.2690.
Vahenurme keskus 5. RA, EAA.P-1184.2.2697.
Vahenurme keskus 6. RA, EAA.P-1184.2.2699.
Vahenurme keskus 7. RA, EAA.P-1184.2.2700.
Vahenurme keskus 8. RA, EAA.P-1184.2.2701.
Vahenurme küla, Mini-Priit nr 3. RA, EAA.P-1184.2.2695.
Valistre tee 2. RA, EAA.P-1184.2.2555.
Ülase tn 1. RA, EAA.P-1184.2.2564.
Ülase tn 2. RA, EAA.P-1184.2.2565.

Ülase tn 3. RA, EAA.P-1184.2.2566.
Ülase tn 4. RA, EAA.P-1184.2.2567.
Ülase tn 6. RA, EAA.P-1184.2.2568.
Ülase tn 8. RA, EAA.P-1184.2.2569.
Ülase tn 9. RA, EAA.P-1184.2.2570.
Ülase tn 10. RA, EAA.P-1184.2.2572.
Ülase tn 12. RA, EAA.P-1184.2.2574.
Ülase tn 15. RA, EAA.P-1184.2.2577.
Ülase tn 16. RA, EAA.P-1184.2.2578.
Ülase tn 17. RA, EAA.P-1184.2.2579.
Ülase tn 19. RA, EAA.P-1184.2.2580.
Ülase tn 21. RA, EAA.P-1184.2.2581.

Kirjandus ja publitseeritud allikad

M. Aavik, Sõjajärgne individuaalmaja, Tallinn: Tallinna Kultuuriväärtuste Amet, 2014
E. Hallik, Pärnu KEK. Mitte üksnes kellust, paneelist ja pintslist. Tallinn: Valgus, 1988.
А. Иконников, Простота и сложность архитектурной формы, Архитектура СССР, 1980, nr 10
I. Jääts, Sotsialistlik Põllumajandus: Varane kolhoosiaeg Oisu piirkonnas Järvamaal, Akadeemia 2004 nr 1.
M. Kalm, Maaelamukooperatiiv.–100 sammu läbi 20. sajandi Eesti arhitektuuri. Tallinn: Eesti Arhitektuurimuuseum, 2013
M. Kalm, Ons linnaelu maal hea? Majandi keskasula Eesti NSV-s. Kunstiteaduslikke Uurimusi, 2008, 17 (4), 61–87.
U. Kammal, Individuaalelamute ehitamisest maal. –Ehitus ja ehitusmaterjalid 1958.
V. Malmre, Täna arvestades, mõeldes homsele.–Horisont 3/77
L. Pisa, Maa-asulale oma nägu, -Horisont, 1976 nr 11
H. Pärdi, 20. sajand – murrang Eesti maa-arhitektuuris. Maa-arhitektuur ja maastik. Eesti Vabaõhumuuseumi toimetised, Tallinn 2008, lk 105–126.
H. Roopalu, Individuaalelamute ehitamise küsimusi. Ehitus ja ehitusmaterjalid 1958.
S. Seeland, Halinga ja Pärnu-Jaagupi valla ajalugu. Pärnu-Jaagupi: S.Seeland, 1996.
S. Seeland, Halinga valla ajalooost, Pärnu-Jaagupi: S. Seeland, 2006.
S. Seeland, Pärnu-Jaagupi alevi hoonestus 1532–1990. Pärnu-Jaagupi Kulturfond, 1991
S. Seeland, Uduvere läbi sajandite. Pärnu-Jaagupi: Uduvere Selts, 2017.
U. Sisa, Maakodu.–Sirp ja Vasar, nr 34. 21 IX 1981.
H. Tohver, Uusi ühepereelamuid.–Sotsialistlik Põllumajandus, nr 2, 1982.
A. Veski, Individuaalehitaja käsiraamat, Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1959,
L. Välja, Stalinistlik maja. Kortermaja tüübid ja säästev uuendamine. Tallinn: Tallinna Kultuuriväärtuste Amet, 2012

Lõputööd ja käsikirjad

M. Karu, Kus pidi kolhoosnik elama? Kolhooside tüüpelamuehitus Eestis kuni 1980. aastateni. Bakalaureusetöö. Tallinn, 2005. Käsikiri EKA raamatukogus.
H. Kähi, Perioodil 1960–1990 ehitatud korterelamute seisukord ja korrashoiu perspektiivid maa-asulates (Vastse-Kuuste valla näitel). Magistritöö, Tartu: Eesti Maaülikool, 2014.
Kallas, Kätlin, Linnastumine ja vastulinnastumine Eestis 2000. a. Rahva ja eluruumide loenduse elamufondi andmete põhjal. Bakalaureusetöö, Tartu: Tartu Ülikool, 2007.
A. Kuusik, EPT ehitustegevusest aastatel 1963–1974. Kodu-uurimise töö, Pärnu-Jaagupi: Pärnu-Jaagupi Keskkool, 1987.

- B. Kuusik, Pärnu-Jaagupi Maaparandusjaama ehitustegevusest. Käsikiri, Pärnu-Jaagupi, 2008. Käsikiri autori valduses.
- B. Kuusik, EPT ehitustegevusest Pärnu-Jaagupis aastatel 1963–1974. Käsikiri, Pärnu-Jaagupi, 2009. Käsikiri autori valduses.
- M. Pöder, L. Jammin, „Edasi” keskuse kujunemisest. Kodu-uurimistö, Pärnu-Jaagupi: Pärnu-Jaagupi Keskkool, 1985.

Interneti allikad

- Halinga valla arengukava 2006–2010.–Riigi Teataja
<https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/0000/1274/6459/12746462.pdf#> (vaadatud 2 I 2019)
- Halinga valla arengukava 2007–2011. –Riigi Teataja
<https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/0000/1286/6996/12867024.pdf> (vaadatud 2 I 2019)
- Halinga valla arengukava aastani 2020. – Riigi Teataja
<https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/4200/9201/6008/Halinga%20valla%20arengukava%20muutmise%20september%202016.pdf#> (vaadatud 2 I 2019).
- M. Kalm, 2013. “Collective Farms of Soviet Estonia: Promoters of Architecture”. In *Survival of Modern from Cultural Centres to Planned Suburbs*, edited by Claes Caldenby and Ola Wedebrunn, 22-33. Copenhagen: Royal Danish Academy of Fine Art
- T. Kann, Libatse „vabaõhumuuseumist” Pärnu-Jaagupisse.–Pärnu Postimees, 28 II 2009.
<https://parnu.postimees.ee/88066/libatse-vabaohumuuseumist-parnu-jaagupisse> (vaadatud 28 XII 2018).
- T. Kolk, Pilguheit Antsude ja Maiade kerkimisaega.–Äripäev 1 VI 05
<https://www.aripaev.ee/uudised/2005/05/31/pilguheit-antsude-ja-maiade-kerkimise-aega> (vaadatud 28. XII 2018)
- E. Lankots, Pärnu maakonna välitööd ja hinnang ehituspärandile. Eesti 20. sajandi arhitektuuri kaitse programm, 2008.
https://register.muinas.ee/ftp/XX_saj._arhitektuur/maakondlikud%20ylevaated/parnumaa/parnumaa%20XXsaj.pdf (vaadatud 02 III 2020)
- S. Paluoja, Libatse algkool jääb veel aastaks. Pärnu Postimees, 22 III 2019.
<https://parnu.postimees.ee/6550927/libatse-alkkool-jaab-veel-aastaks>. (vaadatud 15 III 2020).
- Põhja-Pärnumaa valla arengukava aastani 2030.
https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/4270/9201/8001/Arengukava_2030.pdf# (vaadatud 24 III 2020)
- A. Poldre, Perefirma avas turvakodu Vahenurmes .– Pärnu Postimees, nr 38, 26. II 2015.(vaadatud 15 III 2020).
- Pärnu-Jaagupi Põhikooli kodulehekül. <https://www.pjkool.ee/et/meie-koolimaja> (vaadatud 15 III 2020).
- R. Varblane, Eesti kolhoosiehituse fenomen.–Sirp 22 II 2008
<http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/eesti-kolhoosiehituse-fenomen/>(vaadatud 28 XII 2018)
- A. Villmann, Kredex toetab nelja kortermaja remonti. –Pärnu Postimees
<https://parnu.postimees.ee/540990/kredex-toetab-nelja-kortermaja-remonti> (vaadatud 20 IV 2020)
- Kodumaja Soo tänavas. – Pärnu Postimees
<https://parnu.postimees.ee/3856539/kodumaja-soo-tanavas>. (vaadatud 20 IV 2020)
- Vahenurme mõis, Muinsuskaitse ameti arhiiv.
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial&action=view&id=821> (vaadatud 7 II 2019).

Intervjuu

- Vestlus endise Edasi kolhoosi esimehe Vello Printsiga, 2020. Märkmed autori valduses.

Fotode allikad:

Rahvusarhiiv

Rahvusarhiivi fotokogu

Autori fotod 2019–2020

Sergei Seelandi fotokogu, muis.ee

A. Kuusik, EPT ehitustegevusest aastatel 1963–1974. Kodu-uurimise töö, Pärnu-Jaagupi: Pärnu-Jaagupi Keskkool, 1987.